

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Filozofická fakulta

Historický ústav

Bakalářská práce

Síť sociálních kontaktů Adama mladšího z Valdštejna v letech

1602-1617

Autor: Alexandr Vladík

Historie-Archivnictví

Vedoucí práce: prof. PhDr. Václav Bůžek, CSc.

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Svatý Jan nad Malší 27. června 2021.

Alexandr Vladík

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval panu Prof. PhDr. Václavu Bůžkovi, CSc.,
za návrh tématu práce a její vedení.

Anotace

Bakalářská práce pojednává o síti sociálních kontaktů Adama mladšího z Valdštejna v letech 1602-1617. Na základě Valdštejnova edičně zpřístupněného deníku jsou zkoumáni šlechtici, se kterými se stýkal. V rámci práce jsou zkoumány následující oblasti. Země odkud daní jedinci pocházejí. Jaké jsou jejich majetkové poměry. V jakém kraji mají svá sídla. Dále jaké úřady a funkce zastávají. Jaké je jejich náboženské vyznání.

Abstract

The bachelor thesis deals with the network of social contacts of Adam the Younger of Wallenstein in the years 1602-1617. On the basis of Wallenstein's editorially accessible diary, the nobles with whom he socialised are examined. The following areas are explored. The countries where the individuals came from. What their property circumstances are. In what county they have their residences. Further, what offices and positions they hold. What is their religious denomination.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Adam mladší z Valdštejna v rudolfinském období.....	12
3. Osoby ve styku s Adamem mladším z Valdštejna	28
3. 1. Sociální skladba osob udržujících kontakty s Adamem mladším z Valdštejna	29
3. 2. Majetkové rozvrstvení osob ve styku s Adamem mladším z Valdštejna.....	36
3. 3. Krajská příslušnost osob ve styku s Adamem mladším z Valdštejna.....	47
3. 4. Kariéra a zastávané úřady osob ve styku s Adamem mladším z Valdštejna.....	53
3. 5. Náboženské vyznání osob ve styku s Adamem mladším z Valdštejna.....	68
4. Závěr.....	74
5. Seznam použitých pramenů a literatury.....	78

Úvod

Tématem předkládané bakalářské práce je rozbor sítě sociálních kontaktů Adama mladšího z Valdštejna v letech 1602-1617. Analyzováni jsou jednotliví šlechtici a další jedinci, kteří byli ve sledovaném období ve styku s Adamem mladším z Valdštejna. Sledována jsou následující hlediska – země původu a stavovská příslušnost, následuje zkoumání majetkových poměrů šlechticů, které je stanoveno na základě počtu osedlých. V případě, že se nepodaří s jistotou určit, o jakého šlechtice jde, je hodnota majetku stanovena na základě průměrné výše majetku členů rodu uvedených v berním rejstříku.¹ Třetí v pořadí je analyzována krajská příslušnost šlechticů. Následuje kariéra, která je zkoumána ve čtyřech stupních, počínaje službou u císařského dvora, dále působení v zemských úřadech, zejména v zemské vládě Království českého a Markrabství moravského. Na ni navazuje kariéra na krajské úrovni. Poslední v pořadí je kariéra v církevních strukturách, která se soustřeďuje na funkce v rámci církevní hierarchie. Důraz je kladen především na vrcholné funkce uvnitř církevní hierarchie. Posledním zkoumaným kritériem je náboženské vyznání jedinců v okolí Adama mladšího z Valdštejna.

O osobnosti Adama mladšího z Valdštejna nebyla dosud napsána žádná monografie, která by komplexnějším způsobem přiblížila jeho život. Z tohoto důvodu nezbývá, než se spokojit s několika články, které v minulých letech vyšly v odborných periodikách.² Stěžejní pramen, na

- 1 Pro účely zjištění výše majetku jsou použity následující práce: František Xaver Marat, *Soupis poplatnictva 14 krajův v království českém z roku 1603*, Praha 1898; August Sedláček, *Rozvržení sbírek berní roku 1615 dle uzavření sněmu generálního nejvyššími berníky učiněné*, *Abdhandlungen der Kgl. Böhmischen Gesellsaft der Wissenschaft vom Jahre 1869*, VI. Folge, III Band, Praha 1870; František Hrubý, *Moravská šlechta r. 1619, její jmění a náboženské vyznání*, ČMM, Praha 1922.
- 2 K Adamovi mladšímu z Valdštejna existuje tato literatura: Marie Koldinská, *Svět Adama mladšího z Valdštejna optikou jeho deníků (Příspěvek ke každodennosti a mentalitě renesančního aristokrata)*, *Folia historica bohemia* 18, 1997, s. 121-142; Marie Koldinská, *Pražská a vídeňská každodennost očima nejvyššího purkrabího*, *Opera historica* 7, 1999, s. 559-574; Petr Mat' a, *Šlechtic v soukolí absolutismu. Politická činnost Adama mladšího z Valdštejna po Bílé hoře*, Bronislav Chocholáč, Libor Jan, Tomáš Knoz (edd.), *Nový Mars Moravicus aneb sborník příspěvků, jež věnovali Prof. Dr. Josefu Válkovi jeho žáci a přátelé k sedmdesátinám*,

jehož základě je výzkum prováděn, představuje deník Adama mladšího z Valdštejna, který si vedl mezi lety 1602-1633. Při psaní této práce byla používána jeho kritická edice, kterou zpřístupnili historici Marie Koldinská a Petr Mat'á.³

V této bakalářské práci jsou zkoumány následující oblasti. V první podkapitole je zkoumána stavovská příslušnost osob ve styku s Adamem mladším z Valdštejna. Přičemž hlavní důraz je kladen na to, zda šlo o šlechtice, kteří používali šlechtickou titulaturu Království českého. Tato titulatura rozeznávala dva stupně urozenosti, pány a rytíře. Naproti tomu titulatura říšská měla jinou strukturu, která byla následující. Nejvýše v ní stál říšský kníže, následoval říšský hrabě a říšský svobodný pán. Specifické postavení měla lantkrabata, která byla podřízena pouze císaři. Předposlední skupinou v rámci podkapitoly jsou členové vládnoucích dynastií. Hierarchii uzavírají šlechtici, u kterých se nepodařilo spolehlivě určit jejich stupeň urozenosti.

Druhá podkapitola se zabývá výší majetku, kterou vlastnili jedinci v kontaktu s Adamem mladším z Valdštejna. K zjištění, jak rozsáhlý majetek daný šlechtic vlastnil, slouží berní rejstříky pro Království české pocházející z let 1603, 1615 a 1620.⁴ V případě Markrabství moravského je použit jediný kompletněji dochovaný rejstřík z roku 1619.⁵ Výše majetku se stanovuje na základě kategorizace Aloise Míky, která se měří podle toho, kolik který šlechtic přiznal ve sledovaném období osedlých. Na základě toho se určí, do jaké kategorie majetek spadá. Přičemž jsou rozlišovány kategorie A, B, C a D. V rámci této struktury reprezentuje kategorie A drobný majetek, zatímco kategorie D představuje největší majetek.⁶

Brno 1999, s. 479-489.

3 Marie Koldinská-Petr Mat'á (edd.), Deník rudolfinského dvořana, Adam mladší z Valdštejna, 1602-1633, Praha 1997.

4 F. Marat, Soupis; A. Sedláček, Rozvržení sbírek; V. Pešák, Berní rejstříky.

5 F. Hrubý, Moravská šlechta.

6 Alois Míka, Majetkové rozvrstvení české šlechty v předbělohorském období, Sborník historický 15, 1967, 45-75, zde s. 60.

Třetí v pořadí je zkoumána krajská příslušnost, která se stanovuje podle toho, kde měl daný šlechtic nejvíce osedlých. V případě stanovení krajské příslušnosti v Markrabství moravském je postup mírně odlišný z důvodu, že v berním rejstříku pro Moravu nejsou zaznamenávané kraje ale jen statky, které byly vlastněné daným šlechticem. Z této příčiny je jako domov určen statek s největším počtem osedlých.

Jako čtvrtá v pořadí se zkoumá kariéra šlechticů ve styku s Adamem mladším z Valdštejna. Její výzkum se soustřeďuje do čtyř hlavních úrovní. Za prvé je zkoumána dvorská kariéra u pražského císařského dvora.⁷ Následuje kariéra v zemské vládě Království českého a Markrabství moravského.⁸ Pozornost je věnována taktéž působení u zemského soudu Království českého a komorního soudu.⁹ Posléze je řešena kariéra na krajské úrovni, která představovala nejnižší článek správy v raném novověku. Tady se pozornost upírá zejména na funkce krajského hejtmana a krajského mustrhera.¹⁰ Okrajově jsou zmíněny další funkce jako byl krajský berník a výběrčí posudného. Jako poslední v pořadí je zkoumána kariéra v církevních strukturách, v nichž se část Valdštejnových kontaktů taktéž realizovala. Pozornost je v tomto ohledu věnována vyšším funkcím v rámci církevní hierarchie. Tím se rozumí biskup, arcibiskup, opat a další vysoce postavení církevní činitelé katolické církve.

Na kariéru navazuje pátá podkapitola, která se soustřeďuje na rozbor náboženské struktury kontaktů. Cílem je stanovit náboženské vyznání u jednotlivých šlechticů, kteří byli ve sledované

7 Jaroslava Hausenblasová (ed.), *Der Hof Kaiser Rudolfs II. Eine Edition der Hofstaatverzeichnisse 1576-1612*, Praha 2002.

8 Pro Království české blíže: František Palacký, *Přehled současných nejvyšších důstojníků a úředníků*, in: Jaroslav Charvát (ed.), *Dílo Františka Palackého I*, Praha 1941, s. 366-376. Pro Markrabství moravské blíže: Antonín Boček, *Přehled knížat a markrabat, i jiných nejvyšších důstojníků zemských v Markrabství moravském*, Praha 1850.

9 K zemskému soudu blíže: Marek Starý, *Přední klenot zemský. Větší zemský soud Království českého v době rudolfínské*, Praha 2004; ke komornímu soudu blíže: Petr Mareš, *Soupis přísedících Komorního soudu českého Království v letech 1527-1620*, Praha 2013.

10 Týž, *Obsazování úřadu krajského hejtmana v předbělohorském období a soupis krajských hejtmanů na základě dochovaných seznamů z let 1563/1564-1616/1617*, Praha 2009; Týž, *Krajské mustrunky a krajští mustrheři v organizaci vojenské správy předbělohorských Čech (1565-1618)*, Praha 2013.

době v kontaktu s Adamem mladším z Valdštejna. Určování konfese se bude řídit poznatky z odborné literatury, která má v tomto ohledu nezastupitelnou roli.¹¹ Kromě samotného určení vyznání budou pozorovány případně konverze jednotlivých šlechticů, ke kterým na počátku 17. století docházelo. Spolu s tím se výzkum zaměří na některé důvody vedoucí šlechtice ke změně jeho náboženského přesvědčení.¹²

Hlavní metodou, která je použita při psaní této práce, je prozopografická metoda. Jejím posláním je zkoumat určitý soubor jedinců, kteří mají určité společné znaky. V případě této práce se jedná o šlechtice ve styku s Adamem mladším z Valdštejna. Tito jedinci jsou následně podrobení zkoumání z různých hledisek, jak tomu je i v této práci. O jaká hlediska jde, je popsáno výše. Je třeba říci, že ačkoliv je v této práci použita především prozopografická metoda, nejde o jedinou metodu, která je využita. Spolu s ní je použita taktéž komparativní metoda, která srovnává dva jedince nebo dvě různé věci. V případě této práce je možné srovnat např. majetek pánů a rytířů, či počet příznivců některé náboženské víry ve sledovaném časovém období.

Vymezený úsek let 1602-1617 je součástí období, které obvykle česká historiografie zahrnuje do sklonku předbělohorské doby. Ta je vymezena lety 1526-1620.¹³ Tento úsek českých dějin představuje éru rozvoje stavovských struktur v Království českém, který poutá pozornost historiků od 19. století až po současnou dobu. Hlavním tématem starších prací jsou především dějiny jednotlivých zemí. Tyto práce byly zpravidla pojaty s důrazem na národnostní problematiku daného území. V Čechách se touto problematikou zabývali především František Palacký a Václav Vladivoj Tomek. Oba zmiňovaní historici se ve svých pracích soustřeďují na dějiny českého národa. V jejich dílech je patrný značný bohemocentrismus, který byl pro dobu

11 Tomáš Václav Bílek, *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618 I-II*, Praha 1882-1883.

12 Thomas Winkelbauer, *Konfese a konverze. Šlechtické proměny vyznání v českých a rakouských zemích od sklonku 16. do poloviny 17. století*. ČČH 98, 2000, s. 476-540.

13 Blíže k dané problematice Jaroslav Pánek, *Politický systém předbělohorského českého státu*, FHB 11, 1987, s. 41-101.

vzniku těchto prací typický. S národními dějinami taktéž úzce souvisí zájem o náboženskou tematiku. V českém prostředí jde zejména o reformaci.¹⁴

Starší práce upřely svou pozornost taktéž k hospodářským dějinám, které získaly na důležitosti především v době po roce 1948, kdy získávala v českém prostředí postupnou převahu marxistická historiografie.¹⁵ V průběhu času se stalo důležitým tématem vrchnostenské podnikání a jeho vývoj.¹⁶ Postupem doby se česká historiografie zaměřila na výzkum stavovské společnosti předbělohorském období a její konflikty s habsburskou vládnoucí dynastií.¹⁷ Badatelský zájem se taktéž soustředil na přední osobnosti raně novověkého českého státu, které se dočkaly zpracování v podobě monografií.¹⁸ Velké oblibě se těšilo období vlády Rudolfa II., ke kterému vyšla řada prací.¹⁹ S návratem svobodného bádání po sametové revoluci se zájem historiků nadále soustřeďuje na téma života raně novověké šlechty.²⁰ Středobodem bádání jihočeských historiků jsou šlechtické dvory a život, který na nich probíhal.²¹

Téma šlechtických deníků se již v minulých letech dostalo určité pozornosti ze strany historiků.²² Existují však některé memoáry předbělohorských šlechticů, které zůstaly po dlouhou dobu opomenuty. Příkladem takového opomenutí je právě deník Adama mladšího z Valdštejna, který již v minulosti vzbudil pozornost u českých historiků. Jeho opisy nechal poříditi již Václav

14 K české reformaci blíže Ferdinand Hrejsa, *Česká konfese její vznik podstata a dějiny*, Praha 1912.

15 K tématu např. Alois Míka, *Nástin vývoje zemědělské výroby v českých zemích v epoše feudalismu*, Praha 1960.

16 Václav Bůžek, *Úvěrové podnikání nižší šlechty v předbělohorských Čechách*, Praha 1989.

17 Jaroslav Pánek, *Stavovská opozice a její zápas s Habsburky 1547-1577. K politické krizi feudální třídy v předbělohorském českém státě*, Praha 1982.

18 Příkladem je bezesporu monografie Noemi Rejchrtová, *Václav Budovec z Budova*, Praha 1984.

19 K tématu např. Josef Janáček, *Rudolf II. a jeho doba*, Praha 1987.

20 Literatury k tomuto tématu je značné množství např. Václav Bůžek, *Nižší šlechta v politickém systému a kultuře předbělohorských Čech*, Praha 1996; Václav Bůžek-František Koreš-Petr Mareš-Miroslav Žitný, *Rytíři renesančních Čech ve válkách*, Praha 2016; Václav Bůžek-Pavel Král (edd.), *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku, České Budějovice 1999 (= Opera historica7); Petr Mařa, Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004.

21 Václav Bůžek-Josef Hrdlička a kol., *Dvory velmožů s erbem růže. Všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, Praha 1997.

22 Jiří Kubeš (ed.), *Kryštof Václav z Nostvic. Deník z cesty do Nizozemí r. 1705*, Praha 2004; Jaroslav Pánek (ed.), *Jan Zajíc z Házmburka-Sarmacie aneb zpověď českého aristokrata*, Praha 2007

Chaloupecký.²³ Avšak k úplnému edičnímu zpřístupnění deníku došlo až roku 1997. Předkládaná práce si klade za cíl na základě údajů obsažených na stránkách zachovaného deníku, blíže objasnit struktury sociálních kontaktů, jimiž byl Adam mladší z Valdštejna v daném období obklopen.

23 M. Koldinská-P. Mat'á (edd.) Deník.

2. Adam mladší z Valdštejna v rudolfinském období

Adam mladší z Valdštejna se narodil někdy mezi lety 1569-1570 do rodiny Jana z Valdštejna, který vykonával postupně úřad nejvyššího sudího v letech 1554-1570²⁴ a posléze úřad nejvyššího komorníka Království českého v letech 1570-1576.²⁵ Jeho matkou byla Magdaléna z Vartenberka, druhá manželka jeho otce Jana z Valdštejna. Období dětství Adama mladšího z Valdštejna je takřka neznámou etapou jeho života. Nicméně je velmi pravděpodobné, že se Adamovi mladšímu nedostalo patřičného vzdělání, které by odpovídalo dobovým požadavkům na vzdělání českého šlechtice. Tato skutečnost je doložitelná například z faktu, že si nedokázal přečíst a přeložit triviální latinské věty. Zdá se rovněž, že Adam mladší z Valdštejna neabsolvoval žádnou kavalírskou cestu. Je sice pravda, že František Kryštof Khevenhüller se zmiňuje o zkušenostech Adama mladšího z Valdštejna, které měl získat v zahraničí, avšak mnohá svědectví Valdštejnových současníků hovoří o pravém opaku. Vlivem nedostatečné výchovy poručníků se Valdštejnovi nedostalo žádného univerzitního vzdělání. Toto tvrzení je možné podepřít tím, že jméno Adama mladšího z Valdštejna nebylo doposud nalezeno v žádné dobové univerzitní matrice. Z výše uvedených údajů je patrné, že chabé vzdělání a s tím spojený omezený rozhled v tehdejší světě značně ztěžovaly pozici mladého šlechtice v jeho budoucí kariéře. Přes toto své znevýhodnění dokázal po dobu svojí politické činnosti vždy dobře pochopit společenskou situaci a jednat tak, aby sobě a své rodině zajistil bezpečnost a dobré postavení.²⁶

24 F. Palacký, Přehled, s. 366.

25 Týž, s. 369.

26 M. Koldinská – P. Mat'a (edd.), Deník, s. 19-20.

Co se týče rodinného života Adama mladšího z Valdštejna, je na tomto místě třeba zmínit, že stejně tak jako jeho otec byl dvakrát ženat. Jeho první manželkou byla jeho příbuzná Alžběta z Valdštejna, která byla dcerou Jana nejstaršího z Valdštejna na Sedčicích. Šlo tedy o Valdštejnovu sestřenicí. Svatba se uskutečnila v roce 1591.²⁷ Z tohoto svazku se narodili synové Rudolf, Maxmilián, Pertold a Vladislav, který zemřel v dětském věku. Nejstarší syn Rudolf později vykonával funkci dvorského maršálka od roku 1638. Druhý syn Maxmilián rovněž spojil svou kariéru se službou Habsburkům a zastával od roku 1638 úřad tajného rady.²⁸ Třetí syn Pertold si za svou životní cestu zvolil vojenskou dráhu. Ta se mu nakonec stala osudnou, když v roce 1632 padl v bitvě u Lützen. Jeho příbuzný císařský generál Albrecht z Valdštejna ho nechal pohřbít v nově zbudovaném kostele na pražském Strahově. Tělo Pertolda z Valdštejna bylo nabalzamováno a spočinulo vedle těla polního maršála Gottfrieda Wilhelma z Pappenheimu, jenž rovněž u Lützen našel svou smrt.²⁹

Manželství s Alžbětou z Valdštejna trvalo do roku 1614, kdy zemřela pravděpodobně na záchvat mrtvice.³⁰ Tuto událost si Adam zaznamenal do svého deníku poněkud obsírnějším způsobem než jiné události. Po uplynutí jednoho roku od smrti jeho první choti se oženil podruhé. Jeho nevěstou byla Johana Emilie ze Žerotína.³¹ Přes jeho pokročilý věk se z tohoto svazku narodili rovněž potomci. Opět to byli synové, Jan Viktorín a Karel Ferdinand.³² Druhé manželství bylo poznamenáno náboženskou roztržkou. Jádrem sporu byl fakt, že Johana Emilie byla stoupenkyní Jednoty bratrské a odmítala se svojí víry přes manželův tlak zříci. Tato záležitost podstatným způsobem komplikovala stárnoucímu Valdštejnovi jeho politickou situaci. Jelikož v té době zastával úřad nejvyššího purkrabího, byla tato skutečnost pro katolickou Vídeň

27 Tíž (edd.), s. 20.

28 Tíž (edd.), Deník, s. 432.

29 Tamtéž, s. 381.

30 Tamtéž, s. 368.

31 M. Koldinská, Svět, s. 137.

32 M. Koldinská- P. Mařa, Deník (edd.), s. 431-432.

a panovnický dvůr, kde se tehdy Valdštejn často zdržoval, jen těžko přijatelná. Nastalou situaci vyřešil tak, že svou nekatolickou choť nikdy nebral s sebou do Vídně a nechával ji doma na některém ze svých sídel.³³

Závěr Valdštejnovy životní cesty pokrývají jeho deníky značně torzovitým způsobem. Dochovaly se jen pro léta 1629, 1631 a 1633. Navzdory tomu je možné zmapovat závěr života nejvyššího purkrabího Království českého. V posledních letech života se musel vyrovnat s několika ztrátami. Byla to úmrtí jeho nejbližších příbuzných a starých přátel. Nejméně ve dvou případech zasáhly dějinné události přímo do Adamova života. Ostatně nebylo to poprvé, kdy k tomu došlo. Velkou ztrátou pro stárnoucího šlechtice byla smrt jeho syna Pertolda u Lützenu. Další rána přišla o dva roky později, když byl v Chebu zavražděn jeho synovec frýdlantský vévoda Albrecht z Valdštejna. Rovněž jeho přátelé začali postupně odcházet z tohoto světa. Mezi nimi jeden z nejbližších Jan Rudolf Trčka zemřel roku 1633. Podobně v témže roce umřela Lucie Otýlie Slavatová z Hradce. S její smrtí vymřel rod pánů z Hradce po přeslici, což si Valdštejn také zaznamenal.³⁴

Na druhé straně již nastupovala nová generace, do níž patřili Valdštejnovi synové. Ti zajistili mocenskou kontinuitu v zastávání odpovědných dvorských úřadů. Adam mladší z Valdštejna zemřel v roce 1638. Jeho smrt reflektoval například mladoboleslavský měšťan Jiří Kezélius Bydžovský ve svojí kronice mladoboleslavské. Adama mladšího z Valdštejna charakterizoval jako „starého Čecha a upřímného patriotu“.³⁵ Zdá se, že choval k Valdštejnovi jistou úctu. Pojila ho s ním skutečnost, že oba dva náleželi ke generaci doby předbělohorské a také to, že oba změnili své nekatolické vyznání.

33 M. Koldinská, *Pražská a vídeňská každodennost*, s. 563.

34 M. Koldinská – P. Mat' a (edd.), *Deník*, s. 381.

35 Tiž (edd.), s. 18.

Následující tvrzení je možné dokázat těmito fakty. Oba výše zmínění muži se narodili v období, které historikové označují termínem doba předbělohorská. Ta bývá vymezena léty 1526-1620, tedy nástupem Habsburků na český trůn v roce 1526 a bitvou na Bílé hoře v roce 1620. Jak Adam mladší z Valdštejna, tak Jiří Kezélius Bydžovský se narodili v sedmdesátých letech 16. století. Adam mladší z Valdštejna přišel na svět kolem roku 1570 a Jiří Kezélius Bydžovský v roce 1576. Tyto muže spojovala rovněž skutečnost, že museli změnit svoje náboženské vyznání a přizpůsobit se novým poměrům, které v Čechách a na Moravě zavládly po roce 1620. Mezi oběma muži je však určitý rozdíl. Zatím co Adam mladší z Valdštejna konvertoval ke katolicismu ještě v době předbělohorské, tak Jiří Kezélius Bydžovský změnil své náboženské vyznání až po svém návratu ze saského exilu kolem roku 1639. Následně žil až do smrti v Mladé Boleslavi, kde sepsal své stěžejní dílo Kroniku mladoboleslavskou.

Svoji kariéru Adam mladší z Valdštejna započal v devadesátých letech 16. století konverzí od staroutrakvismu ke katolicismu. Už v samém počátku jeho kariéry je možné postřehnout určitou předvídavost věcí příštích, které měly teprve následovat. Jeho politické začátky jsou spjaty s funkcemi menšího významu, které byly spíše formální (vykonával funkci dvorského číšníka či komorníka).³⁶ Velmi rychle se dokázal prosadit a záhy zastával mnohem důležitější pozici smírčího soudce mezi českými šlechtici. O jeho počínání v tomto nelehkém úřadu se zachovaly četné záznamy.³⁷ Valdštejnův význam v dvorských kruzích začal postupně stoupat. To je dobře patrné z toho důvodu, že mu byly svěřovány již v počátcích jeho kariéry záležitosti finančního rázu. Tyto věci vždy patřily k vysoce citlivým politickým tématům, jejichž projednávání bylo krajně neoblíbené. Z této příčiny je možné se oprávněně domnívat, že Adam mladší z Valdštejna požíval už v té době jistou důvěru u pražského císařského dvora. K výše zmiňovaným

36 Tamtéž, s. 20.

37 Tamtéž, s. 21.

diplomatickým výpravám došlo během roku 1603. Kromě Adama mladšího z Valdštejna se této výpravě ještě zúčastnili prezident české komory Štěpán Jiří ze Šternberka, karlístejnský purkrabí Jan Vřesovec z Vřesovic a staroměstský rychtář Jiří Heideilius z Rasenštejna. Účelem těchto výprav do českých královských měst bylo získání půjček pro císařskou pokladnu.

Podobné diplomatické mise se Adam mladší z Valdštejna účastnil také v roce 1605, kdy byl vyslán císařským dvorem v Praze na oficiální diplomatickou cestu do Saska. Dlužno podotknout, že Adam mladší z Valdštejna cestoval do Saska už o rok dříve. Tehdy v Drážďanech reprezentoval císaře na svatbě budoucího saského kurfiřta Jana Jiřího II. Tentokrát však mělo Valdštejnovo posláni jiný cíl a charakter. Měl pověření vyjednat u dvora saského kurfiřta finanční půjčku pro císaře Rudolfa II. Ta měla činit něco mezi 150 000 až 300 000 tolarů.³⁸

V průběhu roku 1604 došlo ve Valdštejnově kariéře k pozoruhodné události. V jeho domě v Praze na Malé Straně se zdržoval sedmihradský kníže Zikmund Báthory. Ubytován zde byl na rozkaz císaře, který se pokusil sedmihradskému velmoži tímto způsobem poskytnout pohodlný život v Čechách. Důvodem k tomuto kroku byla dřívější politická roztržka mezi Habsburky a Báthorym, která následně přerostla v ozbrojený střet a porážku sedmihradského knížete v roce 1602. Celá záležitost měla jádro v úmluvě z roku 1599, podle níž měl sedmihradský kníže postoupit Habsburkům celé své panství výměnou za Opolské a Ratibořské knížectví. Avšak Báthory podmínky smlouvy porušil, což mělo za následek jeho výše zmíněnou porážku a zajetí, které měl trávit v Čechách. Kníže měl požívat výnosů libochovického panství, které držel Adam mladší z Valdštejna.³⁹

První významnější funkce, kterou zastával u rudolfinského dvora v Praze, byl úřad nejvyššího štolmistra, do nějž byl jmenován v roce 1606. Tento úřad byl významnější především proto, že se

38 Tamtéž, s. 354.

39 Tamtéž, s. 350.

jeho držitel přímo podílel na činnosti císařského dvora. V praxi se staral o správu císařských stájí a další věci, které s tím souvisely. Adam mladší z Valdštejna v minulosti sice, jak už bylo zmíněno, zastával některé funkce na rudolfínském dvoře, ale tentokrát se dostal do blízkosti samotného císaře. Z tohoto důvodu je možné říci, že se jednalo o milník v jeho kariéře.

V témže roce se zúčastnil poselstva k olomouckému zemskému sněmu. Členové výpravy byli kromě Valdštejna ještě Adam ze Šternberka z panského stavu a Jan Lukavský z Lukavice, který patřil k rytířskému stavu. Po moravských stavech požadovali císařští vyslanci další zbrojení, a to v souvislosti s povstáním Štěpána Bočkaje v Uhrách, které mezi lety 1604-1606 zachvátilo uherskou část habsburské monarchie. Vůdce povstání Štěpán Bočkaj se prohlásil vzdorokrálem a usiloval o nezávislost na habsburském soustátí. Nakonec byl ale poražen a popraven. Konflikt byl ukončen vídeňským mírem roku 1606.⁴⁰ Je zřejmé, že si svým počínáním získal Adam mladší z Valdštejna velkou důvěru samotného Rudolfa II. Císař totiž Valdštejnovi svěřil přípravu sňatku svojí nemanželské dcery Karoliny, jež byla zasnoubena s hrabětem Františkem Tomášem Perrenotem z Contecroy. Přízeň, jíž se Adam mladší z Valdštejna u císaře těšil, podtrhuje fakt, že se zasnuby uskutečnily v jeho domě v Praze na Malé Straně. Došlo k tomu dne 22. května 1607. V jeho zdech také Karolina po jistou dobu bydlela. Oběma budoucím manželům tehdy osobně požehnal papežský nuncius Antonio Caetano. Sám Adam mladší z Valdštejna pro dceru císaře pořídil ze svých finančních prostředků věno v hodnotě 10 000 zlatých. Tato výše zmíněná suma byla následně vyplacena českou komorou. Svatba se konala 10. února roku 1608. Organizaci této záležitosti měl na starost císařský rada Heřman Attems.⁴¹ Zanedlouho po úspěšných zasnubách a následném uzavření manželského svazku došlo k opětovnému povýšení Adama mladšího z Valdštejna. Tentokrát mu byl svěřen výkon úřadu nejvyššího zemského sudího.⁴²

40 Tamtéž, s. 357. Vpády Bočkajovců se zabýval František Kameníček, *Prameny ke vpádům Bočkajovců na Moravu a k ratifikaci míru vídeňského od zemí koruny České roku 1605-1606*, Praha 1894.

41 J. Janáček, *Rudolf II.*, s. 529.

42 M. Koldinská- P. Mařa (edd.), *Deník*, s. 21.

Zemský soud patřil do soustavy soudů, které soudily spory mezi pány a rytíři. Do jeho kompetence patřily záležitosti spadající do oblasti civilního práva. Ve věcech trestního práva řešil hrdelní zločiny. V předbělohorské době se soudní soustava řídila na základě principu příslušnosti ke stavovské skupině. To v praxi znamenalo, že zde existovaly čtyři kategorie soudů. Jednalo se o soudy pro šlechtu, duchovenstvo, měšťany a poddané.⁴³ Soudu předsedal nejvyšší zemský sudí, který byl obsazován z panského stavu. Dále z panského stavu zasedali nejvyšší purkrabí a nejvyšší komorník. Přítomen býval také nejvyšší písař, který náležel rovněž k panskému stavu. Přisedících bylo dvacet. Z tohoto počtu bylo dvanáct pánů a osm rytířů.⁴⁴

Nedlouho po svém úředním povýšení se Adam mladší z Valdštejna zúčastnil důležité politické události, v níž se spolu utkaly dva nesmiřitelné tábory příznivců a odpůrců náboženské svobody. Jednalo se o Majestát Rudolfa II. a následně Porovnání.⁴⁵ Vydání těchto dvou zásadních dokumentů se stalo jakýmsi vyvrcholením boje českých nekatolíků s Habsburky, kteří byli katolického vyznání. Ve světle těchto událostí se konal o rok později český zemský sněm. Tentokrát již stavové dosáhli svého cíle.⁴⁶ Rudolfův Majestát byl přes odpor katolické šlechty potvrzen. Spolu s Majestátem, který zaručoval náboženskou svobodu, získali nekatolíci také pod svoji kontrolu konzistoř podobojí a dále i pražské vysoké učení, které se napříště stalo ideovou základnou strany podobojí způsobu.⁴⁷ Adam mladší z Valdštejna byl na vypjatém jednání roku 1609 členem delegace rokující s českými stavy o této výbušné záležitosti.⁴⁸ V průběhu následujících let byl opětovně povýšen, když se v roce 1611 stal nejvyšším hofmistrem Království českého. Tímto svým povýšením dosáhl téměř samého vrcholu v hierarchii zemské

43 Petr Mareš, *Zemský soud větší 1541-1620 (personální obsazení)*, Praha 2014, s. 20-21.

44 M. Starý, *Přední klenot*, s. 114.

45 M. Koldinská- P. Mat'a (edd.) *Deník* s. 363.

46 Kamil Krofta, *Majestát Rudolfa II*, Praha 1909, s. 15.

47 Jaroslav Pánek, *Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance*, Praha 1989, s. 323.

48 M. Koldinská- P. Mat'a (edd.) *Deník*, s. 363.

vlády. Stal se druhým mužem v zemské vládě. Výše v hierarchii politického systému Království českého stál už jen nejvyšší purkrabí.

Labilní postavení a slabá autorita císaře Rudolfa II. v posledních letech jeho panování vedla ke vpádu Pasovských, kteří měli pomoci upevnit vratké postavení vládce. Avšak nakonec sehráli úplně jinou dějinnou úlohu. Jejich příchod do Čech znamenal konec vlády Rudolfa II.⁴⁹ Tyto události se v roce 1611 přímo dotkly rodiny Adama mladšího z Valdštejna, kdy během vpádu pasovských žoldněrů zůstala manželka Adama mladšího Alžběta z Valdštejna uvězněna s dětmi ve svém domě na Malé Straně, která byla obsazena pasovským vojskem. Tato krajně nebezpečná situace trvala tři týdny. Teprve v březnu se podařilo Alžbětě z Valdštejna dostat do neobsazené části Prahy, jež byla pod kontrolou stavovských ozbrojených sil. Pasovští se sice pokusili dobýt i tuto část Starého Města pražského, ale byli odraženi zemskou hotovostí a ozbrojenými měšťany. Valdštejn v době vpádu pasovských pobýval ve Vídni, kde spolu s delegací české stavovské obce vyjednával s císařovým bratrem Matyášem vojenskou pomoc proti pasovským žoldákům.

Tento okamžik znamenal pro kariéru Adama mladšího z Valdštejna další velký milník. Jelikož dokázal velmi prozíravě jednat s oběma znesvářenými stranami dynastického konfliktu v habsburském domě,⁵⁰ dosáhl již výše jednou zmiňovaného povýšení do úřadu nejvyššího hofmistra Království českého. Současně s tím byl sesazeným císařem Rudolfem II. propuštěn z úřadu vrchního štolmistra. Zároveň byl jmenován tajným radou bývalého vládce. Funkce tajného rady měla veliký význam, neboť se jednalo o orgán, který měl zásadní vliv na vytváření politiky v habsburské monarchii. Skutečnost, že se Adam mladší z Valdštejna dokázal stát členem tajné rady obou panovníků, svědčí o jeho obratnosti v dobových mocenských hrátkách.⁵¹

49 Blíže Josef Janáček, *Pád Rudolfa II*, Praha 1995.

50 Blíže k tématu Václav Bůžek (ed.), *Ein Bruderzwist im Haus Habsburg*, České Budějovice 2010 (= *Opera historica* 10).

51 Tamtéž, s. 365.

Následující rok 1612 poznamenalo hned v lednu úmrtí Rudolfa II. Tuto událost si Adam mladší zaznamenal strohým způsobem. Ve svém deníku se okrajově zmínil o pitvě a vynětí střev zesnulého Habsburka, která byla na druhý den večer přenesena do Saské kaple v katedrále svatého Víta.⁵² Následně se osobně zúčastnil posledního rozloučení s bývalým vladařem. Úmrtí sesazeného monarchy nastalo 20. ledna 1612 v brzkých ranních hodinách. Jeho smrt byla vyvrcholením celé řady zdravotních problémů, které Rudolfa II. provázely takřka po celý život.⁵³

Smrt Rudolfa II. v roce 1612 znamenala pro Adama začátek nového období, jež předznamenalo jeho další kariérní vzestup.⁵⁴ V tomto roce cestoval jako člen doprovodu Matyáše Habsburského do Frankfurtu nad Mohanem. Zde se zúčastnil korunovace Matyáše na římského krále. Svoji přítomností reprezentoval význam kurfiřtského hlasu českého panovníka. Přínos, který měla cesta pro Valdštejna, byl především ten, že si mohl udělat představu o nejvyšší politice v Římsko-německé říši. Byla to jedinečná možnost nahlédnout pod pomyslnou pokličku ceremonií a rituálů, v jejichž zákulisí se vedla velmi složitá politická jednání, která mohla mít v konečném důsledku zásadní vliv na budoucí chod téměř celé Evropy.⁵⁵

V následujícím roce 1614 pokračoval Adam mladší z Valdštejna ve svých politických aktivitách. Navštívil generální sněm rakouských zemí, konaný toho času v hornorakouském Linci. V kontextu doby řešil sněm klíčové otázky habsburského soustátí. Na pořadu jednání se ocitly hlavně problémy, které se týkaly války s Osmanskou říší. Zásadní bod jednání byl požadavek císaře na výběr turecké daně sloužící na financování habsburského vojska bojujícího proti osmanským Turkům. Valdštejn si všímal, jaké měli zájmy čeští a jaké naopak slezští stavové. Na první pohled je možné říci, že česká a slezská stavovská obec pracovala v oboustranné shodě. Ta byla narušena již následujícího roku. Tehdy došlo k ostré roztržce mezi

52 Tamtéž, s. 191.

53 K nemocem Rudolfa II. blíže Eugen Vencovský, Duševní nemoci Rudolfa II. a jiných osobností, Plzeň 1993.

54 Blíže ke smrti Rudolfa II. Václav Bůžek-Pavel Marek, Smrt Rudolfa II., Praha 2015.

55 M. Koldinská- P. Mařa (edd.), Deník, s. 367.

Čechy a Slezany. Jádrem sporu byla společná slezsko-lužická kancelář, kterou chtěli zástupci slezských stavů zřídit.⁵⁶

Rok 1616 přinesl pro Adama z Valdštejna důležitou akvizici židlochovického panství. To ovšem pro něj znamenalo nemalé finanční nesnáze.⁵⁷ Kromě této finanční zátěže se nový majitel Židlochovic musel navíc ještě potýkat s jiným problémem, který zdědil po svém předchůdci Janu Diviši ze Žerotína. Tím výše zmíněným problémem byli příslušníci různých nekatolických církví, zejména novokřtěnci, kteří žili především ve vesnici Přibice.⁵⁸ Adam mladší z Valdštejna se rozhodl pro udržování vzájemně výhodných vztahů. Dokázal si uvědomit přínos vyhlášené řemeslné zručnosti, kterou byli novokřtěnci pověstní. V souvislosti s novokřtěnci došlo k pozoruhodné události stojící za zmínku. Tou událostí je návštěva císaře Matyáše na panství Židlochovice, k níž došlo v prosinci 1617. Císař cestoval se svým doprovodem z Prahy do Vídně. Paradoxní na celé věci je, že ač sám katolík navštívil vesnici Přibice, v níž žila početná komunita novokřtěnců.⁵⁹

Rok 1617 přinesl událost zásadního významu pro Čechy a zdejší stavovskou obec. Šlo o věc volby Ferdinanda Štýrského českým králem. Tento politický akt patří bezesporu k jedněm z nejdůležitějších politických událostí předbělohorského období. Je tomu tak z důvodu, že se zde naplno projevila politická nejednotnost stavovské nekatolické opozice. Tyto sváry měly kořeny v náboženských neshodách, které panovaly ve stavovském protestantském prostředí. Vliv na tento stav věcí měla Formule svornosti, což byl program radikálních luteránů, který zakazoval spolupracovat s kýmkoliv jiným než s osobami luteránského vyznání. Tato skutečnost do jisté

56 Tamtéž, s. 369.

57 Petr Mařa, Soumrak venkovských rezidencí. „Urbanizace“ české aristokracie mezi stavovstvím a absolutismem. Opera historica 7, 1999, 139-162, zde s. 143.

58 Marie Koldinská, Každodennost renesančního aristokrata, Praha-Litomyšl 2004, s. 73.

59 Blíže k novokřtěncům Jaroslav Pánek, Moravští novokřtěnci (Společenské a politické postavení předbělohorských heretiků, sociálních reformátorů a pacifistů), Český časopis historický 92, 1994, s. 242-256.

míry ovlivnila průběh rozhodování o obsazení českého trůnu. Stavové nedokázali mezi sebou dospět ke konsensu, kdo by měl v Čechách panovat místo Habsburků.⁶⁰

Katolická šlechta, která podporovala volbu Ferdinanda Štýrského, se rozhodla k nátlaku vůči nekatolickým stavům. Jako záminka k této akci posloužilo údajné nezaplacení královských dluhů. Za tímto účelem byli vlivní členové stavovské obce pozváni do královské kanceláře, tam čelili výhrůžkám, aby volili Ferdinanda Štýrského.⁶¹ Přestože stavové nebyli na sněmu jednotní, dokázali si prosadit potvrzení reversu od Ferdinanda Štýrského, který nového krále zavazoval k následujícím povinnostem. Neusilovat za života svého bratrance Matyáše o podíl na moci v Království českém. Druhým bodem usnesení byl závazek Ferdinanda Štýrského do čtyř týdnů od svého usednutí na trůn potvrdit českým stavům všechna dřívější privilegia.⁶²

Adam mladší z Valdštejna toho času vykonával úřad nejvyššího hofmistra Království českého, takže se pochopitelně v dané věci angažoval. S přihlédnutím k tomu, že Valdštejn byl tehdy de facto druhým mužem Království českého, mělo jeho stanovisko mezi českými stavy velikou váhu.⁶³ V nastalé politické situaci musel tedy Valdštejn volit znovu, jako již mnohokrát, cestu kompromisního řešení, aby neohrozil sebe ani své syny Maxmiliána a Rudolfa, kteří právě stáli na začátku slibně se rozjíždějící kariéry v habsburských službách. Oba synové začínali stejně jako před léty jejich otec v méně významných funkcích komorníků. V případě Maxmiliána z Valdštejna je však možné mluvit o vcelku rychlém vzestupu. Toto tvrzení lze doložit skutečností, že se již v roce 1622 stal komorníkem arciknížete Ferdinanda. Později v roce 1625 byl Maxmilián z Valdštejna jmenován nejvyšším štolmistrem. Za těchto výše zmíněných okolností učinil Adam mladší z Valdštejna pouze to, co mu dovoľovalo jeho postavení a

60 Jan P. Kučera, Stavovská opozice v Čechách a volba Ferdinanda Štýrského českým králem, *Studia Comeniana et historica* 14, 1984, s. 5-42, zde s. 19.

61 Tamtéž, s. 21.

62 Zdeněk Vybíral, Politická komunikace v aristokratické společnosti českých zemí na počátku novověku, *České Budějovice 2005 (=Monographia historica 6)*, s. 93-94.

63 P. Maťa, *Svět*, s. 56-57.

momentální rozložení politických sil. V průběhu rokování o volbě Ferdinanda Štýrského poukázal na stavovská privilegia a problematičnost volby českého krále. Klíčové části jednání se nezúčastnil vzhledem ke svým zdravotním obtížím. Místo toho odeslal alespoň list, v němž vyjadřoval podporu novému českému králi. Tuto volbu následně prosadil tentýž rok na moravském zemském sněmu, který Ferdinanda Štýrského také uznal za českého krále. Tím byl učiněn podstatný krok na cestě k rekatolizaci českých zemí, přestože byl ještě uznán Rudolfův Majestát v plném znění a rozsahu. Je možné také konstatovat, že volba Ferdinanda Štýrského byla do určité míry předebranou českého stavovského povstání, které začalo o rok později, tedy roku 1618.⁶⁴

V tomto kontextu je též zajímavý další vzestup nejvyššího hofmistra Království českého Adama mladšího z Valdštejna. Když se pomine doba českého stavovského povstání mezi lety 1618-1620, během níž pobýval v Sasku, kde měl dobré konexe vzhledem ke svým častým cestám ke dvoru saského kurfiřta v minulých letech, tak v pobělohorské době dosáhl vrcholu svojí kariéry. Jako příklad tohoto tvrzení je možné poukázat na fakt, že byl roku 1625 povýšen do úřadu nejvyššího purkrabího Království českého. Tím se stal hlavním představitelem zemské vlády v Čechách. Tento úřad vykonával do své smrti roku 1638.⁶⁵

Adam mladší z Valdštejna byl důležitou osobností politického života a člověkem, který mnoho vykonal pro zájmy habsburského domu. Následující tvrzení je možné podepřít skutečností, že mu byl v roce 1631 udělen Řád zlatého rouna. Tento řád se uděloval pouze šlechticům katolického vyznání za mimořádné zásluhy o šíření a ochranu víry.⁶⁶

64 Blíže k českému stavovskému povstání Antonín Gindely, *Dějiny českého povstání léta 1618, I-IV*, Praha 1870-1880; Tomáš Knoz, 1618 České povstání jako evropská krize, in: *Osmičky. Osudová výročí českých a československých dějin končící na jednu číslici*, Praha 2018, s. 10-40.

65 M. Koldinská- P. Maťa (edd.), *Deník*, s. 18.

66 Tamtéž, s. 26.

Dále za zmínku jistě stojí zápis z ledna roku 1629 o zákroku proti poddaným na panství Lovosice, kteří se vzpěchovali proti rekatolizačním nařízením. Valdštejn sice neuváděl nařízení rekatolizačních patentů v praxi nikterak horlivým způsobem, nicméně je nemohl úplně ignorovat. Z toho důvodu neváhal sporadicky nasadit za tím účelem mušketyry, jako například v Lovosicích.⁶⁷

Rovněž je možné si povšimnout, že Adam trávil na počátku třicátých let 17. století mnoho času ve Vídni u císařského dvora. Zúčastnil se tam například svatby následníka trůnu a pozdějšího císaře Ferdinanda III. s Marií Annou Španělskou roku 1631.⁶⁸ Tento rok byl pro Království české poznamenán vpádem saských vojsk, který se pochopitelně promítl do života Adama mladšího z Valdštejna. Z titulu své funkce Valdštejn zajistil transport českých korunovačních klenotů z Prahy do Českých Budějovic. Na jih země nakonec sám odjel.⁶⁹

Charakteristickým rysem deníkových zápisů je na konci dvacátých a počátku třicátých let častý výskyt zmínek o katolických církevních obřadech, ať už je to biřmování, sloužení mše či jiné náboženské obřady.⁷⁰ Všechny výše uvedené politické kroky, které Valdštejn učinil v období mezi lety 1617-1631, svědčí o jeho těsné provázanosti s habsburskou vládnoucí dynastií a jsou důkazem jeho předvídavosti v politických i náboženských záležitostech. Díky této charakteristické vlastnosti Adama z Valdštejna si jeho rodina zachovala své mocenské postavení navzdory překotným společenským změnám, které provázely dobu 17. století.

Adam mladší z Valdštejna patřil nepochybně k zámožným a vlivným šlechticům své doby. O tom svědčí fakt, že se po celý život řadil mezi dvacet nejbohatších šlechticů v českých zemích.⁷¹

67 M. Koldinská, Svět, s. 133.

68 Táž, Vídeňská každodennost, s. 562.

69 M. Koldinská- P. Mat' a (edd.), Deník, s. 379. Blíže k saskému vpádu do Čech Antonín Rezek, Dějiny saského vpádu do Čech (1631-1632) a návrat emigrace, Praha 1889. Z novějších prací Oldřich Kortus, Saské vojsko a Každodenní život v letech 1631-1632, SAP 63, 2013, s. 3-65.

70 M. Koldinská- P. Mat' a (edd.), Deník, s. 377.

71 A. Míka, Majetkové rozvrstvení.

Toto své postavení si dokázal uchovat v době předbělohorské i v bouřlivých letech doby pobělohorské. Jeho významu odpovídal také majetek, kterým disponoval, zejména potom sídla a počet poddaných. O přesném rozsahu majetku, který Adam mladší z Valdštejna v průběhu svého života vlastnil, je možné nalézt nejspolehlivější údaje v berních rejstřících z let 1603, 1615 a 1620.⁷² Podle soupisu berní z roku 1603 přiznal celkový majetek ve výši kategorie D deset (podle Aloise Míky).⁷³ Podle soupisu z roku 1615 disponoval majetkem kategorie C devět.⁷⁴ Podle soupisu z roku 1620 přiznal majetek kategorie C osm.⁷⁵

Valdštejnovou hlavní rezidencí byl především jeho palác v Praze na Malé Straně v Josefské ulici. Zde trávil nejvíce času, o čemž je možné se přesvědčit prostřednictvím jeho deníkových záznamů. Celková doba v roce, kterou Valdštejn trávil ve svém paláci, se v průměru pohybuje mezi 200-250 dny. Důvod takto dlouhé doby je nasnadě. Byly to služební povinnosti plynoucí ze zastávaných úřadů u císařského dvora v Praze.⁷⁶ Vlastnil však ještě další sídla ležící mimo Prahu. Šlo především o dvě nejvýznamnější Valdštejnova mimopražská sídla Lovosice a Komorní Hrádek. K méně důležitým sídlům je možné řadit Štěpanice, které z poloviny zdědil v roce 1594 po smrti svého bratrance Viléma z Valdštejna. Druhou polovinu Štěpanic koupil od bratrance Henryka z Valdštejna v roce 1599 za 29 000 kop.⁷⁷ Akvizice Valdštejnova nemovitého majetku dále pokračovala, když v roce 1606 získal Dymokury. Avšak znovu se musel vyrovnat se svým bratrancem Henrykem z Valdštejna, kterému vyplatil sumu 23 000 kop jeho podílu.⁷⁸ Ani jedno ze zmíněných panství však nezůstalo ve valdštejnském rodu dědičně. Štěpanice prodal Adam mladší

72 F. Marat, Soupis; A. Sedláček, Rozvržení sbírek; V. Pešák, Berní rejstříky.

73 A. Míka, Majetkové rozvrstvení, s. 63. Podle soupisu berní roku 1603 přiznal 945 osedlých (486 na Kouřimsku, 336 na Hradecku, 123 na Litoměřicku).

74 Týž, Majetkové rozvrstvení, s. 67. Podle soupisu berní roku 1615 přiznal 702 osedlých (537 na Kouřimsku, 165 na Litoměřicku).

75 Týž, Majetkové rozvrstvení, s. 70. Podle soupisu berní roku 1620 přiznal 675 osedlých (522 na Kouřimsku, 153 na Litoměřicku).

76 P. Mat' a, Soumrak venkovských rezidencí, s. 142.

77 Nepodařilo se určit, zda šlo o české či míšeňské kopy.

78 Nepodařilo se určit, zda šlo o české či míšeňské kopy.

z Valdštejna v roce 1606. Dymokury zůstaly ve Valdštejnově držení o několik let déle, ale nakonec byly prodány v roce 1614 za cenu 205 000 míšeňských grošů.⁷⁹

V rozšiřování svého majetku zdárně pokračoval během následujících let. V roce 1616 získal panství Židlochovice. Tato koupě však citelným způsobem zatížila jeho finanční zdroje. Potřebnou sumu, která celkově činila 400 000 kop grošů,⁸⁰ dával Valdštejn dohromady s nemalými těžkostmi. O celé náročné finanční operaci si vedl podrobný záznam ve svém deníku. Vypsal si, od koho a jakou částku obdrží. V celku však nedokázal zaplatit kompletní požadovanou sumu, takže si nastalá situace vynutila kompromisní řešení. To spočívalo v dohodě, podle níž měl Adam mladší z Valdštejna uhradit celou kupní částku ve čtyřech splátkách do roku 1619. Tento splátkový kalendář se ovšem ukázal být nad jeho možnosti, o čemž svědčí skutečnost, že ještě v roce 1624 dlužil celkově 22 000 zlatých.⁸¹

Kromě toho koupil v témže roce od svého příbuzného Albrechta z Valdštejna Milotice za 100 000 zlatých. Doba pobělohorská znamenala pro Adama nebyvalou vlnu nových příležitostí k rozšíření svých panství, kterou využil ve vrchovaté míře. Povedlo se mu získat značné množství zabavených panství a vytvořit rozsáhlé dominium, které ve své době zahrnovalo značnou část Boleslavského kraje. Podařilo se mu získat následující konfiskáty: Dobrovice, Křinec a Kuncberk. Tyto tři statky patřily dříve jeho bratranci Henykovi z Valdštejna.⁸² Dále do svého držení získal konfiskát po Janu Křineckém z Ronova z panského stavu. Jednalo se o Rožďalovice, Nový Ronov a Dětenice. K tomu připojil ještě zisk Loučně, která patřila v minulosti Václavu Berkovi z Dubé, jenž náležel k panskému stavu. Tímto svým počínáním nashromáždil Adam mladší z Valdštejna značně rozsáhlý majetek. Bezpochyby je možné říci, že

79 P. Mat' a, Soumrak, s. 143.

80 Nepodařilo se určit, zda šlo o české či míšeňské kopy.

81 M. Koldinská – P. Mat' a (edd.), Deník, s. 372.

82 P. Mat' a, Soumrak, s. 143.

to byl jeden z největších majetků své doby na území Království českého a Markrabství moravského. V průběhu svého života dosáhl toho, že se jeho statky takřka zdvojnásobily.⁸³

Na závěr této kapitoly je třeba shrnout životní pouť Adama mladšího z Valdštejna, která je ohraničena léty 1569/70-1638. Během této doby se Adam mladší z Valdštejna zapojil do politického života a navázal tak na rodovou tradici v zastávání odpovědných úřadů.⁸⁴ Svoji kariéru započal v devadesátých letech 16. století. Nejprve zastával méně významné funkce, např. funkci dvorského komorníka nebo číšníka, postupně se však dokázal vypracovat až na odpovědná místa u pražského císařského dvora a v zemské správě. Zastával úřady nejvyššího štolmistra mezi lety 1606-1611, nejvyššího zemského sudího Království českého v období 1608-1611, nejvyššího hofmistra Království českého.⁸⁵ Svoji kariéru zakončil na místě nejvyššího purkrabího Království českého. Stal se fakticky předsedou zemské vlády v Čechách. Tento úřad zastával od roku 1625, resp. 1627 až do svojí smrti roku 1638.⁸⁶ Takto závratné kariéry dosáhl díky svému kompromisnímu vystupování a umění prozíravě jednat v politických i náboženských záležitostech. To se ukázalo např. v roce 1617 při volbě Ferdinanda Štýrského českým králem. Tehdy Valdštejn upozornil na problematičnost volby panovníka a stavovská privilegia. Nicméně vzhledem k rozložení sil volbu Ferdinanda Štýrského nakonec podpořil.⁸⁷

Adam mladší z Valdštejna byl člověk, jenž dokázal dobře pochopit ducha doby a přizpůsobit se změnám. Toto tvrzení je možné podepřít faktem, že zastával důležitá místa v době předbělohorské i pobělohorské. Svým počínáním dokázal zajistit budoucí místa u císařského dvora svým synům, kteří pokračovali v službě habsburským zájmům.⁸⁸

83 Týž, s. 144.

84 M. Koldinská- P. Mat'a (edd.), Deník, s. 376.

85 Týž (edd.), Deník, s. 377.

86 F. Palacký, Přehled, s. 384.

87 M. Koldinská – P. Mat'a (edd.), Deník, s. 375.

88 Tamtéž, s. 21.

3. Osoby ve styku s Adamem mladším z Valdštejna v období 1602-1617

Účelem napsání této kapitoly je blíže charakterizovat osoby ve styku s Adamem mladším z Valdštejna v letech 1602-1617. Pramenem pro poznání a následné charakterizování osob, s nimiž se Adam mladší z Valdštejna stýkal, je jeho deník, který si vedl mezi lety 1602-1633. V rámci této práce je však věnována pozornost pouze období mezi lety 1602-1617.⁸⁹

Cílem první podkapitoly je určit sociální postavení osob, se kterými byl Adam mladší z Valdštejna v kontaktu z hlediska jejich stupně urozenosti. Pozornost je věnována rovněž diplomatickým zástupcům či poslům z cizích zemí, kteří ve sledovaném období navštívili rudolfinský dvůr v Praze. Na tuto část následně navazuje druhá podkapitola, zabývající se výší majetku, s nímž disponovali lidé v okolí Adama mladšího z Valdštejna.⁹⁰ Stranou zájmu nezůstává ani krajská příslušnost osob, s nimiž Valdštejn pěstoval kontakty, které je věnována třetí podkapitola. Pramenem ke zjištění těchto skutečností jsou především berní rejstříky, které mají v tomto případě klíčovou roli.⁹¹ Ve čtvrté podkapitole je dán prostor pro seznámení s úřady, jež zastávali lidé z Valdštejnova okolí, přičemž jsou sledovány veškeré vykonávané úřady, regionálními počínaje a dvorskými konče.⁹² Na tuto podkapitolu navazuje další v pořadí pátá podkapitola, která se zabývá náboženským vyznáním sledovaných jedinců.⁹³

89 M. Koldinská - P. Mat'a (edd.), Deník, s. 39-278.

90 A. Míka, Majetkové rozvrstvení.

91 F. Marat, Soupis; A. Sedláček, Rozvržení sbírek; V. Pešák, Berní rejstříky.

92 Blíže k tématu F. Palacký, Přehled, s. 371-376.

93 Blíže k tématu T. V. Bílek, Dějiny, s. 140 -940.

3. 1. Sociální skladba osob udržujících kontakty s Adamem mladším

z Valdštejna

Tato podkapitola se zabývá charakteristikou osob v okolí Adama mladšího z Valdštejna po stránce jejich šlechtictví. Pozornost je věnována stupni urozenosti jedinců, kteří jsou zmiňováni v jeho deníkových zápisech. Kromě toho je sledován typ šlechtické titulatury, přesněji řečeno to, zda jde o titulaturu používanou v českých zemích, nebo o titulaturu říšskou, která je svoji hierarchickou strukturou odlišná od české. Dále je věnována pozornost ještě šlechticům pocházejícím ze zemí ležících mimo habsburské soustátí. Pozornost je upřena taktéž na osoby diplomatů pobývajících u císařského dvora v Praze.⁹⁴

V deníkových zápisech Adama mladšího z Valdštejna se objevuje ve zkoumaných letech celkem osm set šest jedinců.⁹⁵ Z tohoto počtu je tři sta osm příslušníků panského stavu (36, 23 %). Naopak sto šedesát osob přísluší k rytířskému stavu (19,85 %). Mezi nimi se nacházejí jedinci, kteří byli ve sledovaném období povýšeni do panského stavu. Jedná se o sedm rytířů a jednoho rakouského šlechtice.⁹⁶ Z toho plyne, že ve vymezeném časovém období bylo mezi pány povýšeno 4,43 % rytířů, kteří byli ve styku s Adamem mladším z Valdštejna. Pro účely této práce jsou však počítáni k rytířskému stavu.

94 Tabulka č. 3.

95 V tabulce č. 1 s názvem Hierarchické složení šlechty a její procentuální zastoupení je dohromady všech 806 jedinců.

96 Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic (povýšen 1603), Jiří Hodický z Hodic (1604), Leopold Stralendorf ze Stralendorfu (povýšen 1607), Kašpar Melichar Rachenberger z Rachenberga (povýšen 1611), Hertvik Vratislav z Mitrovic (povýšen 1607), Vilém Vratislav z Mitrovic (povýšen 1607), Zdeněk Vratislav z Mitrovic (povýšen 1607), Vratislav mladší Vratislav z Mitrovic (1607).

Z měšťanského stavu je dvacet jedinců.⁹⁷ Měšťané tak tvoří 2, 48 % z celkového počtu jedinců, kteří se setkali s Adamem mladším z Valdštejna. Takto nízký počet je dán tím, že šlo pouze o měšťany z královských měst. Dále jsou zde šlechtici používající říšskou titulaturu na místo české. Z tohoto počtu je celkem dvacet šest říšských hrabat, která představují celkem 3, 23 % ze všech Valdštejnových kontaktů. Následují dvě říšská knížata, která byla ve styku s Adamem mladším z Valdštejna. Šlo o Augusta z Anhaltu, s nímž se Valdštejn setkal pouze jednou v listopadu 1602.⁹⁸ Druhým byl Jindřich Reuss z Plavna, s nímž se Valdštejn sice osobně nesetkal, ale zmiňuje se o něm v souvislosti s darem koně pro císaře Rudolfa II. v červenci 1607.⁹⁹ Říšská knížata představují 0,25 % Valdštejnových kontaktů. Další část tvoří říšští svobodní páni. Jedná se o šest osob,¹⁰⁰ což je celkem 0, 26 % z celkového počtu kontaktů.

Objevují se rovněž šlechtici, jejichž domovská země leží mimo hranice habsburské monarchie. Mezi ně nejsou počítáni diplomaté a poslové u císařského dvora. Ti jsou evidováni v samostatné tabulce, která je pro ně určena. Jedná se o cizince, kteří pocházejí z devíti zemí.¹⁰¹ Jako příklad styku s cizím šlechticem je možné uvést setkání s italským kardinálem Alessandrem d'Este v září 1604, kterého během návštěvy ve Valdštejnově domě v Praze doprovázela hrabata Karel Bevilacqua, František Bevilacqua a Fabiano Strozzi. Přítomen byl také Geovanni Strozzi. Jak vyplývá z deníku, šlo rovněž o duchovního.¹⁰²

Další zmínka o šlechticích, kteří nepocházejí z podunajské monarchie, je z počátku října 1604. Tentokrát se jedná o popis události, jež se odehrála během Valdštejnova pobytu v

97 Martin Fruwein z Podolí, Jiří Heideilius z Rasenštejna, Jan Kirchmajer z Reichvic, Václav Batoloměj Mágrle ze Sobišku, Pavel Míchna z Vacínova, Sixt Palma Močidlanský, Václav Trost z Tyfentálu, Jan Peldřimovský z Vyškořic, Václav Perger z Altenberga, Jan Petráček z Vokounštejna, Jiří Ratych, Jiří Švik z Lukonos, Jáchym z Těchenic, Tomáš Teufel z Zeilberka.

98 M. Koldinská - P. Maťa (edd.), Deník s. 52.

99 Tíž (edd.), s. 142.

100 Konrád z Bemelbergu, Filip z Brandtu, Jakub Breuner, Lothar Meternich, Jan Fridrich ze Schonberku, Jan Rajchard ze Schonberku.

101 Přesný výčet domovských zemí cizích šlechticů a jejich počet uvádí tabulka č. 2.

102 M. Koldinská - P. Maťa (edd.), Deník, s. 90.

Drážďanech. V hlavním městě Saska se setkal s kurfiřtem Kristiánem II. a s dánským princem Oldřichem Holštýnským. V průběhu návštěvy došlo k nehodě, při níž se zranil Oldřich Holštýnský. Podle Valdštejnova popisu si vrazil při jízdě na koni do nohy rapír.¹⁰³

V popředí Valdštejnova zájmu se často vyskytují diplomaté z cizích zemí.¹⁰⁴ Tato skutečnost je logická z důvodu, že Valdštejn zastával odpovědné úřady u císařského dvora. Jednalo se o úřad nejvyššího štolmistra, který vykonával mezi lety 1606-1611.¹⁰⁵ Dále zastával funkci královského maršálka v období 1605-1607.¹⁰⁶ Následně Valdštejn zastával místo nejvyššího zemského sudího.¹⁰⁷ Posléze byl jmenován nejvyšším hofmistrem.¹⁰⁸ Při vykonávání svých úředních povinností se zúčastnil několika diplomatických cest a celé řady setkání, která se často odehrávala v jeho domě v Praze na Malé Straně nebo v jiných pražských palácích.¹⁰⁹ Avšak nebylo tomu tak vždy. Záznam z 26. ledna 1606 hovoří o tom, že Valdštejn jedl u florentského vyslance.¹¹⁰

Dále je možné najít v menší míře zmínky o zástupcích jiných států, kteří pobývali u císařského dvora v Praze.¹¹¹ Zmiňováno je například poselstvo perského šáha, které navštívilo Prahu v červenci 1604. Zápis v deníku hovoří o uvítání této diplomatické mise ze strany nejvyššího kancléře Království českého Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a jeho následné audienci u císaře, které byl Valdštejn přítomen. Posléze s perským vyslancem povečeřel.¹¹² Dále se jedná o vyslance Toskánska Rodriga Alidosiho, který měl v lednu 1606 audienci u císaře

103 Tíž (edd.), Deník, s. 90.

104 Přesný výčet diplomatů u císařského dvora obsahuje tabulka č. 3.

105 J. Hausenblasová (ed.), Der Hof, s. 227.

106 F. Palacký, Soupis, s. 382.

107 Týž, s. 372.

108 Týž, s. 371.

109 M. Koldinská, Svět, s. 126.

110 M. Koldinská - P. Mařa (edd.), Deník, s. 122.

111 Jednalo se hlavně o španělského vyslance. K tomu blíže Pavel Marek, La embajada española et la corte imperial 1558-1641. Figuras de los embajadores y estrategias clientelares, Praha 2013, s. 82-111. K apoštolským nunciům blíže Alena Pazderová (ed.), Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperatorem 1592-1628. Tomus IV., Epistulae et acta Antonii Caetani 1607-1611. Pars IV., September 1608 - Junius 1609, Praha 2013.

112 M. Koldinská - P. Mařa (edd.), Deník, s. 356.

Rudolfa II.¹¹³ Dalším zástupcem cizí země, který je zmiňován v deníku, je vyslanec Mantovy Aderbale Manerbio, o jehož pobytu v Praze se v deníku píše začátkem července roku 1607. Zápis se zmiňuje o tom, že posel daroval císaři celkem osm klisen a čtyři koně.¹¹⁴

Závěrem této podkapitoly je třeba konstatovat, že Adam mladší z Valdštejna se po celou dobu svojí kariéry u císařského dvora pohyboval mezi řadou lidí, kteří měli často zásadní význam v tehdejších mocenských zápasech. V případě světských hodnostářů, se kterými se Valdštejn setkával, se jednalo jak o příslušníky české šlechty, tak o říšskou šlechtu, včetně lantkrabat,¹¹⁵ která byla podřízena pouze císaři. Přítomni v Praze byli v menším počtu také šlechtici, jejichž domovská země se nacházela mimo habsburskou monarchii. V neposlední řadě se zde zdržovali diplomaté, o nichž tato kapitola rovněž pojednala.

Co se týká církevních hodnostářů, je možné říci, že se Valdštejn setkával především se špičkami katolické církve, představované v té době hlavně apoštolským nunciem a pražským arcibiskupem. Dále se jednalo o opaty klášterů,¹¹⁶ především břevnovského a broumovského. Po nich stojí za zmínku ještě biskupové¹¹⁷ a probošti kapitul,¹¹⁸ s nimiž se rovněž Valdštejn stýkal. Sporadicky jsou zastoupeni řadoví kněží.¹¹⁹ Z uvedených skutečností je patrná jeho provázanost s politickou a církevní elitou habsburské monarchie na počátku 17. století, jejíž byl součástí.

113 Tamtéž, s. 156.

114 Tamtéž, s. 160.

115 Filip Hesenský, Ludvík V. Hesenský, Ludvík Fridrich Württemberský, Mořic Hesenský, Fridrich Kazimír Zweibrückenský.

116 Ondřej Ebersbach, Kašpar z Questenberka.

117 Johann Gotfried z Aschenhausenu, Wolfgang Hausen, Melchior Khlesl, Karel z Lamberka, Jan Lohelius, Karel Gaudenz Madruzzo, Petr Pazmány, Wolfgang Ditrich z Reitenau, Jan ze Žíče.

118 Jan Chimarrhaus, Hynek Novohradský z Kolovrat, Jiří Bertold Pontánus z Breitenberka.

119 Hoe z Hoeneagu, Aegidius Hunius, Jan Benedikt, Václav z Horažďovic.

Tabulka č. 1

Hierarchické složení šlechty a její procentuální zastoupení osob ve styku s Adamem mladším z Valdštejna

Stav	Celkem	Celkem %
Pán	308	37,97
Rytíř	159	19,85
Měšťan	20	2,48
Říšský kníže	2	0,25
Říšský hrabě	26	3,23
Říšský svobodný pán	6	0,62
Lantkrabě	5	0,62
Člen vládnoucí dynastie	30	3,72
Stupeň šlechtictví neurčen	252	33

Tabulka č. 2

Šlechtici pocházející ze zemí ležících mimo habsburskou monarchii

Země původu	Celkový počet
Dánsko	3 ¹²⁰
Francie	1 ¹²¹
Chorvatsko	1 ¹²²
Itálie	17 ¹²³
Německo	3 ¹²⁴
Nizozemsko	1 ¹²⁵
Lotrinsko	1 ¹²⁶
Polsko	3 ¹²⁷
Sasko	2 ¹²⁸
Savojsko	1 ¹²⁹
Sedmíhradsko	1 ¹³⁰
Španělsko	2 ¹³¹
Valašsko	1 ¹³²

120 Antonín Gunther z Oldenburgu, Jan XVI. z Oldenburgu, Oldřich Holštýnský.

121 Guillien Ancel.

122 Jan Zrinský ze Serynu.

123 Johann Anton Barvitiuss, Georg Basta, Belder-křestní jméno se nepodařilo dohledat, František Belgioiso, Jan Jakub Belgioiso, František Bevilacqua, Karel Bevilacqua, Camilo Borghese, Ottavio Cavriani, Galias Casatason, Ambrosio Doria, Pompeo Giustiniani, Carles de Nevers, Pavel Luc, Ambrosio Spinola, Geovanni Antonio Spinola, Geovanni Strozzi.

124 August z Anhaltu, Kristian Anhaltsko-Bernburský, Johann Gotfried z Aschenhausenu, Filip z Brandtu, Jan Adam z Buckenu, Jan Federl z Pirku, Jan Fridrich z Hohenlohe, Kraft z Hohenlohe.

125 Jan Tsercless Tilly.

126 Karel de Guise.

127 Petr Tarnowski, Jan Rozdražovský z Rozdražova, Jan ze Žiče.

128 Kryštof mladší z Losu, Kryštof starší z Losu.

129 Karel Emanuel Savojský.

130 Štěpán Bočkaj.

131 De Castro, František Peregnot z Contecroy de Granevelle.

132 Vlad Dracula.

Tabulka č. 3

Osoby diplomatických zástupců u císařského dvora

Země původu vyslance	Celkem
Anglie	1 ¹³³
Benátky	2 ¹³⁴
Braniborsko	1 ¹³⁵
Mantova	1 ¹³⁶
Papežský stát	4 ¹³⁷
Persie	1 ¹³⁸
Toskánsko	2 ¹³⁹
Sasko	3 ¹⁴⁰
Španělsko	3 ¹⁴¹

133 Štěpán Leusier.

134 Giacomo Soranzo.

135 Jan Vajskr.

136 Aderbale Manerbio.

137 Ipolito Aldobrandini.

138 Zejnál Chán.

139 Rodrigo Alidosi, Giuliano Medici.

140 Marcus Gerstenberger, dr. Godellmann-křestní jméno se nepodařilo dohledat, z Wilfelsu-křestní jméno se nepodařilo dohledat.

141 Guilen de San Clemente, Inigo Velez de Onate, Baltasar de Zuniga y Fonesca.

3. 2 Majetkové rozvrstvení osob ve styku s Adamem mladším z Valdštejna

Cílem této podkapitoly je charakterizovat osoby ve styku s Valdštejnem z hlediska jejich majetkové diferenciaci. Pro naplnění tohoto úkolu jsou využity berní rejstříky, které jsou zde hlavním pramenem. Konkrétně jsou použity rejstříky z let 1603 a 1615. Okrajově je použit též rejstřík z roku 1620.¹⁴² Pro zjištění majetkových poměrů v Markrabství moravském je použit rejstřík z roku 1619.¹⁴³ Přesná výše majetku je stanovena podle počtu osedlých uvedených v berním rejstříku. Z tohoto údaje je posléze stanovena kategorie majetku u daného šlechtice. Ta se určuje na základě kategorizace majetku podle Aloise Míky, která je zpracována v tabulce níže.¹⁴⁴ Podle toho je posléze majetek rozdělen do kategorií od A do D, přičemž A představuje nejmenší majetek a D největší. Majetek, jenž přiznávaly manželky, je v rámci této práce veden samostatně pod jejich jmény. Z celkového počtu čtyř set padesáti šesti pánů a rytířů se podařilo určit výši majetku u dvě set padesáti devíti jedinců. To představuje 56,80 % z celkového počtu šlechticů, u kterých byla určena stavovská příslušnost.

Co se cizinců týká, je třeba v základních obrysech objasnit, kdo byl považován za cizince a za jakých podmínek se mohl stát obyvatelem země. Předně je nutné říci, že obyvatelem země byl jedinec, který disponoval inkolátem nebo-li obywatelským právem. Tuto výsadu získávali nejčastěji přijetím do země, které se dělo na českém zemském sněmu a bylo zapsáno do zemských desek.¹⁴⁵

142 F. Marat, Soupis; A. Sedláček, Rozvržení sbírek; V. Pešák, Berní rejstříky.

143 František Hrubý, Moravská šlechta roku 1619, její jmění a náboženské vyznání. ČMM 46, 1922, s. 107-169.

144 Jedná se o tabulku č. 6.

145 Blíže k tématu Marek Starý, Cizozemci a spoluobytelé. Udělování českého obywatelského práva (inkolátu) v době předbělohorské, Praha 2018, s. 106-107.

Co se týče majetku, který vlastnili cizinci, s nimiž udržoval Valdštejn styky, je situace následující. Podle údajů berních rejstříků z roku 1603¹⁴⁶ přiznali majetek v Království českém tito šlechtici, kteří byli nedávno přijati za obyvatele. Linhart Collona z Felsu přiznal majetek kategorie B 7 na Žatecku. Rudolf Štubenberk ze Štubenberka přiznal majetek kategorie B 6 na Hradecku. Jan Zrinský ze Serynu přiznal majetek kategorie C 8 na Bechyňsku.¹⁴⁷ Na základě berních rejstříků z roku 1615¹⁴⁸ přiznali majetek tito cizinci Linhart Colona z Felsu, který vlastnil majetek odpovídající kategorii B 7 na Žatecku. Jan Fridrich Hofmann z Grünpüchlu měl majetek kategorie B 6. Jiří Fridrich Hohenlohe přiznal majetek kategorie C 8 na Boleslavsku. Pavel Sixt Trautson přiznal majetek kategorie B 5 na Chrudimsku.¹⁴⁹

Z údajů berních rejstříků vyplývá,¹⁵⁰ že majetek kategorie A vlastnilo celkem osmdesát šest osob. Z tohoto počtu bylo třicet devět jedinců panského stavu.¹⁵¹ Majetkem ve stejné výši

146 F. Marat, Soupis.

147 Týž, s. 65, 21, 42.

148 A. Sedláček, Rozvržení sbírek.

149 Týž, s. 15.

150 F. Marat, Soupis; A. Sedláček, Majetkové rozvrstvení; V. Pešák, Berní rejstříky.

151 Majetkem kategorie A disponovali z panského stavu: Anna Dlouhovská z Dlouhé Vsi (Bechyňsko, 1615), Fridrich z Donína (Slánsko, 1603), Karel Hanibal z Donína (Kouřimsko, 1615), Jindřich z Donína (Chrudimsko, 1603), Heralt Václav Libštejnský z Kolovrat (Čáslavsko, Kouřimsko, 1620), Jaroslav Libštejnský z Kolovrat (Prácheňsko, 1603), Jaroslav Libštejnský z Kolovrat (Prácheňsko, 1615), Jindřich Křinecký z Ronova (Boleslavsko, 1603), Vilém z Landštejna (Rakovnicko, 1603), Ladislav mladší z Lobkovic (Kouřimsko, 1603), Ladislav starší z Lobkovic (Slánsko, 1603), Alžběta Lobkovická z Lobkovic (Hradčany, Kouřimsko, 1615), Markéta Lobkovická z Ditrichštejna (Čáslavsko, 1603), Anna Ludmila Lobkovická z Kolovrat (Slánsko, 1603), Fridrich Míčán z Klinštejna (Podbrdsko, 1615), Karel Mracký z Dubé (Kouřimsko, 1603), Oldřich Pruskovský z Pruskova (Boleslavsko, Hradecko, 1603), Johanna Pruskovská ze Sulevic (Hradecko, 1615), Heřman z Řičan (Plzeňsko, 1615), Petr z Řičan (Plzeňsko, 1615), Albrecht Sedlnický z Choltic (Čechy pod Košířem, Markrabství moravské, 1619), Petr Sedlnický z Choltic (Fryšov, Markrabství moravské 1619), Jiří z Talmberka (Bechyňsko, 1603), Fridrich z Talmberka (Bechyňsko, 1615), Jan Tschernhaus z Tschernhausu (Kouřimsko, 1615), Jan Sezima z Ústí (Litoměřicko, 1615), Marie Slavatová z Valdštejna (Slánsko, 1615), Jan Zdeněk ze Šternberka (Kouřimsko, 1615), Jitka z Valdštejna (Hradecko, 1603), Karel z Valdštejna (Hradecko, 1603), Veronika Valdštejnská z Lípy (Chrudimsko, 1615), Marie Valdštejnská z Martinic (Slánsko, 1615), Ota Jindřich z Vartenberka (Slánsko, 1615), Sezima z Vrtby (Vltavsko, 1615), Radslav starší Vchynský z Vchynic (Kouřimsko, 1615), Václav Vchynský z Vchynic (Kouřimsko, 1615), Jaroslav Vchynský ze Vchynic (Rakovnicko, 1603), Volf Ilburk Vřesovec z Vřesovic (Litoměřicko, 1615), Ludmila Vřesovcová z Hrušova (Žatecko, 1615), Jan Vřesovec z Vřesovic (Kouřimsko, 1615), Vilém Vřesovec z Vřesovic (Žatecko, 1615), Karel starší Záruba z Hustiřan (Chrudimsko, 1603), Anna Zárubová z Valdštejna (Kouřimsko, 1615), Karel starší ze Žerotína (Chrudimsko, 1603), Jindřich Zejdlic ze Šenfeldu (Kouřimsko, 1603), Ladislav Zejdlic ze Šenfeldu (Kouřimsko, 1603).

disponovalo rovněž čtyřicet sedm jedinců rytířského stavu.¹⁵² V případě měšťanů se podařilo určit kategorii majetku jen u dvou osob, a to u Jiřího Heidelberga z Rasenštejna, který přiznal roku 1603 majetek v Bechyňském kraji, dále Erazima Kvinta z Dromsdorfu, jenž přiznal majetek rovněž v témže roce ve Slánském kraji.¹⁵³ U zbývajících měšťanů se nepodařilo stanovit výši majetku na základě počtu osedlých, neboť jejich počet není v rejstřících uveden.

U majetku, který se svou velikostí řadí do kategorie B, je situace mírně odlišná než v případě kategorie A. Rozvrstvení je v rámci této skupiny takové, že jej vlastní sedmdesát devět šlechticů.

Z této skupiny patří celkem padesát čtyři z nich k panskému stavu.¹⁵⁴ Naproti tomu zbývajících

152 Majetkem kategorie A disponovali z rytířského stavu: Kryštof Maušvic z Armenruh (Hradecko, 1615), Adam Myslík z Hyršova (Vltavsko, 1615), Václav Bechyně z Lažan (Podbrdsko, 1603), Zikmund Belvic z Nostvic (Boleslavsko, 1603), Jan mladší z Bubna (Hradecko, 1615), Mikuláš z Bubna (Hradecko, 1615), Jan Bukovanský Pinta z Bukovan (Prácheňsko, 1603), Jan Čejka z Olbramovic (Kouřimsko, 1603), Jeroným Čejka z Olbramovic (Kouřimsko, 1603), Jan Adam Čejka z Olbramovic (Plzeňsko, 1615), Humprecht Černín z Chudenic (Plzeňsko, Nové Město pražské, 1615), Diviš Černín z Chudenic (Vltavsko, 1603), Mikuláš Gerštorf z Gerštorfu (Čáslavsko, 1603), Oldřich Gerštorf z Gerštorfu (Boleslavsko, 1603), Oldřich Hrobčický z Hrobčic (Rakovnicko, Žatecko, 1615), Jiří Friedrich Hruška z Března (Slánsko, 1603), Jindřich Chanovský z Dlouhé Vsi (Prácheňsko, 1615), Jan Charvát z Bárštejna (Litoměřicko, 1615), Adam Kaplír ze Sulevic (Litoměřicko, 1615), Albrecht Kaplír ze Sulevic (Slánsko, 1615), Václav Kaplír ze Sulevic (Boleslavsko, 1615), Alžběta Kaplířová ze Sulevic (Kouřimsko, 1615), Jindřich Kapoun ze Svojkova (Hradecko, 1603), Vilém Klenovský z Klenového (Plzeňsko, 1615), Jan Lukavský z Lukavice (Chrudimsko, 1615), Věněk Kordule ze Sloupna (Hradecko, 1615), Adam Linhart z Najenperka (Boleslavsko, 1615), Florian Mejstřícký z Vatikánu, (Litoměřicko, 1603), Alžběta Menšíková (Kouřimsko, 1615), Jiří Měsíček z Výškova (Plzeňsko, 1615), Eva Měsíčková z Oudrče (Vltavsko, 1615), Fridrich Míčan z Klinštejna a Roztok (Podbrdsko, 1615), Jan Jiří z Michalovic (Žatecko, 1603), Adam mladší Myslík z Hyršova (Vltavsko, 1615), Eva Pětipeská z Oudrče (Slánsko, 1615), Jan Albrecht Pětipeský z Chýš a Egerberku (Slánsko, 1615) Karel Přehořovský z Kvasejovic (Bechyňsko, 1603), Albrecht Řehoř Pouzar z Michnic (Bechyňsko, 1615), Jindřich Abrahám Salhausen ze Salhausenu (Boleslavsko, 1603), Eliška Salhausenová ze Salhausenu (Litoměřicko, 1615), Václav Smrčka z Mnichu (Boleslavsko, 1603), Jindřich Šanovec ze Šanova (Podbrdsko, 1603), Jindřich Otta z Losu (Podbrdsko, 1615), Bohuchval Valkoun z Adláru (Slánsko, 1615), Jiří Vančura z Řehnic, (Boleslavsko, 1615), Anna Vratislavová z Vřesovic (Vltavsko, 1615).

153 F. Marat, Soupis, s. 44, s. 77.

154 Majetkem kategorie B disponovali z panského stavu: Bohuchval Berka z Dubé (Boleslavsko, Žatecko 1603), Ladislav Ludvík Bezdrůžický z Kolovrat (Chrudimsko, 1615), Jaroslav Bořita z Martinic (Slánsko, 1615), Jan Melichar Bořita z Budče (Líšeň, Sokolnice Markrabství moravské, 1619), Jiří Březnický z Náchoda (Dalešice, Lysice, Tulešice, Markrabství moravské, 1619), Petr Vok Březnický z Náchoda (Žerotice, Markrabství moravské, 1619), Linhart Collona z Felsu (Žatecko, 1603), Vratislav z Donína (Boleslavsko, 1603), Jan z Donína (1615), Jan Bernard z Fünfkirchenu (Bechyňsko, 1615), Bohuslav Jáchym Hasištejnský z Lobkovic (Hradecko, 1603), Eliška Hofmanová z Donína (Boleslavsko, 1603), Petr Karel Holický ze Šternberka (Kouřimsko, 1603), Oldřich Holický ze Šternberka (Kouřimsko, 1615), Jan Kavka z Řičan (Prácheňsko, 1603), Arkléb z Kunovic (Kouřimsko, 1603), Jan Novohradský z Kolovrat (Slánsko, 1603), Kryštof mladší z Lobkovic (Slánsko, 1603), Adam Havel z Lobkovic (Litoměřicko, Slánsko, 1615), Polyxena Lobkovická z Pernštejna (Slánsko, 1603), Bedřich Sedlnický z Choltic (Brodek, Otaslavice, Markrabství moravské, 1619), Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka (Bechyňsko, 1615), Diviš Lacembok Slavata z Chlumu a Košumberka (Chrudimsko, 1615), Jáchym Ondřej Šlik z Pasounu a Holejče (Boleslavsko, 1615), Adam ze Šternberka (Slánsko, Prácheňsko, Bechyňsko, 1603, 1615), Adam mladší ze Šternberka (Slánsko, 1615), Štěpán Jiří ze Šternberka

dvacet pět náleží k rytířskému stavu.¹⁵⁵ V případě měšťanů se podobně jako u předchozí kategorie nepodařilo zjistit konkrétní data o výši jejich majetku.

Pokud jde o majetek patřící do kategorie C,¹⁵⁶ zde je situace opět jiná než u předešlých dvou kategorií. Pravděpodobně největší rozdíl je patrný v tom, že tento majetek se najde jen u šlechticů, kteří jsou součástí panského stavu. Jinak řečeno, majetek kategorie C a D nevlastnili, až na vzácné případy, příslušníci rytířského stavu. Ti se omezili na majetek, který spadl

(Žatecko, 1603), Ladislav ze Šternberka (Čáslavsko, Plzeňsko, 1603), Apolónie Šternberská z Valdštejna (Boleslavsko, Hradecko, 1615) Marie Maxmiliana Šternberská z Hohenzolernu (Plzeňsko, 1603), Jan Jiří ze Švamberka (Bechyňsko, Prácheňsko, 1615), Teobald Švihovský z Rýzmburka (Prácheňsko, 1603), Fridrich Švihovský z Rýzmburka (Prácheňsko, 1615), Jan starší z Talmberka (Vltavsko, 1615), Vít Jindřich z Thurnu (Vlasatice, Markrabství moravské, 1619), Pavel Sixt Trautson (Chrudimsko, 1615) Václav Vilém z Roupova (Litoměřicko, 1615), Henyk z Valdštejna (Boleslavsko, Hradecko, 1603), Adam starší z Valdštejna (Chrudimsko, 1603), Hanibal z Valdštejna (Hradecko, 1615), Eliška Valdštejnská z Martinic (Boleslavsko, 1603), Kryštof z Valdštejna (Litoměřicko, 1603), Jitka z Valdštejna (Hradecko, 1603), Zdeněk z Valdštejna (Hradecko, 1620), Jan Jiří z Vartemberka (Boleslavsko, 1615), Vilém Vchynský ze Vchynic (Bechyňsko, 1603), Zdeněk Vratislav z Mitrovic (Podbrdsko, 1615), Jan Zbyněk Zajíc z Házmurka (Slánsko, Litoměřicko, 1603), Václav Záruba z Hustiřan (Hradecko, Chrudimsko, 1603), Ladislav Zejdlic ze Šenfeldu (Litoměřicko, 1615), Kašpar Melichar ze Žerotína (Čáslavsko, 1603), Jan Diviš ze Žerotína (Hradecko, Chrudimsko 1603).

155 Majetkem kategorie B disponovali z rytířského stavu: Mikuláš Beřkovský ze Šebířova (Čáslavsko, 1603), Václav Budovec z Budova (Boleslavsko, 1603), Jan Baltasar Cetrýs z Kynšperka (Kunvald, Suchdol, Markrabství moravské, 1619), Jan mladší Čejka z Olbramovic (Nové Syrovce, Bystřice pod Pernštejnem, Jakubov, Markrabství moravské 1619), Heřman Černín z Chudenic (Čáslavsko, 1615), Kunata Dobřenský z Dobřenic (Chrudimsko, 1615), Prokop Dvořecký z Olbramovic (Litoměřicko, 1615), Petr Gelbl z Geizinku (Litoměřicko, 1615), Jiří mladší Gerštorf z Gerštorfu, Chrudimsko, 1603), Kryštof Harant z Polžic a Bezdružic (Hradecko, 1615), Mikuláš Hrzán z Harasova (Litoměřicko, 1615), Oldřich Hrobčický z Hrobčic (Rakovnicko, Žatecko) Václav Chotouchovský z Nebovid (Čáslavsko, 1603), Eva Kaplířová ze Sulevic (Bechyňsko, Kouřimsko, 1615), Jan Burian Kaplíř ze Sulevic (Litoměřicko, 1615) Kašpar Kaplíř ze Sulevic (Bechyňsko, 1603), Adam Kokořovec z Kokořova (Plzeňsko, Žatecko 1615), Kryštof Kapoun ze Svojkova (Boleslavsko, Hradecko, 1615), Jan Klenovský z Klenového (Plzeňsko, 1603, 1615), Purkart Štřela z Rokyc (Čáslavsko, Chrudimsko, Kouřimsko, 1615), Bohuslav z Michalovic (Žatecko, 1603, 1615), Vilém Munka z Ejvančic (Křižanov, Moravec, Markrabství moravské 1619), Václav Pětipeský z Chýš a Egerberka (Boleslavsko, 1615), Jan Adam Prusinovský z Víckova (Čejkovice, Polehradce, Markrabství moravské, 1619), Mikuláš Španovský z Lisova (Bechyňsko, 1603), Jáchym Španovský z Lisova (Bechyňsko, 1603), Matyáš Štampach ze Štampachu (Žatecko, 1615), Václav Ples Heřmanský ze Sloupna (Chrudimsko, 1603), Jiří Vratislav z Mitrovic (Bechyňsko, Prácheňsko, 1603), Kryštof Vratislav z Mitrovic (Rakovnicko, 1615), Vratislav Vratislav z Mitrovic (Podbrdsko, 1603), Zdeněk Vratislav z Mitrovic (Podbrdsko, 1615), Ctibor Tiburci Žďárský ze Žďáru (Slánsko, Rakovnicko, Žatecko, 1603), Florian Žďárský ze Žďáru (Slánsko, 1603).

156 Majetkem kategorie C disponovali: Bohuchval Berka z Dubé (Boleslavsko, Žatecko, 1615), Ladislav Berka z Dubé (Velké Meziříčí Markrabství moravské, 1619), Jan Bezdružický z Kolovrat (Chrudimsko, 1603), Zdeněk Brtnický z Valdštejn (Brtnice, Moravské Budějovice, Sádek, Markrabství moravské, 1619), Mikuláš z Bubna (Boleslavsko, Hradecko, 1615), Jáchym Haukvic z Biskupic (Kralice, Roketice, Markrabství moravské, 1619), Volf Novohradský z Kolovrat (Prácheňsko, 1603), Jiří Hodický z Hodic (Horní Dunajovice, Plaveč, Český Rudolec, Markrabství moravské, 1619), Jan Friedrich Hoffman z Grünpüchlu (Čáslavsko, 1603), Ferdinand Hoffman z Grünpüchlu (Boleslavsko, 1603), Karel z Kounic (Ždanice, Markrabství moravské, 1619), Jiří Fridrich Hohenlohe (Boleslavsko, Hradecko, 1620), Oldřich Felix Popel z Lobkovic (Boleslavsko,

maximálně do kategorie středního majetku, tedy B. Výjimkou je v tomto ohledu rytíř Adam Zilvár z Pilníkova, který přiznal v roce 1615 majetek v Hradeckém kraji. Jeho rozsah odpovídá kategorii C osm.¹⁵⁷ U majetku kategorie D je možné najít dva rytíře disponující takovým majetkem. Jedná se o Jana Vostrovce z Kralovic, který přiznal v roce 1603 majetek ve dvou krajích. Šlo o Kouřimsko a Bechyňsko.¹⁵⁸ Druhým z nich je Adam Hrzán z Harasova, který přiznal roku 1615 majetek odpovídající kategorii D na Chrudimsku a Litoměřicku.¹⁵⁹

Poslední kategorií je majetek spadající do skupiny D. Jedná se o největší majetek v rámci Míkovy kategorizace. Takto rozsáhlým majetkem disponovala jen velmi úzká skupina nejbohatších šlechticů většinou patřících k panskému stavu. Rytíři se do této skupiny dostávali velmi málo. Z velké části šlo o příslušníky starobylých českých rodů, mezi něž patřili Rožmberkové, páni z Hradce, Smiřičtí ze Smiřic a také Vchynští z Vchynic. Jediným rodem vybočujícím z pravidla byli Trčkové z Lípy, kteří sice náleželi k panskému stavu, avšak rozhodně nebyli tak starým rodem,¹⁶⁰ nebo páni z Hradce. Zvláštní případ představuje Přech Hodějovský z Hodějova, jenž byl do panského stavu povýšen teprve v roce 1601. Nepatřil tedy ke starobylým českým panským rodům. Naopak byl v panském stavu nováčkem. Přesto přiznal v roce 1603 majetek ve čtyřech krajích, konkrétně v Bechyňském, Prácheňském, Podbrdském a Vltavském.¹⁶¹ Jeho celková výše činila 1057 osedlých, a náleží tak do kategorie největší majetek skupiny D.¹⁶²

1603). Matouš Děpold Popel z Lobkovic (Prácheňsko, 1615), Vilém starší Popel z Lobkovic (Plzeňsko, 1615), Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic (Bechyňsko, Vltavsko, 1615), Jan Lohelius (Litoměřicko, Žatecko, Vltavsko, 1615), Volf Novohradský z Kolovrat (Prácheňsko, 1603) Rudolf Štubenberk ze Štubenberka (Hradecko, 1615), Adam Zilvár z Pilníkova (Hradecko, 1615). Kateřina ze Žerotína (Třebíč, Markrabství moravské, 1619).

157 A. Sedláček, Rozvržení sbírek, s. 9.

158 F. Marat, Soupis, s. 38, 44.

159 A. Sedláček, Rozvržení sbírek, s. 59, 66.

160 Ondřej Pavlovec, Trčkové z Lípy na opočenském panství, Olomouc 2008, s. 10; Martin Gáži-Eliška Fučíková-Roman Lavička (edd.), Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, České Budějovice 2011, s. 24; J. Pánek, Poslední Rožmberkové.

161 F. Marat, Soupis, s. 42, 49, 82, 85.

162 Majetkem kategorie D disponovali z panského stavu: Burian Lev Berka z Dubé (Chrudimsko, 1615), Jiří Bruntálský z Vrba (Helfštejn, Kvasice, Markrabství moravské, 1619), František z Ditrichštejna (Mikulov, Kroměříž, Libava, Vyškov, Pustiměř, Hukvaldy, Mírov, Svitavy, Kelč, Modřice, Chrlice, Osoblaha, Chropyně, Markrabství moravské, 1619), Ondřej Ebersbach (Plzeňsko, 1615), Přech Hodějovský z Hodějova (Bechyňsko, Prácheňsko, Podbrdsko, Vltavsko, 1603), Jan Bernard z Kunovic (Hluk, Ostroh, Kunovice,

Zbývá ještě zmínit skupinu, u níž se nepodařilo zjistit výši majetku. Patří sem zejména měšťané, kteří přiznávali majetek v pražských městech. K této skupině patří také někteří šlechtici, u kterých se nepodařilo určit počet osedlých. Tak tomu je například u rytíře Zachariáše Káby z Rybňan, který přiznal v roce 1615 majetek pouze na Hradčanech.¹⁶³ Stejná situace panuje u Adama Rýzmborského z Janovic, který přiznal majetek na Starém Městě pražském. Dalším rytířem, jenž přiznal majetek v pražských městech, je Jan Voračický z Paběnic, který vykázal dům v Novém Městě pražském.¹⁶⁴

Závěrem je třeba shrnout základní skutečnosti vyplývající z této podkapitoly. Předně je možné konstatovat, že největší část přiznávaného majetku spadá do kategorie B, tedy střední majetek. Následuje majetek kategorie A, která reprezentuje drobný majetek. Na pomyslném vrcholu majetkové pyramidy stojí kategorie C a D. Tyto dvě kategorie jsou doménou úzkého okruhu nejlépe situovaných šlechticů Království českého a Markrabství moravského.¹⁶⁵ Celkem se podařilo stanovit výši majetku u dvě stě padesáti devíti šlechticů. To je celkem 56, 80 % z celkového počtu kontaktů. Do tohoto počtu nejsou zahrnutí měšťané, kteří přiznávali svůj majetek v pražských městech. Tato skutečnost je dána tím, že u měšťanů není uváděn v berních rejstřících počet osedlých. Svoji úlohu hraje také fakt, že měšťanů je v berních rejstřících jen poskromnu. To je způsobeno tím, že v berních rejstřících jsou zahrnutí pouze měšťané

Markrabství moravské 1619), Karel z Lichtenštejna (Černá Hora, Ledenice, Hustopeče, Plumlov, Prostějov, Úsov, Markrabství moravské 1619), Maxmilián z Lichtenštejna (Bučovice, Nové Hrad, Lanžhot, Markrabství moravské, 1619), Pertold Bohobud z Lipé (Moravský Krumlov, Markrabství moravské, 1619), Václav Mol z Modřelic (Hranice, Markrabství moravské 1619), Kateřina z Redernu a Kryštof z Redernu, Boleslavsko 1615- protože se nepodařilo určit, o kterého člena rodu jde, je započítáván majetek obou souhrně, který dosahuje hodnoty D11), Petr Vok z Rožmberka (Bechyňsko, 1603), Vajkart ze Salmu (Tovačov, Markrabství moravské, 1619), Lucie Otýlie Slavatová z Hradce (Bechyňsko, 1615), Jan Albrecht Smiřický ze Smiřic (Bechyňsko, Čáslavsko, Kouřimsko, Slánsko), Zikmund Smiřický ze Smiřic (Bechyňsko, Čáslavsko, Slánsko, 1603), Petr ze Švamberka (Bechyňsko, 1615), Jan Rudolf Trčka z Lípy (Čáslavsko, Hradecko, Kouřimsko, 1603, 1615), Zikmund z Vartemberka (Bechyňsko, Litoměřicko, 1603), Radslav mladší Vchynský ze Vchynic (Kouřimsko, Litoměřicko, 1615), Rudolf Zejdl ze Šenfeldu (Čáslavsko, Hradecko, 1615), Jan Jetřich ze Žerotína (Velké Losiny, Vízemberk). Z rytířského stavu Adam Hrzán z Harasova (Chrudimsko, 1615) Wolfgang Zelender z Prošvic (Čáslavsko, Litoměřicko, Slánsko, 1603).

163 A. Sedláček, Rozvržení sbírek, s. 84.

164 Týž, s. 82-84.

165 Blíže k otázce nejbohatších českých šlechticů A. Míka, Majetkové rozvrstvení.

z královských privilegovaných měst. V některých případech je zjišťování rozsahu majetku komplikované tím, že nelze z deníkových zápisů s jistotou určit, o kterého šlechtice se přesně jedná.¹⁶⁶ Důvodů, proč se nepodařilo zjistit výši majetku u větší části šlechticů, je vícero. V některých případech nebyli šlechtici plnoletí,¹⁶⁷ a tak nemohli disponovat majetkem. Jindy daní šlechtici zemřeli dříve,¹⁶⁸ než byly sepsány berní rejstříky.¹⁶⁹ Další možností, kterou lze vysvětlit stávající stav, je skutečnost, že šlechtici přiznávali svůj majetek mimo hranice Království českého a Markrabství moravského v jiných částech habsburské monarchie. Dále je třeba vzít v úvahu skutečnost, že někteří šlechtici vlastněný majetek zatajovali. V případě cizinců je možné se domnívat, že někteří z nich majetek v Čechách ani na Moravě nevlastnili, takže jej nebylo možné v berních rejstřících najít.

166 Jedná se o tyto šlechtice: Elsnic z Elsnic-rytířský rod, jehož členové přiznali majetek kategorie A na Slánsku a Žatecku. Celkový majetek Karla Elsnice z Elsnic, který přiznal na Žatecku a Slánsku odpovídal kategorii B. Koc z Dobruše-rytířský rod, jehož členové přiznávali roku 1615 majetek kategorie A na Prácheňsku, Plzeňsku a Rakovnicku. Kokorský z Kokor-rytířský rod Kořenský z Terešova-rytířský rod, jehož členové přiznávali roku 1615 majetek kategorie A na Bechyňsku a Prácheňsku. Jedinou výjimkou byl Karel starší Kořenský z Terešova, který vykázal roku 1615 majetek kategorie B. Košetický z Horek-rytířský rod, jehož členové přiznávali roku 1615 majetek kategorie A na Čáslavsku. Chrt z Ertína-rytířský rod, jehož členové přiznali roku 1615 majetek kategorie A na Bechyňsku, Slánsku a Vltavsku. Redem z Redernu-rytířský rod, jehož členové přiznali roku 1615 majetek kategorie D11 na Boleslavsku. Robhamp ze Suché-rytířský rod, jehož členové přiznali roku 1615 majetek kategorie A na Čáslavsku. Jedinou výjimkou byl Baltazar Robhamp ze Suché, který přiznal roku 1615 majetek kategorie B na Boleslavsku.

167 Adam Kryštof Bechyně z Lažan (rytíř), Adam Maxmilián Březnický z Náchoda (pán), Rudolf Čejka z Olbramovic (rytíř), Mikuláš Dembinský z Dembině (rytíř), Maxmilián z Ditrichštejna (pán), Rudolf Fridrich Dvořecký, Adam Jiří Gerštof z Gerštofu (rytíř), Jindřich z Lipé (pán), Adam Pavel Slavata (pán).

168 Sidonie Holická z Gutštejna (pán), Václav Radnický ze Zhoře (rytíř), Jaroslav z Vartenberka (pán), Hertvik Zejdlic ze Šenfeldu (pán).

169 F. Marat, Soupis; A. Sedláček, Rozvržení sbírek; V. Pešák, Berní rejstříky.

Tabulka č. 4

Tabulka nejbohatších českých šlechticů podle počtu osedlých z roku 1603, kteří

byli v kontaktu s Adamem mladším z Valdštejna.

V tabulce jsou obsaženy údaje, které se týkají Království českého

Jméno	Stav	Osedlí	Kategorie majetku
Berková z Dubé, Markéta	Panský stav	1231	D11
Hodějovský z Hodějova, Přeck	Panský stav	929	D10
z Hradce, Jáchym Oldřich	Panský stav	2547	D11
Hrzán z Harasova, Adam	Rytířský stav	1755	D11
z Lobkovic, Oldřich Felix	Panský stav	1320	D11
Ostrovec z Kralovic, Jan	Rytířský stav	1295	D11
z Rožmberka, Petr Vok	Panský stav	3948	D11
Smiřický ze Smiřic, Zikmund	Panský stav	4882,5	D11
Trčka z Lípy, Jan Rudolf	Panský stav	4996	D11
z Valdštejna, Adam mladší	Panský stav	945	D10
z Vartemberka, Zikmund	Panský stav	1133	D10
Vchynský z Vchynic, Radslav	Panský stav	937	D10

Tabulka č. 5

**Tabulka nejbohatších českých šlechticů podle počtu osedlých z roku 1615, kteří
byli v kontaktu s Adamem mladším z Valdštejna.⁴⁴**

V tabulce jsou obsaženy údaje, které se týkají Království českého

Jméno	Stav	Osedlí	Kategorie majetku
Berka z Dubé, Lev Burian	Panský stav	1517	D11
Hrzán z Harasova, Adam	Rytířský stav	2182	D11
z Lobkovic, Polyxéna	Panský stav	3000	D11
z Lobkovic, Vilém mladší	Panský stav	1208	D11
Novohradský z Kolovrat, Jáchym	Panský stav	924	D11
Slavatová z Hradce, Lucie Otýlie	Panský stav	2789	D11
Smiřický ze Smiřic, Albrecht	Panský stav	6245	D11
ze Šternberka, Adam	Panský stav	2032	D11
ze Švamberka, Petr	Panský stav	3529	D11
ze Švamberka, Anna Marie	Panský stav	1043	D10
Trčka z Lípy, Jan Rudolf	Panský stav	4215	D11
Z Thurnu, Jindřich Matyáš	Panský stav	907	D10
Zejdlic ze Šenfeldu, Rudolf	Panský stav	1367	D11

Tabulka č. 6

**Tabulka nejbohatších šlechticů podle počtu osedlých z roku 1619, kteří byli
v kontaktu s Adamem mladším z Valdštejna.**

V tabulce jsou obsaženy údaje, které se týkají Markrabství moravského

Jméno	Stav	Osedlí	Kategorie majetku
Bruntálský z Vrbna, Jiří	Panský stav	976	D10
Z Ditrichštejna, František	Panský stav	7145	D11
Z Kunovic, Jan Bernard	Panský stav	1397	D11
Z Lichtenštejna, Karel	Panský stav	3907	D11
Z Lichtenštejna, Maxmilián	Panský stav	1156	D10
Z Lipé, Pertold Bohobud	Panský stav	1497	D11
Z Modřelic Mol, Václav	Panský stav	1097	D10
Ze Salmu, Vajkart	Panský stav	1186	D10
Ze Žerotína, Jan Jetřich	Panský stav	964	D10
Ze Žerotína, Karel starší	Panský stav	1703	D11

Tabulka č. 7

Kategorizace majetku podle Aloise Míky.

V tabulce jsou zahrnutí šlechtici, kteří byli ve sledovaném období v kontaktu s Adamem mladším z Valdštejna.

		Páni	Páni %	Rytíři	Rytíři %	Celkem
Drobný majetek A	1 do 10	5	20,83 %	19	79,17 %	24
	2 11-20	5	15,63 %	27	84,37 %	32
	3 21-50	11	35,48 %	20	64,52 %	31
	4 50-1 00	22	48,27 %	20	51,73 %	42
Střední majetek B	5 101-200	26	62,07 %	18	37,93 %	44
	6 201-300	10	57,14 %	2	42,86 %	12
	7 301-500	19	68,18 %	11	31,82 %	30
Velký majetek C	8 501-700	10	80 %	2	20 %	12
	9 701-900	8	100 %	1	0 %	9
Největší majetek D	10 901-1200	7	100 %	1	0 %	8
	11 1201 a více	12	90 %	1	10 %	13
celkem		124		76		259

3. 3 Krajská příslušnost osob ve styku s Adamem mladším z Valdštejna

Tato podkapitola mapuje krajskou příslušnost Valdštejnových kontaktů. Stěžejními prameny pro zjištění těchto informací jsou opět berní rejstříky z let 1603, 1615 a 1620.¹⁷⁰ Je důležité definovat, jakým způsobem je určována krajská příslušnost. V zásadě platí, že je dána podle toho, v jakém kraji přiznával daný šlechtic majetek. V případě, že jeden šlechtic podával přiznání ve dvou nebo více krajích, je jako místo krajské příslušnosti označený ten kraj, v němž se nacházela největší část jeho osedlých. Spolehlivým vodítkem ke zjištění krajské příslušnosti je údaj o zastávání úřadu krajského mustrhera.¹⁷¹ Podobně je tomu s úřadem krajského hejtmána, který směl zastávat pouze šlechtic rodem usazený v tomto kraji.¹⁷²

Na základě provedené analýzy, která se zabývá krajskou příslušností osob v blízkosti Adama mladšího z Valdštejna, je možné vyvodit následující závěry. V případě panského stavu lze konstatovat, že nejvíce jeho příslušníků trvale žilo na Kouřimsku. Šlo celkem o čtrnáct jedinců. Následovalo Boleslavsko a Slánsko, přičemž oba mají shodně po dvanácti osobách příslušejících k panstvu. S minimálním odstupem za těmito kraji je Bechyňsko, jež má deset pánů. Posléze následují Hradecko a Chrudimsko, oba kraje s osmi pány. Po těchto krajích následuje Prácheňsko se sedmi pány na svém území. Další v pořadí je Žatecko se čtyřmi pány. V těsném závěsu za ním je Čáslavsko se třemi šlechtici panského stavu. Na úplném konci jsou Litoměřicko, Plzeňsko a Vltavsko se dvěma jedinci panského stavu. Poslední je Rakovnicko s jedním pánem.

170 F. Marat, Soupis; A. Sedláček, Rozvržení sbírek; V. Pešák, Berní rejstříky.

171 Blíže k tématu Petr Mareš, Krajské mustrunky a krajští mustrheri v organizaci vojenské správy předbělohorských Čech (1565-1618), Praha 2013.

172 Blíže k tématu týž, Obsazování úřadu krajského hejtmána v předbělohorském období a soupis krajských hejtmánů na základě dochovaných seznamů z let 1563/1564-1616/1617, Praha 2009.

Co se týče procentuálního zastoupení, tam je situace poněkud odlišná. Podle přepočtu šlechticů náležejících k panskému stavu je třeba říci, že největší počet panstva žil na Žatecku. Bylo to 80 % šlechticů. Tento překvapivý fakt je dán tím, že mezi Valdštejnovými kontakty se vyskytovali jen tři šlechtici z tohoto kraje. Následuje Prácheňsko se 77, 77 % zastoupením panského stavu mezi tamní šlechtou. Jako třetí v pořadí jsou Boleslavsko a Slánsko se 63, 15 % pánů na svém území. Jako další v pořadí je Hradecko, vykazující 61, 53 % zástupců z řad panského stavu. Po něm je další v pořadí Bechyňsko se 60 % pánů v tomto kraji. Dále následuje Chrudimsko s 53, 33 % panstva na svém území. Za ním je další v pořadí Čáslavsko s 50 % zastoupením panského stavu mezi zdejší šlechtou. Posléze následuje Rakovnicko a Vltavsko, které mají shodně 33, 33 % panstva na svém území. Po nich následují Litoměřicko a Plzeňsko, přičemž oba shodně vykazují 22, 23 % pánů na svém území. Poslední v řadě je Podbrdsko, které má 14, 28 % pánů.

U rytířského stavu je situace do značné míry odlišná než u pánů. Předně je nutné konstatovat, že v žádném ze čtrnácti krajů není dohromady víc než sedm rytířů. Toto číslo lze vysvětlit poukazem na fakt, že Adam mladší z Valdštejna se při plnění svých povinností pohyboval spíše mezi vyšší šlechtou a s rytíři nepřišel v tak velké míře do styku. Vypovídá o tom skutečnost, že většina dvořanů na pražském císařském dvoře byla příslušníky panského stavu. Rytíři se zde pohybovali jen omezeně.¹⁷³

Z celkového počtu sto padesáti osmi šlechticů patřících k rytířskému stavu bylo nejvíce z nich usedlých na Boleslavsku, Chrudimsku, Kouřimsku, Litoměřicku a Plzeňsku. Ve všech krajích bylo shodně sedm rytířů. Poté následují dva kraje, jmenovitě to jsou Bechyňsko a Slánsko, kde měli rytíři po šesti zástupcích. Posléze následují další dva kraje s pěti příslušníky rytířstva v každém z nich. Jsou to Hradecko a Podbrdsko. Poté je Vltavsko se čtyřmi rytíři a

173 Blíže k tématu J. Hausenblasová (ed.), *Der Hof*.

Čáslavsko, v němž se ve sledovaném období nalézali tři rytíři. Následují Prácheňsko a Rakovnicko, které mají shodně dva rytíře. Řadu uzavírá Žatecko s jedním rytířem na svém území. Zbývá ještě v krátkosti zmínit dva rytíře v pražských městech. Jednalo se o Adama Rýzmberského z Janovic na Starém Městě pražském a o Zachariáše Kábu z Rybňan na Hradčanech.¹⁷⁴

Ohledně procentuálního zastoupení rytířů v jednotlivých krajích vypadá situace následujícím způsobem. Největší počet rytířů se nalézal na Litoměřicku a Plzeňsku. Jednalo se o 77, 77 % šlechticů v kraji. Druhé nejvyšší procentuální zastoupení měli příslušníci tohoto stavu v Podbrdském kraji, kde tvořili 71, 42 % zdejší nobility. Následují Rakovnicko a Vltavsko se 66, 67 % rytířů. Jako další v pořadí je Čáslavsko s 50 % rytířů. Po tomto kraji následuje Chrudimsko kraj s 46,67 % zdejší šlechty z rytířského stavu. O něco nižší bylo zastoupení na Hradecku, které činilo 38, 47 % šlechty usedlé na daném území. Další v pořadí je Boleslavsko se 36, 85 % šlechticů ve sledovaném období. Posléze je dále na řadě Kouřimsko, na jehož území je 33, 34 % rytířů. S mírným odstupem za ním je Slánsko s 31, 57 % rytířstva. Následuje Bechyňsko se 30 % rytířského stavu mezi místní šlechtou. Následuje Staré Město pražské, v němž rytíři tvoří 25 % kontaktů. Posléze je na řadě Žatecko s 20 % zastoupením rytířů na svém území.

V krátkosti je nutné pojednat o měšťanech, kteří jsou také zmiňováni na stránkách deníku. Je potřeba říci, že měšťanů se mezi všemi dalšími osobami, jež jsou Valdštejnem jmenovány, vyskytuje šest. Tvoří tedy jen nepatrné procento v celé řadě osob. V drtivé většině případů se pohybovali v pražských městech, v nichž také přiznávali majetek.

Závěrem je třeba shrnout zjištěné skutečnosti. Je možné konstatovat, že Adam mladší z Valdštejna častěji navštěvoval své známé a přátele než oni jeho. Určitou roli hrála také

174 A. Sedláček, Rozvržení sbírek, s. 82-84.

vzdálenost, která dělila Valdštejna od jeho známých a přátel. To se podepsalo na četnosti styku mezi ním a šlechtici, kteří měli svá sídla dále od Prahy. Toto tvrzení je možné podepřít tím, že zatímco šlechtici, jež sídlili v krajích, které se nalézaly blízko Prahy, byli s Adamem mladším z Valdštejna častěji ve styku než ti, kteří žili dále od hlavního města. Například šlechtici, kteří sídlili na Litoměřicku, navštěvovali Adama mladšího z Valdštejna pravidelněji než ti, kteří pocházeli z Prácheňska či Plzeňska. Interval vzájemných styků s Adamem mladším z Valdštejna je přibližně dvakrát vyšší u šlechticů žijících na Litoměřicku a Slánsku, než je tomu u těch žijících na Prácheňsku a Chrudimsku. U zbývajících krajů platí zásada, že čím blíže leží kraj u Prahy, tím častěji šlechtici, kteří tam bydlí, navštěvují Adama mladšího z Valdštejna. Vyjímku z tohoto pravidla představují někteří jednotlivci z Bechyňska. Jedná se o Viléma Slavatu a Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic. Častější styky mezi těmito šlechtici a Valdštejnem je možné vysvětlit jejich politickou zainteresovaností a nutností být proto častěji v Praze. Podobně je tomu u Karla staršího ze Žerotína, který měl většinu majetku na Moravě a v Čechách disponoval jen drobným majetkem na Chrudimsku. Jeho časté kontakty lze přisoudit blízkému příbuzenství s Adamem mladším z Valdštejna, které oba šlechtice spojovalo.

Tabulka č. 7

Rozvrstvení krajské příslušnosti osob, které byly v kontaktu s Adamem mladším z Valdštejna

Kraj	Páni	Páni %	Rytíři	Rytíři %	Měšťané	Měšťané %
Bechyňsko	10 ¹⁷⁵	60 %	6 ¹⁷⁶	30 %	1 ¹⁷⁷	10 %
Boleslavsko	12 ¹⁷⁸	63, 15 %	7 ¹⁷⁹	36, 85 %	0	0 %
Čáslavsko	3 ¹⁸⁰	50 %	3 ¹⁸¹	50 %	0	0 %
Hradecko	8 ¹⁸²	61, 53 %	5 ¹⁸³	38, 47 %	0	0 %
Chrudimsko	8 ¹⁸⁴	53, 33 %	7 ¹⁸⁵	46, 67 %	0	0 %
Kouřimsko	14 ¹⁸⁶	66, 66 %	7 ¹⁸⁷	33, 34 %	0	0 %
Litoměřicko	2 ¹⁸⁸	22, 23 %	7 ¹⁸⁹	77, 77 %	0	0 %

- 175 Přech Hodějovský z Hodějova, Jáchym Oldřich z Hradce, Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic, Petr Vok z Rožmberka, Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka, Lucie Otýlie Slavatová z Hradce, Jan Jiří ze Švamberka, Petr ze Švamberka, Fridrich z Talmberka, Jiří z Talmberka.
- 176 Václav Dvořecký z Olbramovic, Albrecht Pouzar z Michnic, Karel Přehořovský z Kvasejovic, Jáchym Španovský z Lisova, Mikuláš Španovský z Lisova, Jan Vostrovce z Kralovic.
- 177 Jiří Heidelberg z Rasenštejna.
- 178 Bohuchval Berka z Dubé, Vratislav z Donína, Eliška Hoffmanová z Donína, Jiří Fridrich Hohenlohe, Jindřich Křínecký z Ronova, Oldřich Felix z Lobkovic, Beatrix Lobkovicová z Pilníkova, Jáchym Ondřej Šlik z Pasounu, Henyk z Valdštejna, Eliška Valdštejnská z Martinic, Jan Jiří z Vartemberka, Karel z Vartemberka.
- 179 Zikmund Belvic z Nostvic, Václav Budovec z Budova, Oldřich Gerštorf z Gerštorfu, Václav Kaplíř ze Sulevic, Václav Pětipeský z Chyš a Egerberka, Jindřich Abrahám Salhausen ze Salhausenu, Jiří Vančura z Řehnic.
- 180 Jiří Fridrich Hofmann z Grünpüchlu, Heralt Václav Libštejnský z Kolovrat, Kašpar Melichar ze Žerotína.
- 181 Mikuláš Beřkovský ze Šebířova, Heřman Černín z Chudenic, Mikuláš Gerštorf z Gerštorfu.
- 182 Bohuslav Jáchym Hasištejnský z Lobkovic, Johana Pruskovská ze Sulevic, Oldřich Desiderius Pruskovský z Pruskova, Hanibal z Valdštejna, Karel z Valdštejna, Jitka z Valdštejna, Rudolf Zejdlic ze Šenfeldu, Jan Diviš ze Žerotína.
- 183 Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic, Jindřich Kapoun z Svojkova, Kryštof Kapoun ze Svojkova, Kryštof Maušvic z Armenruhe, Adam Zilvár z Pilníkova.
- 184 Burian Lev Berka z Dubé, Jan Bezdržický z Kolovrat, Ladislav Ludvík Bezdržický z Kolovrat, Jindřich z Donína, Diviš Lacembok Slavata, Adam starší z Valdštejna, Veronika Valdštejnská z Lípy, Karel starší ze Žerotína.
- 185 Mikuláš z Bubna, Kunata Dobřenský z Dobřenic, Jiří mladší Gerštorf z Gerštorfu, Václav Ples Heřmanský ze Sloupna, Adam Hrzán z Harasova, Purkart Střela z Rokyc, Karel starší Záruba z Hustiřan

Plzeňsko	2 ¹⁹⁰	22, 23 %	6 ¹⁹¹	77, 77 %	0	0 %
Podbrdsko	1 ¹⁹²	14, 28 %	5 ¹⁹³	86, 70 %	0	0 %
Prácheňsko	7 ¹⁹⁴	77, 77 %	2 ¹⁹⁵	22, 23 %	0	0 %
Rakovnicko	1 ¹⁹⁶	33, 33 %	2 ¹⁹⁷	66, 67 %	0	0 %
Slánsko	12 ¹⁹⁸	63, 15 %	6 ¹⁹⁹	31, 57 %	1 ²⁰⁰	5, 28 %
Vltavsko	1 ²⁰¹	33, 33 %	4 ²⁰²	66, 67 %	0	0 %
Žatecko	4 ²⁰³	80 %	1 ²⁰⁴	20 %	0	0 %
Staré Město pražské	0	0 %	1 ²⁰⁵	25 %	3 ²⁰⁶	75 %
Menší Město pražské	0	0 %	0	0 %	2 ²⁰⁷	100 %
Vrchní Město	0	0 %	1 ²⁰⁸	100 %	0	0 %

Vchynský ze Vchynic, Apolonie Zárubová z Valdštejna, Jindřich Žejdlíc ze Šenfeldu, Ladislav Žejdlíc ze Šenfeldu.

- 187 Jan Čejka z Olbramovic, Jeroným Čejka z Olbramovic, Karel Holán z Jilijova, Ondřej Horňatecký z Dobřovic, Alžběta Kaplířová ze Sulevic, Eva Kaplířová ze Sulevic, Jan Bořivoj Vřesovec z Vřesovic.
- 188 Václav Vilém z Roupova, Jan Sezima z Ústí.
- 189 Prokop Dvořecký z Olbramovic, Petr Gelbl z Geizinku, Jan Charvát z Bárštejna, Adam Kaplíř ze Sulevic, Florian Mejštrický z Vatikánu, Eliška Salhausenová ze Salhausenu, Wolfgang Zelender z Prošovic.
- 190 Vilém starší z Lobkovic, Václav Vilém z Lobkovic.
- 191 Jan Klenovský z Klenového, Vilém Klenovský z Klenového, Adam Kokořovec z Kokořova, Adam Jiří Kokořovec z Kokořova, Jiří Měsíček z Výškova, Purkart Točnick z Křimic.
- 192 Fridrich Mičan z Klinštejna a Roztok.
- 193 Václav Bechyně z Lažan, Jindřich Otta z Losu, Jindřich Šanovec ze Šanova, Vratislav mladší Vratislav z Mitrovic, Zdeněk Vratislav z Mitrovic.
- 194 Jan Kavka z Řičan, Jindřich Libštejnský z Kolovrat, Jaroslav Libštejnský z Kolovrat, Matouš Děpolt z Lobkovic, Volf Novohradský z Kolovrat, Fridrich Švihovský z Rýzmburka, Teobald Švihovský z Rýzmburka.
- 195 Jan Bukovanský z Bukovan, Jindřich Chanovský z Dlouhé Vsi.
- 196 Vilém z Landštejna.
- 197 Oldřich Hrobčický z Hrobčic, Kryštof Vratislav z Mitrovic.
- 198 Jaroslav Bořita z Martinic, Fridrich z Donína, Kryštof mladší z Lobkovic, Ladislav starší z Lobkovic, Polyxena Lobkovicová z Pernštejna, Jan Novohradský z Kolovrat, Marie Slavatová z Valdštejna, Jan Albrecht Smiřický ze Smiřic, Adam mladší ze Šternberka, Jindřich Otta z Vartenberka, Jan Zbyněk Zajíc z Házmburka, Ctibor Tiburci Žďárský ze Žďáru.
- 199 Jiří Fridrich Hruška z Března, Albrecht Kaplíř ze Sulevic, Jeroným Makovský z Makové, Eva Pětipeská z Oudrče, Jan Albrecht Pětipeský z Chyš a Egerberku, Bohuchval Valkoun z Adlaru.
- 200 Erasim Kvintus z Dromsdorfu.
- 201 Jan Lohelius.
- 202 Diviš Černín z Chudenic, Adam Myslík z Hyršova, Jan starší z Talmberka, Anna Vřesovcová z Vřesovic.
- 203 Linhart Collona z Felsu, Hynek Novohradský z Kolovrat, Štěpán Jiří ze Šternberka, Jindřich Matyáš z Thurnu
- 204 Bohuslav z Michalovic
- 205 Adam Rýzmborský z Janovic.
- 206 Jan Kirchmajer z Reikvic, Jan Peldřimovský z Vyškořic, Daniel Škréta Šotnovský ze Závořic.

Hradčany						
----------	--	--	--	--	--	--

3. 4 Kariéra a zastávané úřady osob ve styku s Adamem mladším

z Valdštejna

Tato podkapitola si klade za cíl popsat úřady, které zastávaly osoby, objevující se v deníku Adama mladšího z Valdštejna. Struktura kapitoly je taková, že se postupně zaměřuje na světské úřady a hodnosti, které vykonávali lidé ve Valdštejnově blízkosti. V první části se soustředí na dvorské úřady, následují zemské úřady a poté regionální úřady. Ve druhé části jsou popsány církevní úřady zastávané jedinci pohybující se ve Valdštejnově okolí.

Co se týká možností kariérního uplatnění šlechticů na počátku 17. století, nabízely se v zásadě tři cesty pro naplnění mocenských tužeb. V této době již bylo možné se uplatnit v centru politického dění na císařském dvoře. Někteří šlechtici pocházející z českých zemí využili této příležitosti a spojili své kariérní zájmy se dvorem císaře Rudolfa II.²⁰⁹ Druhou variantou, která se nabízela, byla služba ve strukturách zemských úřadů, zejména v kolegiu dvanácti nejvyšších zemských úředníků, jež představovalo zemskou vládu v Čechách.²¹⁰ Na Moravě existovala taktéž podobná instituce, která byla tvořena sedmičlenným kolegiem nejvyšších úředníků.²¹¹

207 Jan Jakub Kynik z Kyniksfelsu, Václav Trost z Tyfentalu.

208 Zachariáš Kába z Rybňan.

209 Blíže k tématu Václav Bůžek, Šlechta ze zemí Koruny české na habsburských dvorech v předbělohorském století, *Opera historica*, 10, 2003, s. 153-189, zde s. 170.

210 F. Palacký, *Přehled*, s. 171-176.

211 Antonín Boček, *Přehled*, s. 15.

Šlechtici naplňovali své mocenské ambice také jako přísedící u zemského²¹² a komorního soudu. V těchto institucích byli zastoupení jak páni, tak rytíři. Ve sledovaných letech u zemského soudu zasedalo celkem čtrnáct členů panského stavu, s nimiž Valdštejn pěstoval styky, rytíři byli jen tři. V případě komorního soudu byla situace o trochu jiná. Ve sledovaném časovém úseku zde zasedalo třicet čtyři pánů v kontaktech s Valdštejnem. Rytířů, kteří se účastnili zasedání tohoto soudu a měli vazby k Valdštejnovi, bylo naproti tomu pouze dvacet.²¹³

Další v pořadí, tedy třetí možností, bylo naplňování mocenských tužeb na nejnižší úrovni úřadů v předbělohorských Čechách. Jednalo se o úřad krajského hejtmana.²¹⁴ Kromě této funkce existoval ještě úřad krajského mustrhera, který měl za úkol svolat vojenskou hotovost v kraji k přehlídce, když bylo potřeba. Dále byly na krajské úrovni funkce krajského berníka a výběrčího posudného.²¹⁵

V této části práce je kariéra šlechticů zkoumána v období 1602-1617. Nejsou blíže zjišťovány funkce, které šlechtici zastávali před tímto časovým rozmezím. Ohledně kariéry šlechticů na jednotlivých úrovních správy lze konstatovat následující fakta. Pokud jde o dvorské úřady, je možné říci, že jejich vykonávání bylo vyhrazeno pouze šlechticům panského stavu. Rytíři se uplatňovali u dvora jen vzácně.²¹⁶ Jedinou výjimku z pravidla představoval Jeroným Makovský z Makové,²¹⁷ který se dokázal přes svůj nízký původ vypracovat k úřadu vrchního komorního služebníka na pražském císařském dvoře.

Z celkového počtu osob, s nimiž Valdštejn udržoval kontakty, vykonávalo ve sledovaném období 1602-1617 službu u císařského dvora celkem čtyřicet šest jedinců z panského stavu.

212 Blíže k tématu M. Starý Přední klenot, s. 195., P. Mareš, Soupis, s. 38-96.

213 Tabulka č. 8.

214 P. Mareš, Obsazování, s. 7.

215 P. Mareš, Krajské mustrunky, s. 310-311; Jan Bedřich Novák, Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu, XV/2, s. 682.

216 Václav Bůžek, Nižší šlechta v politickém systému a kultuře předbělohorských Čech, Praha 1996, s. 104-113.

217 Josef Svátek, Jeroným Makovský z Makové, nejvyšší komorník Rudolfa II., Sborník historický 2, 1884, s. 233-239.

Jednalo se o tyto úřady v hierarchické posloupnosti od nejvyššího. Šlo o nejvyššího dvorského hofmistra, který stál po císaři nejvýše v rámci struktury dvorských úřadů. Toto místo zastávali Fridrich z Fürstenberka a po něm Jan Oldřich z Eggenberka, oba z panského stavu. Druhým nejvyšším dvorským úřadem byl direktor tajné rady. Tuto funkci postupně vykonávali Jindřich Julius Brunšvický a po něm Jiří Ludvík z Leuchtenberka. Následuje tajná rada, což byl důležitý poradní orgán císaře. Jejími členy ve zkoumaném období byli Heřman Attems, Johann Anton Barvitius, Jindřich Julius Brunšvický, Jakub Breuner, Rudolf Coraduz, Friedrich z Fürstenberka, Ondřej Hannewald z Eckelsdorfu, Jiří Ludvík z Leuchtenberka, Leonard z Meggau, Jan Kryštof Pruskovský z Pruskova, Arnošt z Mollartu, Leopold Stralendorf ze Stralendorfu, Volf Unverzagt. Všichni ze zmíněných příslušníků patřili k panskému stavu s výjimkou Johanna Antona Barvitia, který byl měšťan.

Posléze následuje dvorská rada válečná, která plnila roli poradního orgánu ve vojenských záležitostech. V jejím čele stal prezident dvorské rady válečné, kterým byl Karel Ludvík ze Sulzu a posléze Jan Mollart z Mollartu. K nim je třeba ještě přičíst Bartoloměje Pezzana, který zastával tuto pozici dočasně. Dvorští váleční radové byli ve sledovaném období mezi Valdštejnovými kontakty celkem čtyři. Jmenovitě to byli Karel Ludvík ze Sulzu, Maxmilián ze Salmu, Bruno z Mansfeldu a Adam z Trauttmansdorfu. Všichni pocházeli z panského stavu. Dalším úřadem byl nejvyšší dvorský maršálek, kterým byl Arnošt Mollart z Mollartu. Další ve struktuře je funkce prezidenta říšské dvorské rady, kterou vykonával Jiří Ludvík z Leuchtenberka. Žádní členové kolegia říšské dvorské rady nebyli ve styku s Valdštejnem. Z tohoto důvodu nebude o této instituci dále pojednáváno. Dalším důležitým úřadem byl prezident dvorské komory, kterým byl Helmhart Jörger z Tollettu. Prezident z titulu svojí funkce předsedal radě dvorské komory tvořené komorními rady. Čtyři z nich byli ve zkoumaném období

ve styku s Valdštejnem. Jednalo se konkrétně o Ferdinanda Hofmanna z Grünpüchelu, Jáchyma Huebera, Reinhardta Viléma z Meckbachu, Jana Riedtmana. Dalším úřadem je císařský mistr sokolník, kterým byl Petr Pavel Della Grangia.

Úřad nejvyššího komorníka zastával Oldřich Desiderius Pruskovský z Pruskova, který patřil k panskému stavu. Ve funkci komorníka působili tito šlechtici náležející k panskému stavu, jmenovitě to byli Arnošt Mollart z Mollartu, Fridrich z Fürstenberka, Štěpán Jiří ze Šternberka, Vilém z Fürstenberka, Karel Ludvík ze Sulzu, Maxmilián ze Salmu, Adam z Trauttmansdorfu, Jáchym Novohradský z Kolovrat, Volf Vřesovec z Vřesovic. Posledním z řady dvorských úřadů je funkce nejvyššího štolmistra, kterou zastával v letech 1606-1611 Adam mladší z Valdštejna. Jeho nástupcem se stal Maxmilián ze Salmu, který v tomto úřadu setrval do roku 1612.

Ve srovnání s tím se ve stejné době nacházelo u císařského dvora jen pět rytířů, s nimiž byl Valdštejn ve styku.²¹⁸ Rytíři u císařského dvora zastávali následující úřady. Byl to vrchní komorník nad stříbrem, který byl svěřen Heřmanu Černínovi z Chudenic a Kryštofu Harantovi z Polžic.²¹⁹ Následuje funkce vrchního komorního služebníka, jež spadala do gesce Jeronýma Makovského z Makové, Filipa Langa z Langensfelsu a Kašpara Ruckého ze Stúje. Tento rozdíl v četnosti zastávaných dvorských úřadů je možné vysvětlit tím, že dvorské úřady byly svěřovány hlavně příslušníkům panského stavu. Tato situace se však začala na přelomu 16. a 17. století pomalu měnit. V této době začali být do panského stavu povyšováni příslušníci nižší šlechty.²²⁰ Tito nováčci v panském stavu zaujímali místa starobylých rodů, které tehdy postupně vymíraly.²²¹

218 Tabulka č. 8.

219 Blíže k jeho osobě Marie Koldinská, Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic: Cesta intelektuála k popravišti, Praha 2004.

220 V. Bůžek, Nižší šlechta, s. 101.

221 Na počátku 17. století postupně vymřeli páni z Hradce (1604), Rožmberkové (1611), Landštejnové (1612), Sezimové z Ústí (1621). K tématu blíže: Václav Bůžek-Josef Hrdlička a kolektiv, Dvory velmožů s erbem růže. Všední a sváteční dny posledních Rožmberků a Pánů z Hradce, Praha 1997.

Co se týče šlechticů, kteří vykonali úřady v zemské vládě, je možné říci, že se jednalo celkem o čtyřicet dva jedinců, s nimiž pěstoval Valdštejn styky.²²² Šlo opět převážně o šlechtice náležející k panskému stavu.²²³ Nejvýše v hierarchii zemských úřadů Království českého stál nejvyšší purkrabí, kterým byl od roku 1608 Adam ze Šternberka. Za tímto místem následuje funkce nejvyššího hofmistra, kterou zastávali Kryštof Popel z Lobkovic a Ferdinand z Donína. Následuje úřad nejvyššího zemského maršálka, jenž zastával Pertold Bohobud Berka z Lipé. Další v pořadí je funkce nejvyššího komorníka, kterou postupně zastávali Adam ze Šternberka, Volf Novohradský z Kolovrat, Jan Jiří ze Švamberka, Jan Sezima z Ústí. Následoval úřad nejvyššího zemského sudího, který zastávali Adam ze Šternberka a Volf Novohradský z Kolovrat. Následuje úřad nejvyššího kancléře, kterým byl od roku 1599 až do své smrti v roce 1628 Zdeněk Vojtěch z Lobkovic. Dále je v hierarchii zemských úřadů nejvyšší sudí dvorský, kterým byl Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka a po něm Jindřich Matyáš z Thurnu. Následuje úřad prezidenta rady nad apelacemi, ve kterém se postupně vystřídali čtyři šlechtici. Konkrétně šlo Kryštofa Popela z Lobkovic, Ferdinanda z Donína, Jana Zbyňka Zajíce z Házmburka 1609-1616 a Fridricha z Talmberka 1617. Dále v pořadí je úřad komorního prezidenta, který ve sledovaném časovém úseku zastávali Štěpán Jiří ze Šternberka, Abrahám z Donína a Vilém Slavata. Dále úřad nejvyššího mincmistra, který zastávali Kryštof Želínský ze Sebuzína a Hanibal z Valdštejna. Nejvyšším lovčím byli Václav Vchynský ze Vchynic a Vilém Vchynský ze Vchynic. Úřad podkomořího králové zastávali Hertvik Zejdlic ze Šenfeldu, Štěpán Jiří ze Šternberka a Adam starší z Valdštejna. Funkci karlštejnského purkrabího za panský stav vykonávali Jáchym Oldřich z Hradce, Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka, Jindřich Matyáš z

222 Tabulka č. 8.

223 Tabulka č. 8.

Thurnu, Jaroslav Bořita z Martinic. Úřad hejtmana německých lén zastávali Hertvik Zejdlic ze Šenfeldu a Štěpán Jiří ze Šternberka.

Tato skutečnost ukazuje na podobný způsob stavovského rozdělení úřadů jako u císařského dvora, kdy jedincům z panského stavu jsou vyhrazeny nejdůležitější funkce v kolegiu dvanácti nejvyšších zemských úředníků. Příslušníci nižší šlechty se realizují hlavně v místouřadech.²²⁴ Vykonávají taktéž některé funkce v zemské vládě Království českého.²²⁵ Jedná se o úřad nejvyššího písaře, který zastával Jan Klenovský z Klenového. Dále úřad podkomořího, jež vykonával Purkart Točník z Křimic. Místo nejvyššího mincmistra vykonával Vilém Vřesovec z Vřesovic. Úřad purkrabího Hradeckého kraje vykonávali ve sledovaném časovém úseku Adam Hrzán z Harasova a Kašpar Kaplír z Sulevic. Další úřad, v němž se uplatnili rytíři, byla funkce nejvyššího lovčího, kterou zastával Jan Vřesovec z Vřesovic. Místo podkomořího králové spravoval Kryštof Vratislav z Mitrovic. Funkce královského prokurátora byla zastávána výlučně rytíři. Jmenovitě se jednalo o Jakuba Menšíka z Menštejna, Floriana Mejstříckého z Vatikánu, Oldřicha Gerštorfa z Gerštorfu, Adama Rýzmberského z Janovic. V případě purkrabího Pražského hradu je situace stejná jako u královského prokurátora, neboť tento úřad zastávají pouze rytíři. Konkrétně Jan mladší Vratislav z Mitrovic a Jakub Menšík z Menštejna. Místouřady jsou zastávány výhradně rytíři. Konkrétně jde o úřad místosudího, ve kterém se postupně vystřídali Zachariáš Kába z Rybňan, Adam Rýzmberský z Janovic a Jindřich Chanovský z Dlouhé vsi. Funkci místokancléře zastával Bohuslav z Michalovic a úřad místopísaře Jan Bukovanský Pinta z Bukovan. V případě úřadu karlštejského purkrabího je situace následující. Tento úřad vykonávalo celkem pět rytířů. Jmenovitě se jedná o Václava Plesa Heřmanského ze Sloupna, Jana Vřesovce z Vřesovic, Kryštofa Vratislava z Mitrovic, Ctibora Tiburciho

224 Blíže k tématu V. Bůžek, Nižší šlechta, s. 165.

225 Tabulka č. 8.

Žďárského ze Žďáru a Adama Hrzána z Harasova. Šlechtici naplňovali své mocenské ambice také jako přísedící u zemského²²⁶ a komorního soudu.

V těchto institucích byli zastoupeni jak páni, tak rytíři. Ve sledovaných letech u zemského soudu zasedalo celkem čtrnáct členů panského stavu, s nimiž Valdštejn pěstoval styky, rytíři byli jen tři.

V případě komorního soudu byla situace o trochu jiná. Ve sledovaném časovém úseku zde zasedalo třicet čtyři pánů v kontaktech s Valdštejnem. Rytířů, kteří se účastnili zasedání tohoto soudu a měli vazby k Valdštejnovi, bylo naproti tomu pouze dvacet.²²⁷

Pokud jde o šlechtice vykonávající funkce na krajské úrovni, je důležité na tomto místě zmínit fakt, že daný úřad mohl zastávat jen šlechtic usedlý v daném kraji. Z celkového počtu šlechticů vykonávalo úřad krajského hejtmana celkem čtyřicet osm osob z panského stavu,²²⁸ s nimiž byl

226 Blíže k tématu M. Starý Přední klenot, s. 195., P. Mareš, Soupis, s. 38-96.

227 Tabulka č. 8.

228 P. Mareš, Obsazování, s. 76-158. Bohuchval Berka z Dubé byl hejtmanem na Boleslavsku v letech 1608-1609 a 1613-1616, Burian Lev Berka z Dubé vykonával úřad krajského hejtmana na Chrudimsku v letech 1609-1610, Jaroslav Bořita z Martinic na Slánsku v letech 1602-1607, Linhart Colona z Felsu zastával úřad hejtmana na Žatecku v období mezi lety 1602-1603 a potom znovu 1605-1606 a 1608-1609, Fridrich purkrabí z Donína Vykonával hejtmanský úřad na Slánsku v letech 1603-1604, 1608-1609, 1611-1612, Bohuslav Jáchym Hasištejnský z Lobkovic byl hejtmanem na Boleslavsku v období 1602-1605, Přeč Hodějovský z Hodějova zastával úřad hejtman na Kouřimsku mezi lety 1606-1609, Oldřich Holický ze Šternberka byl hejtmanem Kouřimska 1613-1616, Petr Karel Holický ze Šternberka byl rovněž hejtmanem na Kouřimsku v letech 1603-1604. Jáchym Oldřich z Hradce byl hejtman Bechyňska v letech 1602-1603, Jan Albrecht Křinecký z Ronova hejtman na Boleslavsku 1609-1610, Jindřich Libštejnský z Kolovrat hejtmanem na Prácheňsku v letech 1607-1610 a 1612-1613, Heralt Václav Libštejnský z Kolovrat hejtmanem na Čáslavsku 1603-1604, 1612-1613, 1615-1616, Jáchym starší Libštejnský z Kolovrat byl hejtmanem Prácheňska 1611-1612 a hejtmanem Žatecka 1614-1617, Jaroslav mladší Libštejnský z Kolovrat hejtman Podbrdsku v letech 1606-1609, Matouš Děpolt z Lobkovic hejtman na Prácheňsku 1603-1606, Oldřich Felix z Lobkovic hejtman na Litoměřicku 1602-1603, Václav Vilém z Lobkovic hejtman na Litoměřicku 1614-1615, Vilém starší Popel z Lobkovic hejtman na Plzeňsku 1602-1607 a 1610-1611, Fridrich Míčan z Klinštejna hejtmanem na Bechyňsku 1603-1604 a 1606-1608 Posléze se stal ještě hejtmanem na Podbrdsku. V úřadu působil v letech 1614-1615, Karel Mrácký z Dubé byl hejtmanem na Kouřimsku v letech 1604- 1605, 1607-1608, 1610-1611 a 1616-1617, Jan Novohradský z Kolovrat hejtmanem Slánska 1607-1608, Fridrich z Oppersdorfu hejtmanem Hradecka 1605-1606 a 1610-1611, Václav Vilém z Roupova hejtmanem Litoměřicka 1606-1609 a 1611-1612, Václav Rozdražovský z Rozdražova hejtmanem Prácheňska 1615-1616, Heřman z Říčan hejtman na Vltavsku 1602-1605, Jan Kavka z Říčan hejtman na Prácheňsku 1613-1614, Jan Sezima z Ústí hejtman Litoměřicka 1605-1606, Vilém Slavata hejtmanem Bechyňska 1607-1608, Diviš Lacembok Slavata hejtmanem Chrudimska 1606-1617, Albrecht Václav Smiřický ze Smiřic hejtman Kouřimska 1612-1613, Jaroslav Smiřický ze Smiřic hejtman Kouřimska 1609-1610, Zikmund Smiřický ze Smiřic hejtman Hradecka 1603-1604 a hejtman Kouřimska 1605-1606, Jáchym Ondřej Šlik hejtman Boleslavska 1612-1613, Štěpán Jiří ze Šternberka hejtman Žatecka 1609-1612, Rudolf Štubenberk ze Štubenberka hejtman Hradecka 1611-1617, Jan Jiří ze Švamberka 1612-1613, Petr ze Švamberka hejtman Plzeňska 1605-1616 a hejtman Bechyňska 1616-1617, Fridrich Švihovský z Rýzmburka hejtman Prácheňska 1602-1609, Fridrich z Talmberka hejtman Bechyňska 1614-1615, Jan z Talmberka

Valdštejn v kontaktu. Naproti tomu je rytířů, kteří ve sledované době zastávali místo krajského hejtmana, jen osmnáct.²²⁹ Z celkového počtu osm set šet osob, které jsou zmiňovány ve sledovaném období ve Valdštejnově deníku, se podařilo určit zastávané úřady u dvě stě osmdesáti sedmi jedinců. což je 35, 61 %. Je možné konstatovat, že lidé v okolí Adama mladšího z Valdštejna často vykonávali službu v zemských úřadech. Přičemž šlo ve čtyřiceti sedmi případech o úřady v zemské vládě Království českého. To je 35,61 % všech zastávaných funkcí. Ve čtrnácti případech se šlechtici realizovali v úřadech Markrabství moravského. To představuje celkem 4, 88 % vykonávaných úřadů v daném období. Okrajově je možné narazit na úřady, jejichž působnost se vztahovala na území Lužice. Jedná se o dva případy. Jde o Jindřicha Anselma z Promnic, který zastával úřad zemského fojta v Dolní Lužici.²³⁰ Druhý z nich je Jiří ze Schonaichu, který mezi lety 1612-1618 působil ve funkci slezsko-lužického místokancléře. V jednom případě se vyskytuje úřad uherského palatina, který zastával Jiří V. Thurzo Bethlenfálvy v letech 1609-1616.

hejtman Vltavska 1605-1608, Jiří z Talmberka hejtman Kouřimska 1602-1603 a hejtman Vltavsk 1609-1610 Jan Rudolf Trčka z Lípy hejtman Hradecka 1602-1605 a potom znovu v letech 1612-1613. Vykonával také funkci hejtmana Čáslavska v letech 1605-1606, Karel z Vartenberka hejtman Boleslavska 1603-1608, Sezima z Vrtby hejtman Vltavska 1606-1609 a potom 1613-1616, Jan Zbyněk Zajíc z Házmburka hejtman Litoměřicka 1604-1605 a znovu v letech 1607-1608 kromě toho zastával úřad hejtmana Slánska mezi lety 1605 1606 a 1609- 1610, Ladislav Zejdlic ze Šenfeldu hejtman Litoměřicka 1615-1616, Jan Zrynský ze Serynu Hejtman Bechyňska 1604-1605, Kašpar Melichar ze Žerotína hejtman Čáslavska v letech 1602-1603, 1607-1608 a 1611-1617.

229 Tabulka č. 8. Zikmund Belvic z Nostvic hejtman Boleslavska v letech 1613-1614, Mikuláš Beřkovský ze Šebířova hejtman Čáslavska v letech 1605-1606, Mikuláš z Bubna hejtman Boleslavska v letech 1608-1609 a 1615-1616. Jan Čejka z Olbramovic hejtman Kouřimska 1602-1603, Jeroným Čejka z Olbramovic hejtman Kouřimska 1604- 1607, Diviš Černín z Chudenic hejtman Vltavska 1603-1604 a 1607-1610, Kunata Dobřenský z Dobřenic hejtman Chrudimska 1608-1610 a 1612-1613, Prokop Dvořecký z Olbramovic hejtman Žatecka 1607-1608. Petr Gelbl z Geizinku hejtman Litoměřicka 1606-1607, Jiří mladší Gerštorf z Gerštorfu hejtman Chrudimska 1604-1605 a 1607-1608, Václav Chotouchovský z Nebovíd hejtman Čáslavska 1607-1609 a 1611-1612, Václav Kaplír ze Sulevic hejtman Litoměřicka 1604-1605, 1608-1609, 1612-1613 a 1615-1616, Kryštof Kapoun ze Svojkova hejtman Hradecka 1602-1603, Adam Kokořovec z Kokořova hejtman Plzeňska 1615-1616, Jan Lukavsk z Lukavice hejtman Chrudimska 1603-1604, Jindřich Otta z Losu hejtman Podbrdsk 1602-1603, Václav Šťastný Pětipeský hejtman Boleslavska 1611-1612 a 1616-1617, Albrecht Pouzar z Michnic hejtman Bechyňska 1615-1616, Matyáš Štampach ze Štampachu hejtman Slánska 1604-1611, Bohuchval Valkoun z Adlaru hejtman Slánska 1616- 1617, Jiří Vančura z Řehnic hejtman Boleslavska 1605-1611, Jan Vostrovec z Kralovic hejtman Kouřimska 1603- 1604 a 1607-1612, Jiří Vratislav z Mitrovic hejtman Boleslavska 1615-1616, Volf Vřesovec z Vřesovic hejtman Žatecka 1612-1613 a 1615-1616.

230 L. Březina, Mezi králem, s. 230, Jindřich Anselm z Promnic 1599-1619.

Pokud jde o kariéru u císařského dvora, zde je situace odlišná. Tato odlišnost spočívá hlavně v tom, že o dvorské kariéře je možné mluvit jen u třiceti sedmi osob udržujících kontakty s Valdštejnem. To představuje 12, 89 % jedinců, u nichž se podařilo dohledat zastávané úřady.

Nakonec je třeba se krátce zmínit o nejnižší úrovni úřadů, které jsou představovány krajskou správou. Ve sledovaném období vykonávalo úřad krajského hejtmána celkem sedmdesát jedna osob. To je celkem 24, 74 % ze všech jedinců, u nichž se podařilo dohledat, jaké funkce vykonávali. Ohledně funkce krajského mustrhera bylo zjištěno, že tuto pozici zastávalo v daném období dvacet šlechticů. Z tohoto počtu šlo o čtrnáct pánů a šest rytířů.

Druhá část podkapitoly je věnována církevní kariéře osob pohybujících se v okolí Adama mladšího z Valdštejna. V jejím rámci jsou zkoumány církevní úřady, které zastávali jednotliví šlechtici ve vymezeném časovém úseku let 1602-1617. Do tohoto počtu nejsou zahrnuti apoštolští nunciové a úředníci působící při úřadu papežské nunciatury, neboť ti jsou počítáni mezi vyslance cizích zemí. Pozornost se soustřeďuje především na biskupy, arcibiskupy a opaty klášterů.

Na základě provedené analýzy je možné dospět k závěru, že ve stanoveném časovém horizontu se ve Valdštejnově blízkosti pohybovali tři pražští arcibiskupové. Jmenovitě šlo o Zbyňka Berku z Dubé, Karla z Lamberka a Jana Lohelia, kteří se postupně vystřídali na pražském arcibiskupském stolci. Naproti tomu v Olomouci nedošlo ke změně biskupa více než třicet let, neboť František z Ditrichštejna zastával svůj úřad nepřetržitě v průběhu let 1599-1636.²³¹ Kromě pražských arcibiskupů a olomouckého biskupa se Valdštejn setkal též s dalšími

231 A. Boček, Přehled, s. 14.

jedenácti biskupy.²³² Dále byl v kontaktu se třemi opaty klášterů a dvěma probošty,²³³ kteří rovněž náleželi s církevní elitě. Třetí v pořadí byli příslušníci řádu johanitů, konkrétně převor Matouš Děpolt Popel z Lobkovic, a rytíř s hodností komtura Felix Mošovský z Moravičína.

Adam mladší z Valdštejna byl ve styku především se špičkami tehdejší katolické hierarchie. Ve sledovaném období přišel podle záznamů ve svém deníku do styku s osmnácti jedinci, kteří byli součástí církevní elity. Tyto osoby představují celkem 8 % z celkového počtu dvě stě osmdesáti sedmi šlechticů, u nichž jsou známy jimi zastávané úřady.

Tabulka č. 8

Seznam úřadů zastávaných šlechtici kolem Adama mladšího z Valdštejna

	Úřad	páni	rytíři	měšťané	Celkem
Dvorské úřady	Nejvyšší dvorský hofmistr ²³⁴	2			2
	Direktor tajné rady ²³⁵	2			2
	Tajný rada ²³⁶	11		1	13

232 Johann Gotfried Aschhausen-bamberský biskup, Ferdinand-hildesheimský biskup, Giovanni Steffano Ferri-vercellský biskup, Forgach z Ghimescu a Gesce- nitranský biskup, ostříhomský arcibiskup, Jakub Fugger – kostnický biskup, Wolfgang Hausen- řezenský biskup, Melchior Khlesl- vídeňský biskup, Leopold Pasovský – pasovský a štrasburský biskup, Karel Gaudenz Madruzzo- tridentský biskup, Wolfgang Ditrich z Raitenau-salcburský arcibiskup, Jan ze Žíče- vřatslavský biskup.

233 Ondřej Ebersbach-tepelský opat, Julius August Brunšvicko-wolfenbutelský-muhelsteinský opat, Jiří Bertold Pontanus z Breitenfeldu-probošt pražské metropolitní kapituly 1594-1614, Jan Chimarrhaus-litoměřický probošt, Wolfgang Zelender z Prošvic-břevnovský a broumovský opat.

Prezident dvorské rady válečné ²³⁷	2			2
Dvorský válečný rada ²³⁸	4			4
Nejvyšší komorník ²³⁹	1			1
Komorník ²⁴⁰	9	2		11
Nejvyšší dvorský maršálek ²⁴¹	1			1
Prezident říšské dvorské rady ²⁴²	1			1
Prezident dvorské komory ²⁴³	1			1
Rada dvorské komory ²⁴⁴	4			4
Vrchní stříbrný komorník ²⁴⁵		2		2
Nejvyšší štolmistr ²⁴⁶	1			1
Císařský vojenský sekretář ²⁴⁷				1
Císařský mistr sokolník ^{248 112112949}	1			1
Osobní lékař císaře ²⁴⁹				1
Nejvyšší purkrabí ²⁵⁰	1			1
Nejvyšší hofmistr ²⁵¹	2			2

236 Táž, s. 204-208, Heřman Attems, Johann Anton Barvitus, Jindřich Julius Brunšvicko-Wolfenbütelcký, Jakub Breuner, Rudolf Coraduz, Friedrich z Fürstenberka, Ondřej Hannewald z Eckelsdorfu, Jiří Ludvík z Leuchtenberka, Leonard z Meggau, Jan Kryštof Pruskovský z Pruskova, Arnošt z Mollartu, Leopold Stralendorf ze Stralendorfu, Volf Unverzagt.

237 Táž, s. 222, Karel Ludvík ze Sulzu, Jan Mollart z Mollartu.

238 Táž, s. 222-223, Karel Ludvík ze Sulzu, Maxmilián ze Salmu, Bruno z Mansfeldu, Adam z Trauttmansdorfu.

239 Táž, s. 394, Oldřich Desiderius Pruskovský z Pruskova.

240 Táž, s. 397-398, Arnošt Mollart z Mollartu, Fridrich z Fürstenberka, Herman Černín z Chudenic, Štěpán Jiří ze Štemberka, Vilém z Fürstenberka, Karel Ludvík ze Sulzu, Maxmilián ze Salmu, Adam z Trauttmansdorfu, Jáchym z Kolovrat, Volf Vřesovec z Vřesovic, Hertvik Vratislav z Mitrovic.

241. Táž, s. 233, Arnošt Mollart z Mollartu.

242 Táž, s. 209, Jiří Ludvík z Leuchtenberka.

243 Táž, s. 278, Helmhart Jörger z Tolletu.

244 Táž, s. 218-219, Ferdinand Hofmann z Grünpüchelu, Jáchym Hueber, Reinhardt Vilém z Meckbachu, Jan Riedtman.

245 Táž s. 253, Hermann Černín z Chudenic, Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic.

246 Táž, s. 422, Maxmilián ze Salmu 1611-1612.

247 Jiří Kleinstratl 1595-1612.

248 Táž, s. 364, Pavel Della Grangia 1607-1612.

249 Otavio Roboretto.

Zemské úřady Království českého	Nejvyšší maršálek ²⁵²	1			1	
	Nejvyšší komorník ²⁵³	4			4	
	Nejvyšší sudí ²⁵⁴	2			2	
	Nejvyšší kanclér ²⁵⁵	1			1	
	Nejvyšší sudí dvorský ²⁵⁶	2			2	
	Prezident nad apelacemi ²⁵⁷	4			4	
	Komorní prezident ²⁵⁸	3			3	
	Nejvyšší písař ²⁵⁹		1		1	
	Podkomoři ²⁶⁰		1		1	
	Nejvyšší mincmistr ²⁶¹	2	1		3	
	Purkrabí hradeckého kraje ²⁶²		4		4	
	Nejvyšší lovčí ²⁶³	3			3	
	Podkomoři králové ²⁶⁴	3	1		4	
	Královský prokurátor ²⁶⁵		4		4	
	Purkrabí pražského hradu ²⁶⁶		1		1	
	Místosudí ²⁶⁷		3		3	
	Místokanclér ²⁶⁸		1		1	
	Místopísař ²⁶⁹		1		1	
	Funkce v kanceláři české komory	Karlštejnský purkrabí ²⁷⁰	4	5		9
Hejtman německých lén ²⁷¹		2			2	
Sekretář ²⁷²				5	5	
Expeditor ²⁷³				1	1	
Taxátor ²⁷⁴				1	1	
Zemské		Olomoucký biskup ²⁷⁵	1			1

úřady	Zemský hejtman ²⁷⁶	5			5
Markrabství	Nejvyšší soud ²⁷⁷	2			2
moravského	Místosudí ²⁷⁸	4			4
	Nejvyšší hofrychtér ²⁷⁹		1		1
	Nejvyšší písař ²⁸⁰		2		2
	Prokurátor markrabství moravského ²⁸¹		1		1
	Lužické zemské úřady	Lužický fojt ²⁸²	1		
	Slezsko-lužický místokanclér ²⁸³	1			1
Uherské zemské úřady	Uherský palatin ²⁸⁴	1			1
Přisedící	většího zemského soudu ²⁸⁵	14	3		17
	komorního soudu ²⁸⁶	34	20		54
Regionální úřady	Krajský hejtman ²⁸⁷	48	23		71
	Krajský mistrheř ²⁸⁸	14	6		20
	Nejvyšší berník ²⁸⁹	3	3	1	7
	Krajský berník ²⁹⁰				
	Hejtman panství ²⁹¹		4		4

3. 5 Náboženské vyznání osob ve styku s Adamem mladším z Valdštejna

Stanovení konfese u jednotlivých šlechticů je úkolem poměrně obtížným. Je tomu tak proto, že neexistuje žádný pramen z předbělohorského období obsahující soupis urozených osob podle

-
- 250 F. Palacký, Přehled, s. 371, Adam ze Šternberka 1608-1619.
251 Týž, s. 371, Kryštof Popel z Lobkovic 1599-1609, Ferdinand z Donína 1609-1610.
252 Týž, s. 375, Pertold Bohobud z Lipé 1610-1620.
253 Týž, s. 372, Adam ze Šternberka 1602-1608, Volf Novohradský z Kolovrat 1608-1609, Jan Jiří ze Švamberka 1609-1611, Jan Sezima z Ústí 1611-1617.
254 Týž, s. 372, Adam ze Šternberka, Volf Novohradský z Kolovrat.
255 Týž, s. 372, Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic 1599-1628.
256 Týž, s. 375, Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka 1611-1615, Jindřich Matyáš z Thurnu 1616-1618.
257 Týž, s. 372, Kryštof Popel z Lobkovic 1592-1603, Ferdinand z Donína 1603-1609, Jan Zbyněk Zajíc z Házmburka na Budýně 1609-1616, Fridrich z Talmberka 1617.
258 Štěpán Jiří ze Šternberka 1603-1606, Abrahám z Donína 1611, Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka 1612-1618.
259 Týž, s. 373, Jan Klenovský z Klenového 1598-1618.
260 Týž, s. 373, Purkart Točník z Křimic 1603-1618.
261 F. Palacký, Přehled, s. 373. Kryštof Želínský ze Sebusína 1601-1606, Hanibal z Valdštejna 1606-1611, Vilém Vřesovec z Vřesovic 1612-1618.
262 Týž s. 375, Jan Vřesovec z Vřesovic 1592-1603, Kryštof Vratislav z Mitrovic 1603-1605, Adam Hrzán z Harasova 1605-1615, Kašpar Kaplír ze Sulevic 1615-1618
263 Týž, s. 373, Jan Vřesovec z Vřesovic 1594-1603, Václav Vchynský z Vchynic 1603-1606, Vilém Vchynský ze Vchynic 1611-1628.
264 Týž, s. 374, Hertvik Zejdlic ze Šenfeldu 1594-1603, Štěpán Jiří ze Šternberka 1603, Adam starší z Valdštejna 1604-1615, Kryštof Vratislav z Mitrovic 1615-1618.
265 Týž, s. 374, Jakub Menšík z Menštejna 1601-1603, Florián Mejstřícký z Vatikánu 1603-1605, Oldřich Gerštorf z Gerštorfu 1606-1615, Adam Rýzmborský z Janovic 1615-1618.
266 Týž, s. 374, Jan mladší Vratislav z Mitrovic, Jakub Menšík z Menštejna.
267 Týž, s. 376, Zachariáš Kába z Rybňan 1602-1614, Adam Rýzmborský z Janovic 1615, Jindřich Chanovský z Dlouhé Vsi 1617.
268 F. Palacký, Přehled, s. 376. Bohuslav z Michalovic 1612-1617.
269 Týž, s. 376, Jan Bukovanský Pinta z Bukovan 1612-1618.
270 Týž, s. 381, Panský stav-Jáchym Oldřich z Hradce 1602-1604, Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka 1604-1611, Jindřich Matyáš z Thurnu 1611-1615, Jaroslav Bořita z Martinic 1616-1618, rytířský stav-Václav Ples Heřmanský ze Sloupna 1592-1603, Jan Vřesovec z Vřesovic 1603-1605, Kryštof Vratislav z Mitrovic 1605-1612, Ctibor Tiburci Žďárský ze Žďáru 1612-1613, Adam Hrzán z Harasova 1615-1618.
271 Týž, s. 382, Hertvik Zejdlic ze Šenfeldu 1602,-1603, Štěpán Jiří ze Šternberka 1603-1623.
272 Jan Mencil z Kolsdorfu, Pavel Michna z Vacínova, Jan Peldřimovský z Vyškořic, Václav Trost z Tyfentálu, DanielŠkréta Šotnovský ze Závořic.
273 Daniel Netter z Glauchova.
274 Daniel Netter z Glauchova
275 František z Ditrichštejna 1599-1636.
276 Týž, s. 11, Jáchym Haugvic z Biskupic 1598-1602, Ladislav Berka z Dubé 1603-1604/1608- sesazen, Karel z Lichtenštejna 1604-1607, Karel starší ze Žerotína 1608-1614, Ladislav z Lobkovic 1615-1619- sesazen.

víry.²⁹² Z této příčiny nezbyvá při určení konfese jiná cesta než spoléhat na nepřímé doklady jako jsou například mecenát či podpora některého katolického řádu. Celou situaci okolo určování náboženského vyznání znesnadňují četné konverze některých šlechticů, které byly motivované především osobním prospěchem a výhodami spojenými se zastáváním důležitých zemských či dvorských úřadů. Mezi šlechtice, kteří se rozhodli změnit své vyznání z kariérních důvodů je

-
- 277 A. Boček, Přehled s. 12, Maxmilián Lev z Rožmitálu 1606-1613, Vilém z Roupova 1613-1616, Lev Burian Berka z Dubé 1617-1618.
- 278 Týž, s. 12, Smil Osovský z Doubravice 1602-1604, Maxmilián Lev z Rožmitálu 1604-1606, Vilém z Roupova 1613, Lev Burian Berka z Dubé 1617.
- 279 Václav Zahraděcký ze Zahradky 1610-1612.
- 280 Vilém Zoubek ze Zdětína 1601-1608, Jan Čejka z Olbramovic 1608-1618.
- 281 Vilém Munka z Ejvančic 1613-1619.
- 282 Luděk Březina, Mezi králem a stavy, Praha 2016, s. 230, Jindřich Anselm z Promnic 1599-1619.
- 283 Jiří ze Schonaichu 1612-1618
- 284 Jiří V. Thurzo z Bethlenfálvy 1609-1616.
- 285 Petr Mareš, Přisedící většiny zemského soudu Českého království (1542-1620), na habsburských dvorech a na dvoře Fridricha Falckého, *Paginae historiae* 18, 2010, s. 58-62, panský stav-Linhart Colona z Felsu, Fridrich z purkrabí Donína, Jindřich Libštejnský z Kolovrat, Karel Mracký z Dubé, Jan Rudolf Trčka z Lípy, Jindřich Matyáš z Thurnu, Adam ze Šternberka, Jáchym Oldřich z Hradce, Jan Klenovský z Klenového, Jiří z Talmberka, Adam mladší z Valdštejna, Sezima z Vrtby, Hertvik Zejdlíc ze Šenfeldu, Kašpar Melichar ze Žerotína; rytířský stav-Kryštof Vratislav z Mitrovic, Jan Vřesovec z Vřesovic, Ctibor Tiburci Žďárský ze Žďáru
- 286 Týž, *Soupis přisedících komorního soudu Českého království v letech 1527-1620*, Praha 2013, s. 38-159, panský stav-Bohuchval Berka z Dubé, Václav Berka z Dubé, Jaroslav Bořita z Martinic, Linhart Collona z Felsu, Heřman Černín z Chudenic, Ferdinand z Donína, Bohuslav Jáchym Hasištejnský z Lobkovic, Jindřich Libštejnský z Kolovrat, Heral Václav Libštejnský z Kolovrat, Karel Mracký z Dubé, Jan Novohradský z Kolovrat, Volf Novohradský z Kolovrat, Kryštof mladší Popel z Lobkovic, Vilém starší Popel z Lobkovic, Vilém mladší Popel z Lobkovic, Václav Vilém z Roupova, Kryštof Albrecht z Roupova, Jan Sezima ze Sezimova Ústí, Zikmund Smiřický ze Smiřic, Purkart Střela z Rokyc, Jáchym Ondřej Šlik, Adam ze Šternberka, Jan Zdeňek ze Šternberka, Štěpán Jiří ze Šternberka, Petr ze Švamberka, Fridrich Švihovský z Rýzmburka, Fridrich z Talmberka, Jan Rudolf Trčka z Lípy, Adam starší z Valdštejna, Adam mladší z Valdštejna, Radslav starší z Vchynic, Sezima z Vrtby, Jan Zbyněk Zajíc z Házmburka, Ladislav Zejdlíc ze Šenfeldu, Kašpar Melichar ze Žerotína-rytířský stav: Mikuláš Beřkovský ze Šebířova, Fridrich z Bílé, Diviš Černín z Chudenic, Prokop Dvořecký z Olbramovic, Oldřich Gerštorf z Gerštorfu, Václav Chotouchovský z Nebovíd, Zachariáš Kába z Rybňan, Kašpar Kaplír ze Sulevic, Jindřich Kapoun ze Svojkova, Jan Lukavský z Lukavice, Jakub Menšík z Menštejna, Jan Ostrovec z Kralovic, Jindřich Otta z Losu, Mikuláš Španovský z Lisova, Matyáš Štampach ze Štampachu, Kryštof Vratislav z Mitrovic, Vratislav Vratislav z Mitrovic, Jan Vřesovec z Vřesovic, Ctibor Tiburci Žďárský ze Žďáru, Gothard Florian Žďárský ze Žďáru.
- 287 P. Mareš, *Obsazování*, s. 76-158, Vilém Slavata (Boleslavsko, 1603-1604), Abrahám Gerštorf z Gerštorfu (Boleslavsko, 1603-1604), Henyk z Valdštejna (Boleslavsko, 1606-1607), Heral Václav Libštejnský z Kolovrat (Čáslavsko, 1603-1604), Adam starší z Valdštejna (Čáslavsko, 1604-1605), Jan Rudolf Trčka z Lípy (Čáslavsko, 1605-1606), Mikuláš Beřkovský ze Šebířova (Čáslavsko), Adam starší z Valdštejna (Čáslavsko, 1606-1607), Václav Chotouchovský z Nebovíd (Čáslavsko, 1606-1607), Kašpar Melichar ze Žerotína (Čáslavsko, 1607-1608), Kryštof Kapoun ze Svojkova (Hradecko, 1602-1603), Zikmund Smiřický ze Smiřic (Hradecko, 1603-1604), Fridrich Oppersdorf z Oppersdorfu (Hradecko, 1605-1606), Hanibal z Valdštejna (Hradecko, 1606-1607), Jiřík starší Vratislav z Mitrovic (Hradecko, 1606-1607), Jan Kryštof z Valdštejna

možné řadit například Karla z Lichtenštejna a Albrechta z Valdštejna.²⁹³ Na druhé straně je možné se setkat se změnou vyznání, motivovanou vnitřním přesvědčením daného šlechtice nebo jeho pochybností o opravdovosti svojí víry. Dokladem pro toto tvrzení je například korespondence, ve které daný jedinec vysvětluje důvody své konverze. Takto obhajoval svoji konverzi ke katolické víře například Vilém Slavata,²⁹⁴ který v dopisech svému otci Adamu Slavatovi odhalil důvody svého rozhodnutí přestoupit od Jednoty bratrské ke katolické církvi.

(Hradecko, 1607-1608, 1613-1614, 1615-1616), Rudolf Štubenberk ze Štubenberka (Hradecko, 1608-1609, 1611-1612, 1614-1615, 1616-1617), Jan Bezručický z Kolovrat (Chrudimsko, 1603-1604), Jan Lukavský z Lukavice (Chrudimsko, 1603-1604), Karel Záruba z Hustiřan (Chrudimsko 1604-1605), Jiřík Gerštorf z Gerštorfu (Chrudimsko, 1604-1605, 1607-1608), Purkart Střela z Rokyc (Chrudimsko, 1613-1614, 1615-1616), Petr Karel Holický ze Šternberka (Kouřimsko, 1603-1604), Jan Ostrovec z Kralovic (Kouřimsko, 1603-1604, 1607-1608, 1609-1610, 1614-1615), Karel Mrácký z Dubé (Kouřimsko, 1604-1605, 1606-1607, 1607-1608, 1610-1611, 1616-1617), Jeroným Čejka z Olbramovic (Kouřimsko, 1604-1605, 1606-1607), Zikmund Smiřický ze Smiřic (Kouřimsko, 1605-1606), Přeč Hodějovský z Hodějova (Kouřimsko, 1606-1607, 1608-1609), Oldřich Holický ze Šternberka (Chrudimsko, 1615-1616), Adam mladší z Valdštejna (Litoměřicko, 1603-1604), Jan Zbyněk Zajíc z Házmburka (Litoměřicko, 1604-1605, 1607-1608), Jan Sezima ze Sezimova Ústí (Litoměřicko 1605-1606), Václav Vilém z Roupova (Litoměřicko 1606-1607, 1608-1609), Vilém mladší z Lobkovic (Litoměřicko, 1609-1610, 1613-1614), Ladislav Zejdlíc ze Šenfeldu (Litoměřicko, 1615-1616), Vilém z Lobkovic (Plzeňsko, 1604-1605, 1606-1607), Jiří Petr ze Švamberka (Plzeňsko, 1605-1606) Petr ze Švamberka (Plzeňsko, 1607-1608, 1615-1616), Václav mladší Vratislav z Mitrovic (Podbrdsko 1604-1605), Jaroslav Libštejnský z Kolovrat (Podbrdsko, 1606-1607, 1608-1609), Oldřich Bechyně z Lažan (Podbrdsko, 1614-1615), Václav starší Vratislav z Mitrovic (Podbrdsko, 1615-1616), Zdeňk Vratislav z Mitrovic (Podbrdsko, 1616-1617), Matouš Děpolt z Lobkovic (Prácheňsko, 1605-1606), Fridrich Švihovský z Rýzmburka (Prácheňsko, 1606-1607, 1608-1609), Jindřich Libštejnský z Kolovrat (Prácheňsko, 1609-1610, 1612-1613), Vilém z Landštejna (Rakovnicko, 1603-1604, 1605-1606), Jaroslav Bořita z Martinic (Slánsko 1602-1603, 1604-1605, 1606-1607), Gothard Florian Žďárský ze Žďáru (Slánsko 1602-1603), Fridrich z Donína (Slánsko, 1603-1604, 1608-1609), Ctibor Tiburci Žďárský ze Žďáru (Slánsko, 1603-1604, 1605-1606).

288 P. Mareš, Krajské mustrunky, s. 314-320, Bechyňsko-panský stav: Fridrich Míčan z Klinštejna a Roztok (1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), Boleslavsko-panský stav: Karel z Vartemberka (1602, 1604, 1605/1, 1605/2), Zdeňk Libštejnský z Kolovrat (1609-1610), rytířský stav: Jiří Vančura z Řehnic (1602, 1604, 1605/1, 1605/2), Čáslavsko-panský stav: Adam starší z Valdštejna (1604, 1605/1, 1605/2, 1606), Heral Václav Libštejnský z Kolovrat (1609-1610), Hradecko-panský stav: Albrecht Křínecký z Ronova (1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606, 1609-1610) Chrudimsko-Jan Bezručický z Kolovrat (1602), Diviš Lacembok Slavata (1604, 1605/1, 1605/2, 1606), rytířský stav-Jiří Gerštorf z Gerštorfu (1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), Kouřimsko-panský stav - Karel Mrácký z Dubé (1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), rytířský stav-Jeroným Čejka z Olbramovic (1602, 1604, 165/1, 1605/2, 1606) Litoměřicko-panský stav-Zikmund z Vartemberka (1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), rytířský stav-Adam Hrzán z Harasova 1604, 1605/1, 1605/1, 1606, Václav Kaplír ze Sulevic (1609-1610), Podbrdsko - rytířský stav-Václav mladší Vratislav z Mitrovic 1609-1610, Prácheňsko-panský stav-Matouš Děpolt z Lobkovic (1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606, 1609-1610), Slánsko-panský stav-Jan Novohradský z Kolovrat (1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), Vilém mladší Popel z Lobkovic (1609-1610), Žatecko-panský stav-Linhart Collona z Felsu (1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606).

289 Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu 11, Praha 1910, s. 288. Roku 1605 Adam mladší z Valdštejna-panský stav, Jiří Heidelius z Rasenštejna-měšťan Starého Města pražského. Jan Bedřich Novák, Sněmy, s. 681-682. Roku

1611 panský stav-Adam mladší z Valdštejna, Vilém starší z Lobkovic, Jáchym Ondřej Šlik z Pasoun a Holejče, rytířský stav-Diviš Černín z Chudenic, Jindřich Otta z Losu, Bohuslav z Michalovic.

290 Sněmy české 11, s. 288.

Poukazoval na teologickou nejednotnost uvnitř nekatolických církví. Dále se odvolával na apoštolskou posloupnost a starobylost katolické nauky, která byla podle jeho mínění přijata od samého Ježíše Krista.²⁹⁵ Podobně tomu bylo v případě Gundakara z Lichtenštejna, u něhož vedlo ke zřeknutí se luteránství a přijetí katolicismu jeho zevrubné zkoumání jednotlivých křesťanských konfesí a studium bible, které ho přimělo k přesvědčení o pravdivosti a převaze katolického náboženství nad luteránskou vírou.²⁹⁶

Obecné je možné konstatovat, že území Království českého bylo v předbělohorském období z náboženského hlediska poměrně rozmanité. Mezi českou šlechtou se v předbělohorské době hlásilo ke katolictví zhruba 25 % příslušníků panského stavu.²⁹⁷ V případě rytířů to bylo necelé 1 %.²⁹⁸ Nekatolíci značně převyšovali stoupence katolické víry. Katolíci tvořili jen menšinu obyvatelstva Čech, cca 15 % z celkového počtu. Zbytek tvořili nekatolíci.²⁹⁹ Ti byli rozděleni do tří hlavních proudů. Prvním z nich byl staroutravismus, který postupně splýval s katolicismem. Druhý novoutravismus měl tendence se luteranizovat. Jako třetí proud je možné označit příznivce Jednoty bratrské. Tato církev měla značně ztížené postavení, protože byla zakázaná svatojakubským mandátem,³⁰⁰ jehož platnost obnovil císař Rudolf II. v roce 1602.³⁰¹ Náboženská otázka se znovu stala ožehavým politickým tématem za bratrské krize, kdy císař vydal roku 1609 Majestát na náboženskou svobodu pro Království české. Tento krok, jenž se setkal s nelibostí u

291 Aulner z Birkenfelsu, Ondřej Prušák z Ostěšova, Mikuláš Gerštorf z Gerštorfu, Šimon Redelfester z Vilderšdorfu.

292 Otázku náboženského vyznání částečně objasňuje T. V. Bílek, *Dějiny*, s. 157-941.

293 T. Winkelbauer, *Konfese*, s. 491.

294 K němu blíže Josef Hrdlička, *Konflikt jindřichohradeckých měšťanů s Vilémem Slavatou v pamětech Jiříka ze Kře*, *Jihočeský sborník historický* 69-70, 2001, s. 188-208.

295 T. Winkelbauer, *Konfese*, s. 517.

296 *Týž*, s. 524-526.

297 Jiří Just, *9.7. 1609 - Rudolfův Majestát světa a stíny náboženské svobody*, Praha 2009, s. 11.

298 *Týž*, s. 11.

299 *Týž*, s. 10.

300 Blíže k tématu Julius Glücklich, *Mandát proti Bratřím z 2. září 1602 a jeho provádění v letech 1602-1604*, *VKČSN* 1904, s. 1-28.

301 J. Just, *Rudolfův Majestát*, s. 10-11.

části české radikální katolické šlechty,³⁰² byl mimo jiné motivován hrozbou, aby se čeští stavové Rudolfa II. nezřekli a neuznali jeho bratra Matyáše následně českým králem.³⁰³

Království české se stalo počátkem 17. století kolbištěm ostrých konfesních sporů, jež vyvrcholily roku 1618 pražskou defenestrací a následným stavovským odbojem.³⁰⁴ Živnou půdou pro tyto konflikty byla postupná rekatolizace probíhající už od druhé poloviny 16. století. Tento proces se projevoval postupným obsazováním zemských úřadů přesvědčenými katolíky loajálními habsburské vládnoucí dynastií. Jako příklad je možné uvést dosazení vyhraněného katolíka Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic do čela české dvorské kanceláře v roce 1599.³⁰⁵ Ze zjištěných údajů je možné vyvodit závěr, že se Adam mladší z Valdštejna, ač sám katolík, pohyboval v konfesně rozmanité společnosti. Tato skutečnost byla dána jeho rodinným prostředím, které bylo převážně nekatolické. Toto tvrzení je možné doložit skutečností, že obě Valdštejnovy manželky byly nekatolického vyznání. Manžel Valdštejnovy sestry Kateřiny, císařský rada Smil Osovský z Doubravice, byl příznivcem Jednoty bratrské. Stejně tomu bylo v případě Karla staršího ze Žerotína, který byl od roku 1614 druhým manželem Valdštejnovy sestry Kateřiny.³⁰⁶ Také on se hlásil k Jednotě bratrské. Kromě toho, že Karel starší ze Žerotína byl Adamův švagr, měl na starosti poručnictví nad jeho druhou chotí Johanou Emílií ze Žerotína, která se rovněž hlásila k Jednotě bratrské. Z těchto výše popsaných skutečností je jasné, že Valdštejn musel v náboženských otázkách zastávat umírněná stanoviska vůči ostatním konfesím. Tento postoj byl nucen změnit po roce 1627, kdy bylo na základě Obnoveného zřízení zemského

302 Dokladem tvrzení je skutečnost, že nejvyšší kancléř Království českého radikální katolík Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic odmítl majestát kontrasignovat. Místo něj dokument kontrasignoval nejvyšší purkrabí Království českého Adam ze Šternberka.

303 J. Just, *Rudolfův Majestát*, s. 70-71.

304 Blíže k tématu Radek Fukala, *Třicetiletá válka, nebo všeobecný evropský konflikt 17. století? Otázky, úvahy a problémy*, České Budějovice 2012.

305 Václav Bůžek-Rostislav Smíšek (edd.), *Habsburkové. Země Koruny české ve středoevropské monarchii 1526-1740*, Praha 2017, s. 384.

306 M. Koldinská-P. Mařa (edd.), *Deník*, s. 369.

povoleno pouze katolické vyznání.³⁰⁷ Sám však na svých panstvích nepronásledoval vyznavače nekatolických konfesí nikterak horlivým způsobem. O tom svědčí fakt, že se ve svém deníku pouze v jednom případě zmínil o represích vůči svým nekatolickým poddaným v pobělohorském období.³⁰⁸

Co se týče celkového zastoupení jednotlivých vyznání mezi osobami, které pěstovaly s Valdštejnem kontakty, je situace následující. Z celkového počtu osmi set šesti jedinců, kteří byli ve styku s Valdštejnem, se podařilo náboženské vyznání určit pouze u sto patnácti z nich. To odpovídá 14, 27 % z celkového počtu všech zmiňovaných osob ve Valdštejnově okolí. Do tohoto počtu nejsou zahrnuti duchovní, vyslanci cizích zemí u císařského dvora, lantkrabata, členové panovnických rodů a jedinci, u nichž se nepodařilo stanovit stupeň šlechtictví. Celkem bylo zjištěno čtyřicet devět katolíků v panském stavu. To je 15, 91 % ze všech pánů. U rytířů je situace zcela odlišná, tam bylo nalezeno jen deset katolíků, což je pouze 6, 33 % rytířů. Mezi měšťany byl nalezen jediný stoupenec katolické víry. Byl jím Jiří Heidelius z Rasenštejna.

Ohledně nekatolických vyznání je situace o trochu jiná. V případě luteránství jsou mezi Valdštejnovými kontakty čtyři stoupeneci této víry. Všichni jsou příslušníky panského stavu. Představují celkem 1,30 % panstva mezi Valdštejnovými kontakty. Pokud jde o vyznavače učení Jednoty bratrské, je možné konstatovat, že jejími přívrženci bylo sedm pánů a šest rytířů v kontaktech s Valdštejnem. To znamená, že v panském stavu se nacházelo 2,27 % příznivců bratrského učení, kteří byli ve styku s Valdštejnem. Mezi rytíři tento podíl činil 3, 80 %. U měšťanů nebyla bratrská víra zjištěna ani v jednom případě. Zbývá pojednat ještě o skupině ostatních nekatolíků, u nichž se nepodařilo dohledat, jakou víru přesně vyznávali. Tito jedinci jsou vedení pod označením vyznání nekatolické blíže neurčené.

307 Jiří Mikulec, 31.7.1627-rekatolizace šlechty v Čechách, Praha 2005, s. 6.
308 M. Koldinská-P. Mařa (edd.), Deník, s. 26.

Ve sledovaném období bylo nalezeno celkem dvacet pět příslušníků panského stavu, kteří zjevně nebyli katolického vyznání, ale jejich konfesi se nepodařilo přesně určit. Jejich počet tak v dané době činil 13,31 %. V rytířském stavu bylo celkem deset takových jedinců. Jednalo se o 6,33 % zástupců tohoto stavu. Mezi měšťany šlo o tři osoby, což činilo 75 % měšťanů, u nichž se podařilo určit konfesi. Tento překvapivý údaj je dán velmi nízkým počtem měšťanů mezi Valdštejnovými kontakty.

Tabulka č. 9

Náboženské vyznání osob udržujících kontakty s Adamem mladším z Valdštejna

Konfese	Páni	Páni %	Rytíři	Rytíři %	Měšťané	Měšťané %

Katolická	49 ³⁰⁹	13,31 %	10 ³¹⁰	6,33 %	1 ³¹¹	25 %
Luterská	4 ³¹²	1,30 %	0	0 %	0	0 %
Nekatolická blíže neurčená	18 ³¹³	13,31 %	10	6,33 %	3 ³¹⁴	75 %
Jednota bratrská	7 ³¹⁵	2,27 %	6 ³¹⁶	3,80 %	0	0 %

- 309 Adolf z Althanu, (T. Winkelbauer, *Konfese*, s. 533-534), Zbyněk Berka z Dubé, Ladislav Berka z Dubé, Lev Burian Berka z Dubé (Týž, s. 480), Jan Bezdrůžický z Kolovrat, Jaroslav Bořita z Martinic (V. Bůžek, *Šlechta*, s. 170), Maxmilián z Ditrichštejna, Pavel z Ditrichštejna (T. Winkelbauer, s. 498), Ferdinand purkrabí z Donína, Jan Oldřich z Eggenberka (T. Winkelbauer, *Konfese*, s. 502), Fridrich z Fürstenberka, Jáchym Albík z Fürstenberka, Vilém z Fürstenberka, Vratislav z Fürstenberka, Marta Polyxena z Fürstenberka, Polyxena z Fürstenberka, Anna Fürstenberka z Archu, Alžběta Fürstenberská z Pernštejna (M. Starý, *Cizozemci*, s. 689), Ondřej Hannewald z Eckelsdorfu (T. V. Bílek, *Dějiny*, s. 420), Jáchym Haukvic z Biskupic (F. Hrubý, *Moravská šlechta*, s. 146), Kateřina Hradecká rozená z Montfortu (Miroslav Novotný, *Jindřichohradecká kolej Tovaryšstva Ježíšova v letech 1594-1618* s. 375), Jan Horský z Grunfeldu (T. V. Bílek, *Dějiny* s. 410), Jiří Zikmund z Lamberka (T. Winkelbauer, *Konfese*, s. 485), Karel z Lichtenštejna (Týž, s. 498), Gundakar z Lichtenštejna, (Týž, s. 526), Vilém starší Popel z Lobkovic, Adam Havel Popel z Lobkovic, Ladislav starší Popel z Lobkovic, Vilém starší Popel z Lobkovic, Oldřich Felix z Lobkovic, Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic, Kryštof mladší z Lobkovic, Polyxena z Lobkovic (Týž, s. 482), Fridrich z Oppersdorfu, Vajkart ze Salmu (F. Hrubý *Moravská šlechta*, s. 146), Lucie Otýlie Slavatová z Hradce, Vilém Slavata (T. V. Bílek, s. 516), Anna Marie Pernštejnská de Mendoza, (Týž, s. 480), Leonard Helfrid z Meggau, Ferdinand z Meggau (Týž, s. 486), Jan Kryštof z Puchheimu, (Týž, s. 528-529), Pavel Sixt Trautson (A. Sedláček, *Rozvržení sbírek*, s. 15), Adam ze Šternberka (J. Just, *Rudolfův Majestát*, s. 11), Wolfgang Rumpf z Wuelrosu (V. Bůžek-R. Smíšek, *Habsburkové*, s. 384), Rudolf z Valdštejna, Maxmilián z Valdštejna, Pertold z Valdštejna, Vladislav z Valdštejna, Albrecht z Valdštejna (T. Winkelbauer, *Konfese*, s. 504).
- 310 Diviš Černín z Chudenic, Herman Černín z Chudenic (Josef Petráň, *Staroměstská exekuce*, Praha 2004, s. 89), Zachariáš Kába z Rybňan, (T. V. Bílek *Dějiny*, s. 224), Jan Klenovský z Klenového, Vilém Klenovský z Klenového (Týž, s. 267), Felix Mošovský z Moravičína, Purkart Točník z Křimic (Týž, s. 677), Bohuchval Valkoun z Adlaru, (Týž, s. 900), Jan Voračický z Paběnic, (Týž, s. 891), Florian Gothart Žďárský ze Žďáru. (Týž, s. 941).
- 311 Jiří Heidelberg z Rasenštejna (M. Koldinská-P. Mařa (edd.) *Deník*, s. 349).
- 312 Linhart Colonna z Felsu, Jindřich Julius Brunšvický, Jáchym Ondřej Šlik z Pasoun a Holejče, Jindřich Matyáš z Thurnu (Jiří Just, *Luteráni v českých zemích v proměnách staletí*, Praha 2009, s. 91).
- 313 Jan Melichar Bořita z Budče (Jiří Brňovjak, *Kryštof Bernard Skrbenský z Hřiště-Paměti hornoslezského barokního šlechtice*, Ostrava 2015, s. 165-167), Jiří Fridrich z Hohenlohe, Kraft z Hohenlohe (T. V. Bílek, *Dějiny*, s. 157-158), Fridrich z Kounic, Karel z Kounic, Ludmila Kounicová rozená z Roupova (F. Hrubý, *Moravská šlechta*, s. 143), Jan Bernart z Kunovic, Jetřich z Kunovic, Albrecht Sedlnický z Choltic, Bedřich Sedlnický z Choltic, Petr Sedlnický z Choltic (Týž, s. 144), Vít Jindřich z Thurnu (Týž, s. 145), Karel Mráček z Dubé (Týž, s. 378) Erazim ze Starhembergu (T. Winkelbauer, *Konfese*, s. 538), Jan Jiří ze Švamberka, Henyk z Valdštejna (T. V. Bílek, *Dějiny*, s. 832), Alžběta Brtnická z Valdštejna (M. Koldinská-P. Mařa, *Deník* (edd.), s. 191), Kryštof z Valdštejna, (T. V. Bílek, *Dějiny* s. 835), Kateřina Žerotínová rozená z Valdštejna (Týž, s. 145).
- 314 Václav Bartoloměj Mágrle ze Sobišku, Daniel Škréta Šotnovský ze Závořic, Tomáš Teufel z Zeilberka (Týž, s. 675).
- 315 Petr Vok z Rožmberka (Jaroslav Pánek, *Petr Vok z Rožmberka-život renesančního kavalíra*, Praha 2010, s. 17), Adam Slavata z Chlumu, Smil Osovský z Doubravice, Karel starší ze Žerotína (Tomáš Knoz, *Karel starší ze*

4. Závěr

Předkládaná bakalářská práce se zabývala sítí sociálních vazeb Adama mladšího z Valdštejna v době mezi roky 1602-1617. Zkoumány byly následující oblasti v souboru šlechticů, kteří byli ve styku s Valdštejnem. Jednalo se o stavovské rozvrstvení kontaktů. Dále o jejich majetkové zázemí, na které navázala krajská příslušnost. Poté následovala kariéra a náboženské vyznání.

Ohledně stavovského rozložení Valdštejnových kontaktů je možné konstatovat tato zjištěná fakta. Celkem bylo zkoumáno osm set šest osob. Mezi jeho kontakty měli převahu šlechtici, kteří patřili k panstvu. Jejich podíl na celkové skladbě Valdštejnovy sítě kontaktů v té době činil téměř 38 %. Naproti tomu v případě rytířstva šlo o necelých 20 %. V menší míře se ve Valdštejnově blízkosti nacházeli měšťané, kterých bylo 2, 48 %. Kromě domácí šlechty bylo možné se setkat s příslušníky říšské šlechty. Jednalo se konkrétně o říšská knížata, která představovala 0,25 %. Dalšími zástupci říšské šlechty byla říšská hrabata, představující 3,23 % kontaktů, a říšští svobodní páni, jejichž procentuální zastoupení bylo 0,62 %. Existovala taktěž úzká skupina lantkrabat tvořící 0,62 %. Členové vládnoucích dynastií měli podíl na struktuře Valdštejnových kontaktů ze 3,72 %. Celkem u 33 % jedinců se nepodařilo určit jejich stavovskou příslušnost.

V případě majetku vlastněného šlechtici ve styku s Valdštejnem se podařilo určit podle údajů berních rejstříků jeho výši celkem u 56,80 % z nich. Přičemž byla použita kategorizace majetku podle Aloise Míky. Podařilo se zjistit následující fakta. Majetek spadající rozsahem do kategorie

Žerotína-don Quichote v labyrintu světa, Praha 2008, s. 250), Ladislav Velen ze Žerotína, Jan Diviš ze Žerotína, (Týž, Karel, s. 16), Johanna Emílie Valdštejnská ze Žerotína (P. Mařa, Aristokratické rezidence, s. 563).
316 Prokop Dvořecký z Olbramovic, Václav Budovec z Budova, Kašpar Kaplíř ze Sulevic (J. Petráň Staroměstská exekuce, s. 89), Jeroným Makovský z Makové, Jan Albrecht Pětipeský z Chyš a Egerberku, Václav Šťastný Pětipeský z Chyš a Egerberku (Miroslav Žitný (ed.). Korespondence Šťastného Václava Pětipeského z Chyš a Egerberku, České Budějovice 2015, s. 11).

A vlastnilo osmdesát šest šlechticů. Z toho šlo ve třiceti devíti případech o pány a ve čtyřiceti sedmi o rytíře. V jednom případě se podařilo dohledat majetek měšťana ve výši A 2. Šlo o Jiřího Heidelia z Rasenštejna, jež přiznal roku 1603 majetek na Bechyňsku. Majetek kategorie B vlastnilo sedmdesát devět jedinců. V padesáti čtyřech případech to byli páni a ve dvaceti pěti rytíři. Ohledně majetku, který svým rozsahem spadá do kategorie C, bylo zjištěno, že jej vlastnilo celkem dvacet dva osob. Z toho byli pouze tři rytíři, jmenovitě Mikuláš z Bubna, Jiří Hodický z Hodic a Adam Zilvár z Pilníkova. Majetkem tohoto rozsahu disponoval též pražský arcibiskup Jan Lohelius. Největší majetek, který je označován písmenem D, vlastnilo celkem dvacet sedm šlechticů. Šlo ve dvaceti dvou případech o pány. Ve dvou případech o rytíře, kterými byli Adam Hrzán z Harasova a Jan Vostrovec z Kralovic. Kromě toho byl ještě takovýto rozsah majetku zjištěn u tepelského opata Ondřeje Ebersbacha a olomouckého biskupa Františka z Ditrichštejna, který byl v té době nejbohatším mužem Markrabství moravského. Posledním duchovním, který vlastnil majetek odpovídající kategorii D, byl břevnovský a broumovský opat Wolfgang Zelender z Prošvic.

Co se týká stanovení krajské příslušnosti, je důležité zmínit, že zde podobně jako v předchozí podkapitole sehrály důležitou úlohu berní rejstříky. Na základě údajů o počtu osedlých byla u daného šlechtice stanovena jeho krajská příslušnost. V průběhu výzkumu byly učiněny následující závěry. Nejvíce šlechticů žilo na Bechyňsku, Boleslavsku, Kouřimsku a Slánsku. Šlo o šedesát devět šlechticů, kteří měli styky s Adamem mladším z Valdštejna. Z nich bylo třicet osm pánů a třicet jedna rytířů. Méně početné zastoupení měli šlechtici pocházející z Hradecka, Chrudimska a Prácheňska. Jednalo se celkem o třicet sedm šlechticů. Z toho bylo dvacet tři pánů a čtrnáct rytířů. Nejméně osob ve styku s Valdštejnem žilo na Čáslavsku, Plzeňsku, Podbrdsku,

Rakovnicku, Vltavsku a Žatecku. V těchto krajích mělo bydliště třicet tři šlechticů. Specifickým rysem těchto oblastí je fakt, že v nich většinou převládají rytíři. Vyjimkami jsou Čáslavsko a Žatecko, kde toto pravidlo neplatí. Celkem v těchto oblastech žilo dvacet jedna rytířů a dvanáct pánů. Rytíři tedy pány převyšovali takřka o dvě třetiny. Část šlechticů měla svá sídla na Moravě; šlo o dvacet šest pánů a šest rytířů.

Pokud jde o kariéru šlechticů ve Valdštejnově okolí, je možné konstatovat následující zjištěné skutečnosti. Největší část šlechticů se realizovala v zemských vládách Království českého a Markrabství moravského. Šlo celkem o více než 50 % šlechticů, u nichž se podařilo zjistit jimi zastávané úřady. Přičemž byl zjištěn rozdíl mezi pány a rytíři, který tkvěl v tom, že páni zastávali ve většině případů nejvyšší pozice v obou zemských vládách. Rytíři se uplatňovali převážně v místouřadech. Vyjimkou z tohoto pravidla představoval úřad královského prokurátora v Království českém, jenž zastávali ve sledovaném období výhradně rytíři. Vzácně bylo možné najít zemské úředníky jiných zemí patřících do habsburského soustátí. Konkrétně šlo o lužického fojta Jindřicha Anselma z Promnic, slezsko-lužického místokancléře Jiřího ze Schonaichu a uherského palatina Jiří V. Thurzo z Bethlenfálvy. Na druhém místě, co se procentuálního zastoupení týče, je kariéra na krajské úrovni. Zde se uplatnilo téměř 25 % šlechticů zmiňovaných na stránkách Valdštejnova deníku. Přičemž nejčastěji se jednalo o úřad krajského hejtmána a mustrhera. Po něm následovali berníci a výběřčí posudného. Až na třetím místě je kariéra dvorská. Tento údaj je poněkud překvapivý s přihlédnutím k tomu, že císařský dvůr sídlil do roku 1612 v Praze. Skutečnost je nicméně taková, že u císařského dvora se uplatnilo jen necelých 13 % šlechticů, kteří byli ve styku s Valdštejnem. Jako poslední byla zjišťována kariéra v církevních strukturách. Zde se uplatnilo kolem 12 % šlechticů, kteří zastávali funkce biskupů, arcibiskupů, opatů klášterů či proboštů významných kapitul.

Zkoumání náboženského vyznání bylo poněkud nesnadným úkolem. Je tomu tak z důvodu neexistence pramene, který by evidoval konfesi u jednotlivých šlechticů. Z této příčiny bylo nutné spoléhat se při stanovení víry na určité indicie jako např. studium dětí šlechtice v bratrské škole. Dalším významným vodítkem, jehož prostřednictvím se podařilo určit vyznání v případě některých šlechticů, je odborná literatura. Zvláště cenné jsou v tomto směru práce Tomáše Václava Bílka a Františka Hrubého, které se staly hlavním zdrojem poznání konfesního rozvrstvení Valdštejnových kontaktů.

V rámci výzkumu byla zjištěna tato fakta ohledně konfese ve šlechtickém prostředí. Co se týká procentuálního zastoupení jednotlivých konfesí, je značný rozdíl mezi katolíky a nekatolíky, u kterých se nepodařilo přesně stanovit, o jakou víru se jedná. Tento rozdíl je v tom, že v případě pánů je katolíků 15,91 %, tak u rytířů to je 6,33 %. Mezi měšťany je 75 % nekatolíků a 25 % katolíků. Tento poměr je způsoben tím, že se náboženské vyznání podařilo dohledat jen u čtyř z nich. Z toho jsou tři nekatolíci a jeden katolík. Minimálně jsou zastoupeni luteráni, kterých je pouze 1,30 %. Jde celkem o čtyři šlechtice panského stavu. O více bylo zjištěno vyznavačů bratrského učení. U panského stavu šlo o 3,80 % zatímco v případě rytířů to bylo 2,27 %.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny vydané

Brňovjak, Jiří (ed.), Kryštof Bernard Skrbenský z Hřiště-paměti hornoslezského barokního šlechtice, Ostrava 2015.

Hausenblasová, Jaroslava (ed.), Der Hof Kaiser Rudolfs II. Eine Edition der Hofstaatverzeichnisse 1576-1612, Praha 2002.

Kameníček, František, Prameny ke vpádům Bočkajovců na Moravu a k ratifikaci míru vídeňského, Praha 1894.

Koldinská, Marie-Mat' a, Petr (edd.), Deník rudolfinského dvořana. Adam mladší z Valdštejna 1602-1633, Praha 1997.

Kubeš, Jiří (ed.), Kryštof Václav z Nostvic. Deník z cesty do Nizozemí r. 1705, Praha 2004.

Marat, František Xaver, Soupis poplatnictva 14 krajův Království českého roku 1603, Praha 1898.

Novák, Jan Bedřich (ed.), Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu, XV/1-2, Praha 1910.

Pánek, Jaroslav (ed.), Jan Zajíc z Házmburka-Sarmacie aneb zpověď českého aristokrata, Praha 2007.

Pazderová, Alena (ed.), Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperatorem 1592-1628. Tomus IV., Epistulae et acta Antonii Caetani 1607-1611. Pars IV., September 1608 - Junius 1609, Praha 2013

Pešák, Václav, Berní rejstříky z roku 1544 a 1620, Praha 1953.

Sedláček, August, Rozvržení sbírek berní roku 1615, Praha 1869.

Žitný, Miroslav (ed.), Korespondence Šťastného Václava Pětipeského z Chyš a Egerberku, České Budějovice 2015 (= Prameny k českým dějinám 16.-18. století).

Literatura

Bílek, Tomáš V., Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618 I-II, Praha 1882-1883.

Březina, Luděk, Mezi králem a stavy-dolnolužické zemské fojtství v letech 1490-1620, Praha 2016.

Boček, Antonín, Přehled knížat a markrabat i jiných nejvyšších důstojníků zemských v Markrabství moravském, Brno 1850.

Bůžek, Václav, Úvěrové podnikání nižší šlechty v předbělohorských Čechách, Praha 1989.

Bůžek, Václav, Nižší šlechta v politickém systému a kultuře předbělohorských Čech, Praha 1996.

Bůžek, Václav-Hrdlička, Josef a kol., Dvory velmožů s erbem růže. Všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce, Praha 1997.

Bůžek, Václav-Král, Pavel (edd.), Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku, České Budějovice 1999, (Opera historica 7).

Bůžek, Václav, Šlechta ze zemí Koruny české na habsburských dvorech v předbělohorském století, Opera historica 10, 2003, s. 153-189.

Bůžek, Václav, Ein Bruderzwist im Haus Habsburg, České Budějovice 2010 (= Opera historica 14).

Bůžek, Václav-Marek, Pavel, Smrt Rudolfa II., Praha 2015.

Bůžek, Václav-Koreš, František-Mareš, František-Žitný, Miroslav, Rytíři renesančních Čech ve válkách, Praha 2016.

Bůžek, Václav-Smíšek, Rostislav (edd.), Habsburkové-Země Koruny české ve středoevropské monarchii, Praha 2017.

Fukala, Radek, Třicetiletá válka, nebo všeobecný evropský konflikt 17. století? Otázky, úvahy a problémy, České Budějovice 2012.

Gaži, Martin-Fučíková, Eliška-Lavička, Roman (edd.), Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, České Budějovice 2011.

Gindely, Antonín, Dějiny českého povstání léta 1618, I-IV díl, Praha 1870-1880.

Glücklich, Julius, Mandát proti Bratřím z 2. září 1602 a jeho provádění v letech 1602-1604, Věstník královské české společnosti nauk 1904, s. 1-28.

Hrdlička, Josef, Konflikt jindřichohradeckých měšťanů s Vilémem Slavatou v pamětech Jiříka ze Kře, Jihočeský sborník historický 69-70, 2001, s. 188-208.

Hrejsa, Ferdinand, Česká konfese její vznik podstata a dějiny, Praha 1912.

Hrubý, František, Moravská šlechta r. 1619, její majetkové poměry a

náboženské vyznání, Časopis matice moravské, 46, 1922, s. 107-169.

Janáček, Josef, Rudolf II. a jeho doba, Praha 1987 2014.

Just, Jiří 9.7- Rudolfův Majestát světla a stíny náboženské svobody, Praha 2009.

Just, Jiří, Luteráni v českých zemích v proměnách staletí, Praha 2009.

Kočič, Jozef, Alžběta Bathoryová a palatin Thurzo, Martin 1981.

Knoz, Tomáš, Karel starší ze Žerotína don Quichote v labyrintu světa, Praha 2008.

Knoz, Tomáš, 1618. České povstání jako evropská krize, in: Osmičky. Osudová výročí českých a československých dějin končící na jednu číslici, Praha 2018.

Krofta, Kamil, Majestát Rudolfa II., Praha 1909.

Koldinská, Marie, Svět Adama mladšího z Valdštejna optikou jeho deníků (Příspěvek ke každodennosti a mentalitě renesančního aristokrata),

Folia historica bohemica, 18, 1997, s. 121-142.

Koldinská, Marie, Pražská a vídeňská každodennost očima nejvyššího purkrabího,
Opera historica,

7, 1999, s. 559-574.

Koldinská, Marie, Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic: Cesta intelektuála k popravišti, Praha 2004.

Koldinská, Marie, Každodennost renesančního aristokrata, Praha-Litomyšl 2004.

Kortus, Oldřich, Saské vojsko a Každodenní život v letech 1631-1632, Sborník archivních prací 63, 2013, s. 3-65.

Kučera, Jan P, Stavovská opozice v Čechách a volba Ferdinanda Štýrského českým králem, *Studia Comeniana et historica* 14, 1984, s. 5-42.

Marek, Pavel, La embajada española et la corte imperial 1558-1641. Figuras de los embajadores y estrategias clientelares, Praha 2013.

Mareš, Petr, Obsazování úřadu krajského hejtmana v předbělohorském období a soupis krajských hejtmanů na základě dochovaných seznamů z let 1563/1564-1616/1617, Praha 2009.

Mareš, Petr, Přisedící většího zemského soudu Českého království (1542-1620), na habsburských dvorech a na dvoře Fridricha Falckého, *Paginae historiae* 18, 2010, s. 7-62.

Mareš, Petr, Soupis přisedících komorního soudu Českého království v letech 1527-1620, Praha

2013.

Mareš, Petr, Krajské muštrunky a krajščí muštrheři v organizaci vojenské správy předbělohorských Čech (1565-1618), Praha 2013.

Mareš, Petr, Zemský soud větščí 1541-1620 (personální obsazení), Praha 2014.

Mařa, Petr, Soumrak venkovských rezidencí. „Urbanizace“ české aristokracie mezi stavovstvím a absolutismem. Opera historica, 7, 1999, s. 139-162.

Mařa, Petr, Svět české aristokracie (1500-1700), Praha 2004.

Míka, Alois Nástin vývoje zemědělské výroby v českých zemích v epoše feudalismu, Praha 1960.

Míka, Alois, Majetkové rozvrstvení české šlechty v předbělohorském období, Sborník historický 15, 1967, s. 45-73.

Mikulec, Jiří, 31.7.1627 – rekatolizace šlechty v Čechách, Praha 2005.

Novotný, Miroslav, Jindřichohradecká kolej Tovaryšstva Ježíšova v letech 1594-1618, Opera historica, 6, 1998, s. 371-387.

Palacký, František, Přehled současných nejvyšších důstojníků a úředníků zemských Království

českého, in: Jaroslav Charvát (ed.), *Dílo Františka Palackého I*, Praha 1941, s. 366-376.

Pánek, Jaroslav, *Stavovská opozice a její zápas s Habsburky 1547-1577. K politické krizi feudální třídy v předbělohorském českém státě*, Praha, 1982.

Pánek, Jaroslav, *Politický systém předbělohorského českého státu*, *Folia historica bohemica* 11, 1987, s. 41-101.

Pánek, Jaroslav, *Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance*, Praha 1989.

Pánek, Jaroslav, *Moravští novokřtění (společenské a politické postavení předbělohorských heretiků, sociálních reformátorů a pacifistů)*, *Český časopis historický* 92, 1994, s. 242-256.

Pánek, Jaroslav, *Petr Vok z Rožmberka. Život renesančního kavalíra*, Praha 2010.

Pavlovec, Ondřej, *Trčkové z Lípy na opočenském panství*, Olomouc 2008.

Petráň, Josef, *Staroměstská exekuce*, Praha 2004.

Rejchrtová, Noemi, *Václav Budovec z Budova*, Praha 1984.

Rezek, Antonín, *Dějiny saského vpádu do Čech (1631-1632) a návrat emigrace*, Praha 1889.

Starý, Marek, Přední klenot zemský. Větší zemský soud Království českého v době rudolfinské, Praha 2004.

Starý, Marek, Cizozemci a spoluobytelé. Udělování českého občanského práva (inkolátu) v době předběláohorské, Praha 2018.

Svátek, Josef, Jeroným Makovský z Makové, nejvyšší komorník Rudolfa II., Sborník historický 2, 1884, s. 233-239.

Stloukal, Karel, Česká kancelář dvorská-pokus z moderní diplomatiky, Praha 1931.

Vencovský, Eugen, Duševní nemoci Rudolfa II. a jiných osobností, Plzeň 1993.

Vybíral, Zdeněk, Politická komunikace aristokratické společnosti českých zemí na počátku novověku, České Budějovice 2005 (= Monographia historica 6).

Winkelbauer, Thomas, Konfese a konverze. Šlechtické proměny vyznání v českých a rakouských zemích od sklonku 16. do poloviny 17. století, Český časopis historický 98, 2000, s. 476-540